

Je'ej maj ye'ej huaríj a'íimaj i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej

*Dios pu hua'táratziiri' ti hua' jamuán hu-
atyá'itzeere'ej i júuricama'ra'*

¹ Muáaj Teófilo, séej jitze i yu'xarij i ta'nájcaj, a'íj nu jitze nyeríj jo'yú'xaca' néijmi'i je'ej ti huaríj a'íjna i Jesús, nyajta néijmi'i je'ej ti tyihuo'mua'aj i tyeítjee,

² 'asta na'aj quee jó'vi'tichiihuaca' u tajapúa a'íjna i Jesús, ti'íj tyihuo'ta'ítje'ej néijmi'i jime' a'íjma i ti hua'antyíhuoj a'íjci jime' i júuricama'ra' i Dios, je'ej maj tyi'tíj huá'uurej ti'íj na'aj yutíj jo'que'tíj ja'mej.

³ Ti'íj huamuí' i Jesús, aj pu'íj a'íjma jimi huataséjre i maj jamuán huacíj, A'yaa pu tyu'tóosejrataca' mej mij jáamua'reej tíjin pu'ríj huatájuuriaca', huá'puatyej xicáj pu á'tyeej ti a'yan tyi'tásiseerihua'aj a'íjma jimi, ajta tyihuá'ixaatya'ca'aj a'íjci jime' i Dios ti jin néijmi'que' tyí'ijta.

⁴ Ajta ti'íj ooj a'áa jo'tyaváacaj hua' jamuán, a'yaa pu tyihuó'ixaa maj quee iiráci'ca'an a'ájna a Jerusalén. A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tíjin:

—Setyu'chó've' 'asta na'aj quee tya'róo'astej i nyavástara' ti jamua'táraatziiiri', i nyaj nyeríj jamuáa'ixaa.

⁵ A'íjna i Juan, a'íi pu huá'iraca'aj i jáytyij jime', ajta capu che' á'tyeeren siati'ij a'íj jin i'huan i júuricama'ra' i Dios, i ti huatyá'itzeere'ej ja'mua tzajta'.

Jesús pu tyíraa u tajapuá

⁶ Majta i maj Jesús jimí aja'tyúusiiria'ca'aj, a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tijn:

—Tavástara', ¿nyiquij arí tya'rá'aj a'ájna xicáara' jitze paj jitzán tyu'ta'íjtaj iye'ej Israel?

⁷ Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tijn:

—Capu mua'ajmaj já'muaci'puaj siaj jáamua'reej a'náj ti a'yan atyojo're'nyesij. A'íi pu'uj jamua'reej i Dios a'náj ti a'yan rinyij je'ej ti tyí'mua'tzej.

⁸ Ajta ti'ij yava'cáanyej a'íjna i júuricama'ra' i Dios, a'íi pu jamuaatá'sij i ca'nyíjra'aj, aj xu sij nye jitze ma'can tyihuo'té'exaatye'ej a'íjma i maj a'yaa huacháatimee iye'ej Jerusalén, siajta i maj a'áa huacháatimee a Samaaria majta a Judea, siajta a'íjma i maj a'áa jo'cháatimee jo'tij joo'ástimee i cháanacaj.

⁹ Ti'ij a'yan tyihuo'ixáatya'aj, aj pu'ij jó'vi'tichiihuaca' u tajapuá, meeséeracaj i maj jamuán huacíj, aj pu'ij i jéetirij jaatyá'avaataca' a'íj mu mij jin quee che' jaaséj.

¹⁰ Móoche' mu jútye' jo'nyéenyericaj mati'ij jiye'tzín hua'puaj huataséjre i tyétyacaa a'íjma jimi, naa mu cuéinavi' tyo'cacháatima'caa.

¹¹ A'yaa mu tyihuo'té'exaaj tijn:

—Mua'aj mu siaj Galileea ja'chej, ¿ji'nye een jime' jútye' setyityojó'nyejnye'? A'íjna i Jesús, i ti jó'vi'tichiihuaca' u tajapuá, a'yaa

pu'ujtána'aj yetyi'cányesij, je'ej siaj seríj tyeeséj tí'ij jó'vi'tichiihuaca'.

A'íi mu ja'antyíhuoj i Matías tí'ij tyu'tyáhuüre'en a'íjci jítze ma'can i Judas

¹² A'áa mu jo'tyú'uuca'aj a'ájna Aseitúunajrimi jiríj jítze tí avéjri' jo'tacá'aj a Jerusalén. A'yaa pu huatátyeej a'chu maj hua'tá'caria'aj tí a'tíj aja'tanyéj a'ájna xicáara' maj jítzán juso'pii, aj mu mij uja'ráacij a'ájna a Aseitúunajrimi.

¹³ Matí'ij ará'aj a'ájna a chájta', aj mu mij antycíj i chi'ij ta'antyityájtij jítze tí jujapuá tyiváatimee jo'maj je'ráatya'aj muá'ci'ij. A'íi mu uje'rátya'ca'aj a'ájna i Pedro, ajta i Juan, ajta a'ájna i Santiago, ajta a'ájna i Andrés, ajta i Felipe, ajta i Tomás, ajta a'ájna i Bartolomé, ajta i Mateo, ajta i Santiago, yójra' a'íjci i Alfeo, a'ájna i Simón i maj a'yan jatamuá'muaj tíjin i tí ooca'nyáaj a'yan ricíj, ajta a'ájna i Judas i yójra' tí pué'een a'íjci i Santiago.

¹⁴ Néijmi'i mu a'úun ja'tyúusi'rihua'aj mej mij huatyényuunyij i Dios jimi, a'íjma jamuán i ihuáamua'mua' i Jesús. Ajta a'ájna i María, náanajra' i Jesús, majtáhua'aj séecan i úucaa.

¹⁵ A'ájna matí'ij néijmi'i jusírria'caj a'chu mu anxityej japuan seityéj i maj ju'ihuáamua' ará'axcaa, aj pu'ij a'ájna i Pedro huatyéechaxij tí'ij a'yan tyihuo'té'exaatye'en tíjin:

¹⁶ —Nye'ihuáamua', a'yaa pu tyuuxié'va'caj tí a'yan tya'róo'astej je'ej tí i júuricama'ra' i Dios, a'íjci jítze ma'can i David tyaataxájtaca' i yu'xarij jítze a'íjci jime' i Judas, tí'ij

huo'tátuiire'en i Jesús avíitzij jime', mej mij i tyeítyee jaatyéevi'.

17 Judas pu ajta tajitzé ajtyáama'cantaca'aj, a'yaa pu cha'tána'aj tyi'tíj jin tyi'tyávaaca'aj tyati'ij ityáj.

18 A'yaa pu tyáaruj a'íjci i Judas, a'íi pu chuéj huánaniej a'íjci jime' i túmii ti ja'ancuriáa' ti'ij huo'tátuii i Jesús. Ajta je'en cóocue'mi'in ti'quij acáatzaj, aj pu'ij a chóota' já'ajvej, ajta je'en ootatzáj ti'quij tye'ráacuaj i tyi'chuitiríaara'.

19 Majta i maj a'áa huacháatimee a'ájna a Jerusalén, néijmi'i mu jáamua'reeri' je'ej ti tyi'tíj jáaruuj a'íjci i Judas. A'íj mu jin a'yan jaata-mua'aj a'íjci i chuéj tijin Acéldama, a'yaa pu huatóomua'aj a'íjna i nyúucarij tijin chuéj ti xúure'me'.

20 A'yaa pu tyi'ja'yájna, pu'ríj a'yan aty-ojo're'nyej je'ej ti tyé'yu'si' a'íjci jitze i yu'xarij ti a'yan huatóomua'aj tijin chuícarij ti jime' yee:

Che' yáana'quij metyóo'eenye' jo'tij já'chajca'aj.

Che' quee che' a'tíj a'chajcaj.

A'yaa pu ajta tyá'xaj tijin:

Che' síj tye'entyájrutyey a'íjci jime' i ti jin tyi'tyávaaca'aj a'íjna i a'tíj.

21 'A'íj pu jin juxie've' tyaj séej avá'huoonyij, ti tajamuán jo'cha'canye'en, síj ti a'náj tina'aj tajamuán yahuatyávaaca'aj ti'ij ooj Jesús yeséeria'caj,

22 ti'ij na'aj i Juan tyáa'íiri' a'íjci i Jesús, ajta ti'ij jó'vi'tichiihuaca' u tajapuá, juxie've' ti síj tajamuán jo'cha'canye'en ti'ij ajta a'yan

tyihuó'ixaaty'e'en i tyeít'yee yee pu'ríj hu-atájuuriaca' i Jesús.

²³ Aj mu mij hua'puácaa antyíhuo: a'íjci i José Justo, i maj majta a'yan jatamuá'muaj tíjin Barsabás, majta a'íjci i Matías.

²⁴ Aj mu mij huatyéenyuj i Dios jimi, a'yaa mu tíjin:

—Tavástara', muáaj paj jamua'reej je'ej ti ye'ej tyí'mua'tzej i jutzájta' síj ajta i síj, taataséjratye' a'tanyíj períj antyíhuo a'íjma i maj hua'puaj.

²⁵ Tí'ij tye'entyájrutyey a'íjci jime' i tíjin tyí'tyávaaca'aj a'íjna i Judas. A'íi pu a'yan tye'rájraa tí'ij jó'ra'nyij jo'tíj a'yan tyiye'tyévijtye'.

²⁶ Aj mu mij huóomue'tíj, mej mij jáamua'reej a'tíj ti cí'tyij tí'ij tyu'tyáhuire'en, a'íi pu'ij tyu'mué'tíj a'íjna i Matías. Aj mu mij jaatá' ti tyu'tyáhuire'en hua' jamuán i maj tamuáamuata' japuan síj ará'asej.

2

Tí'ij hua' jimi yava'cáanyej i júuricama'ra' i Dios

¹ Tí'ij atyojo're'nyej a'ájna xicáara' maj jitzán tyí'ye'estyahua'aj a'íjci jime' i ta'ráahua'puaj i itéerij. A'yaa mu jatamuá'muaj tíjin Pentecostés, aj mu mij néijmi'i tyúusiij a'ájna xicáara' jitze a'újna u chi'táj.

² Matí'ij mij jáanamujri' ti ca'nyíin jin aje'cájujhua'nasima'aj i jútye', ca'nyíin pu jin namujria'ca'aj u chi'táj jo'maj je'rátya'ca'aj.

³ Aj mu mij tyi'tíj huaséj yaa ti'ij nyanúrij ti á'taa, ajta jo'tzaanyixij a'íjna i nyanúrij, ti'quij hua' mu'úutze' anráavatzij i ti huatyátzaanyixij.

⁴ Ti'quij huatyá'itzee i júuricama'ra' i Dios hua' jimi i tyeítyee, aj mu mij huatyóohuij maj tyu'taxáj séecan jime' i nyúucarij maj quee xu a'náj jin me'tyajá'xaj, a'íi pu huo'ta' i júuricama'ra' i Dios maj a'yan tyu'taxáj.

⁵ Séecan mu i tyeítyee a'áa jo'tyú'uuca'aj i maj imuáj curiá'cixij i maj jéehua jaxie'va'ca'aj i juyi'ráj, mej mij a'yan huárinyij je'ej ti tyá'xie've' i Dios, a'áa mu jo'tyú'uuca'aj a'ájna a Jerusalén.

⁶ Mati'ij huó'namuajri' i maj je'ej tyáhuaasime'ej ca'nyíin jime', néijmi'i mu tyúusiij, ajta quee je'ej huá'miteerastya'ca'aj, aj mu mij je'ej tyityo'tóomuajtyaca', ji'nye mahuá'namuajraca'aj maj tyi'xajtaca'aj a'íjci jime' i huá'nyuucaa síij ajta síij.

⁷ Jéehua mu je'ej huojo'sejraca'aj, a'yaa mu tyúu'ihuo'raca'aj tíjin:

—¿Nyi mequee néijmi'i mu tyétyacaa, a'áa já'ma'can a Galilea?

⁸ ¿Ji'nye tyu'tái'riitaria'ca' maj a'yan tyi'xajtaj tyati'ij ityáj tyi'tamuá'muaj? Tanyúuca mu jin tyi'xaj a'múumaj.

⁹ Séecan tu a'áa já'ma'can a'ájna a Partia, tyajta séecan a'ájna a Media, tyajta séecan a'ájna a Elam, tyajta séecan a'ájna a Mesopotamia. Tyajta séecan a'áa já'ma'can a Judea, tyajta séecan a'ájna a Capadocia, tyajta séecan a'ájna a Ponto, tyajta séecan Asia já'ma'can.

¹⁰ Séecan tu tyajta a'áa já'ma'can a'ájna a

Frigia, tyajta séecan a'ájna a Panfilia, tyajta séecan a'ájna a Egipto, tyajta pua'maquéj a'ájna a Libia, tyajta néijmi'que' a'áa tyaj imuáj tyaja'ránamuaj a Cirene,

¹¹ séecan mu Roma já'ma'can; majta a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, majta i maj huatyóojuriyutaca', ityáj tu huá'namuaj je'ej maj tyí'xaj i tanyúuca jime'. A'íj mu xaj i ti naa namuajre' je'ej ti ye'ej ricij i Dios.

¹² Séecan mu je'ej tyityo'tóomuajtyaca', majta quee jamua'reeriaca'aj je'ej maj tyú'mua'tyij, a'íi mu mij tyúu'ihuo'raca'aj a'yan tijin:

—¿Ji'nye huatóomua'aj néijmi'i a'íjna?

¹³ Majta séecan huo'tyáxaahuataca', a'yaa mu tijin:

—Metyájta'ruj.

I nyúucarij ti anaquéj jaataxájtaca' i Pedro

¹⁴ Ajta a'íjna i Pedro, a'íi pu huatyéechaxij, a'íijma jamuán i maj tamuáamuata' japuan síij ará'asej, aj pu'ij huo'tajé ca'nyíin jime' a'íijma i tyeítjee, a'yan tijin:

—Xáanamujri' tyámua' naa, i nyaj jamuaaté'exaatye'sij mua'aj mu siaj Israel jitze ajtyáma'can, siajta mu siaj iye'ej Jerusalén huacháatimee.

¹⁵ A'yaa xu tyí'xaj tijin: “Metyájta'ruj a'múumaj mu tyétyacaa. Capu a'yan tyi'ja'yájna, ji'nye óoche' pu hua'íya'aj na'aj.”

¹⁶ Ajta a'íi pu a'íin pué'een i ti jaaxájtaca' a'íjna i Joel. A'íi pu a'íjci jin tyi'tyávaaca'aj ti'ij Dios jitze ma'can tyihuo'té'exaatye'en i tyeítjee.

A'yaa pu tyu'taxájtaca' a'íjna tijin:

17 A'yaa pu tyí'xaj i Dios.

A'yaa pu tye'mej a'ájna xicáara' jitze,
ti'ij jitzán néijmi'i tye'entyipúa'rij.

Nyajúuricamej nu ujo'ta'ítij

ti'ij hua' tzajta' huatyá'itzeere'en,

i maj a'yan huacháatimee i cháanacaj japua.

Já'muayojmua', i maj tyétyacaa, majta i maj
úucaa,

a'íi mu nyenyúucaritze' tyihua'ixáatye'ej
muá'ju'un i tye'ityee.

Majta i tyáamua a'íi mu tyi'séeraj muá'ju'un i
Dios ti jimi tyeje'ráma'can,

majta i já'muahuasimua', metyi'máaraj mu
muá'ju'un.

18 Nyajta nu a'íjma jimi uyo'ta'ítij

ti'ij huatyá'itzeere'en hua' tzajta'

i maj tyí'huiire' nye jitze ma'can.

I maj tyétyacaa, ajta i maj úucaa.

A'íi mu majta nye jitze ma'can tyi-
huo'té'exaatye'sij.

19 Nyáaj nu tyi'tíj jamuaataséjratye'ej u tajapúa

i siaj jin jamua'reej je'ej ti tyi'tíj rinyij.

Siajta tyi'tíj séjran i siaj jin je'ej
tyityo'tóomuajtyej

ti'ij na'aj ve'éj i chuéj.

Xúure'ej xu séjran

siajta tiéj, siajta i citzíj.

20 Ajta i xicáj já'mui'nyij, capu che' huanyéeri'cij
ja'mej.

Ajta i máxciríe', a'yaa pu éenye'ej ja'mej ti'ij i
xúure'ej.

Aj pu'ij atyojo're'nyesij a'ájna xicáara' jitze

ti'ij a'íin i tavástara' yava'cányesij
 íiyan i cháanacaj japua,
 naa pu tyu'sé'rihua'aj ja'mej a'ájna xicáara' jitze.

²¹ Ajta a'tíj tina'aj ti i Dios jimi huatyényuunyij,
 a'ájna i Dios japuan pu huatányuusij a'íjci i a'tíj.

²² 'Mu siaj Israel jitze ajtyáma'can,
 xáanamujri' a'íjci, xu'ríj jamua'reej ti i Dios
 ja'antyíhuoj a'íjci i Jesús Nazaret ti já'ma'can,
 a'yaa pu tyi'ja'yájna, ji'nye a'ájna i Jesús, jéehua
 pu tyi'tíj jin a'yan huaríj ti huápu'i'ij juxie've',
 a'íjci jime' ti huo'taséjra i tyeítyee, a'íi pu a'yan
 huaríj ja'mua jimi siaj sij jáamua'reej ti Dios
 ja'antyíhuoj.

²³ A'ájna i tyáati' i ti ajta tyévi'ij jitze
 huanie'huaca', a'íj pu i Dios jamuaatátuii, ji'nye
 a'yaa pu jaatamua'aj, mua'aj xu sij yó'tatee i
 cúruuj jitze, majta séecan ja'mua jamuán i maj
 je'ej pua'aj tyi'tyetyeityee.

²⁴ Ajta i Dios pu jaatájuurityej, a'íi pu
 ajta japuan huatanyúj i ti jin jajpuéjtzica'aj
 a'ájna i Jesús, a'yaa pu huaríj, ji'nye capu
 huatái'riitariaca' ti a'áa ja'séeria'aj já'ra'nyij
 mui'chítyee tzajta'.

²⁵ A'yaa pu tyu'taxájtaca' a'ájna i David a'íjci
 jime' i Jesús tijin:

A'náj tina'aj nu jaséjraca'aj a'íjci i tavástara',
 a'íi pu yésejre' nyamuáca'ta',
 a'íj nu jin quee tyi'tíj jin ootyá'itzeerej jimi.

²⁶ A'íj pu jin jutyamua've' i nyaxiéjnyu'caa,
 nyajta nyetyamua've' nyetyi'chuícaj.

A'íj nu jin nyaxáahuaj chaaj na'mej,

²⁷ ji'nye capáj tyu'tá'sij nyaj huámui'nyij,

capáj tyu'tá'sij nyaj a'áan ja'séeria'aj ná'ra'nyij
jo'maj jo'tyá'itze'rii i mui'chítyee,
capáj pajta tyu'tá'sij ti huatyéjpetyej
a'íjci i tyévira' i ti muahuiire'.

²⁸ Muáaj paj naataséjraj i juyéj
ti a'áa jó'nyee jo'tij júuricamej já'sejre'.
Pajta naatá'sij nyaj huatányetyamua've'en
a'ájna jo'paj já'sejre'.

²⁹ 'Nye'ihuámua', a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye'
tzáahuatyi'ra'aj jime', tí'ij i David huamuí', majta
je'en ja'vá'naj, ijíj óoche' pu yésejre' iie'e'ej
Jerusalén jo'maj ya'vá'naj.

³⁰ Ajta a'íjna i David, Dios jitze ma'can pu
tyí'xaxa'ta'aj, a'yaa pu'ij tyá'mua'reeriaca'aj ti
i Dios a'yan tya'táratziiri' ti séej i rey jime'
tye'entyárutyij i ti jitzán eeráma'can.

³¹ Ji'nye a'íi pu i David jamua'reeriaca'aj tíjin
a'yaa pu tye'mej je'ej ti i Dios tyaataxájtaca'.
A'íj pu jin a'yan tyu'taxájtaca' tíjin huatájuuritaj
i Círíistu', ajta quee a'áa jo'tyá'itzeere'ej i
mui'chítyee tzajta', capu ajta huatyépetyij i
tyévira'.

³² Pu'ríj i Dios jaatájuuritej a'íjci i Jesús, ityáj
tu tyajta a'yan tyá'mua'reej tyajta tyu'séj a'íjci
jime'.

³³ Pu'ríj ajcáayijxi muáca'ta' i Dios u tajapuá,
ajta arí ja'ancuriáa' a'íjci i júuricama'ra' i ti
Dios jin atóoraj, a'íi pu'ij ta'ij i Jesús ityájma
taatá' i júuricama'ra' i Dios, ji'nye a'yaa pu
tyita'táratziiri'. A'íi pu'ij a'íin pué'een i sij jaséj
ajta i sij janamuj.

34 Ji'nye capu a'íin pué'eenye'ej i David i ti tyíraa u tajapuá, ajta a'yan tyu'taxájtaca' tijin: A'yaa pu i tavástara' tyaaté'exaa a'íjci i nyavástara' tijin:

“Póoche' yan újcatyij iiye'ej nyamuáca'ta'.

35 Asta nyana'aj quee hua'antymue'tin i maj muájcha'íire'.”

36 'A'íj pu jin siata'aj jáamua'reej néijmi'i i siaj iiye'ej huacháatimee Israel, ti a'yan tyi'ja'yájna a'íjna i Jesús i siaj jó'tatee, a'íi pu a'íin pué'een i ti Dios a'íjna jin tye'entyáarujtyej ti'ij Tavástara' pué'eenye' ajta Ciriístu'.

37 Mati'ij jáanamujri' i tyeítyee, je'ej pu pua'aj huo'tá'aj i hua' tzajta', aj mu mij a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjci i Pedro, majta a'íjma i séecan i maj tamuáamuata' japuan síj ará'asej, a'yan tijin:

—Ta'ihuáamua', ¿ji'nye táarinyij ijíj?

38 Aj pu'ij i Pedro a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Siata'aj seequéj tyú'mua'tyij a'íjci jimi i Dios, siajta huái'huaj nyúucaritze' i tavástara' Jesús, a'yaa xu huárinyij, aj pu'ij i Dios tya-jamuaatú'uunyi'raj, a'íi pu ajta uyo'ta'íttyij i ju júuricamej, ti'ij ja'mua jimi huatyá'itzeere'en.

39 Ji'nye a'íjna i nyúucarij ja'mua jitze pu huatama'can, ajta já'muayojmua', ajta i maj a'ímuáj jo'cháatimee séej i chuéj japua. Néijmi'caa pu ci'tyij a'íjma i Dios ti huo'tájeevij.

40 Séej pu nyúucarij ajta jin tyihuo'té'exaaj, jéehua pu huo'ijmujri' mej mij quee je'ej pua'aj tyityetyúucha'íij mati'ij i séecan i tyeítyee.

⁴¹ A'íimaj i maj jáanamujri', majta tyá'antzaahuaj majta huái'huaca', huéecaj ví'ra'aj mu a'chu ará'axcaa, aj mu mij a'íjma jamuán antyóosiij i maj tyá'tzaahuatye'.

⁴² Majta néijmi'i mu a'íj jitze tyí'mua'ajcaj je'ej maj tyihuá'mua'tyajca'aj a'íimaj i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, tyámua' mu naa tyityetyúucha'íica'aj, máahuooca'aj i Dios jimi, majta jusi'rihua'aj mej mij néijmi'i jáacua'nyij i páan.

Je'ej maj tyí'tyechajca'aj i maj anáatya'aj tyá'antzaahuaj

⁴³ Néijmi'i mu je'ej tyojo'sejraca'aj majta je'ej tyityóomuajtyajca'aj, a'íjci jime' je'ej ti Dios tyi'tíj tyí'sejrataca'aj a'íimaj jime' i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej.

⁴⁴ Néijmi'i mu tyámua' tyí'tyechajca'aj i maj tyá'antzaahuaj, majta mu néijmi'i tyi'tóoa'caria'aj a'chu ti síj caa tyi'tíj tyí'ijcha'ij.

⁴⁵ A'yaa mu rijcaj, tipua'aj a'tíj tyi'tíj ja'itziitya'aj, a'íi pu tyi'tíj toonyij, tí'ij ij jaatá'sij i túmii a'íjci i tiquee che' je'ej tyéejtyoovej.

⁴⁶ A'náj tina'aj mu jusi'rihua'aj u tyeyúuj tza-jta', majta mu jusi'rihua'aj jo'maj ja'chej, mej mij jo'támua'reej i tavástara', majta je'en néijmi'i tyí'cua'nyij, muutyámua'va'aj i jutzájta'.

⁴⁷ Tyámua' mu tya'tá'caria'aj i Dios, majta i tyeítyee naa mu huojosojraca'aj a'íjma, a'íj mu jin a'náj tina'aj támui'risima'aj a'íimaj i tyeítyee i maj tya'antzá'huatyahua'aj.

3

Mati'ij tyáahuaj séej i tiquee tyéchavaaj

¹ Séej xicáj jitze pu a'yan tyu'ríj, a'íjna i Pedro ajta i Juan, néijmi'i mu a'áa jó'ju' i tyeyúuj ti jo'tyéjvee, mej mij huatyényuunyij, a'tzáaj pu putyí'rijcaa yáacij jé'ta' ucamá'caj i xicáj.

² Síij pu tyáati' a'áa je'tyácatyij a ti ja'pueertaj, capu ráyi'vajca'aj a'íjna i a'tíj, a'yaa pu éenye'ej huanie'huaca', a'náj tina'aj mu aye'tyéyi'tzaaj a ti ja'pueertaj maj a'yan jatamuá'muaj tijn ti naa huasé'rin, ti'ij a'ín túmii huá'huaviiraj i maj utyáru'pij u tyeyúuj tzajta'.

³ Ti'ij a'íjma huaséj i Pedro ajta i Juan i maj a'úun jo'tyárutyisima'aj u tyeyúuj tzajta', aj pu'ij túmii huo'táhuaviiri' maj jaatapuéjve'en.

⁴ Aj mu mij ja'ráasej tyámua' naa, ajta a'íjna i Pedro a'yaa pu tyaaté'exaa tijn:

—Taaséj.

⁵ Aj pu'ij quee che' huatanyúj a'íjna i tyáati', a'yaa pu tyí'mua'ajcaa tijn túmii mu naatá'sij.

⁶ Ajta a'íjna i Pedro a'yaa pu tyaaté'exaa tijn:
—Canu pláataj tyícha'ij, canu nyajta ooroj tyícha'ij, a'íj nu muaatá'sij tyi'tíj nyej tyícha'ij, a'yaa nu tyí'mua'ixaatye' a'íjci jitze ma'can i Jesús Nazaret ti já'ma'can, ájchesij, pajta rájra'nyij.

⁷ Aj pu'ij i Pedro jajví' i muáca'ta' pujmua', ti'quij ja'ajriáj, aj pu'ij huarúj néijmi'que' i ju'ícaj jitze.

⁸ A'íjna i tiquee tyéchavaaj ájtzunaca', ajta huatyéechaxij, aj pu'ij huatyóochej ti rájra'nyij, ti'quij hua' jamuán utyájrurpij u tyeyúuj tzajta',

tyitzúnie'cha'aj pu hua' jamuán utyájrurij, ajta tyé'tyojtzi'ria'ca'aj i Dios.

⁹ Néijmi'i mu jaaséej i tyeítyee ti arí rájyi'vej a'íjna i tiquee tyéchavaaj, majta jáanamujri' ti tyámua' tya'tá'caria'aj i Dios.

¹⁰ Aj mu mij tyámua' tyo'taséj, majta tyí'tziinya'ca'aj, mati'ij jaamua'aj tijin a'í pu puíríci i ti túmii huá'huaviiraca'aj i tyeítyee a ti ja'pueertaj a'íjna i tyeyúuj, a ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin ti naa huasé'rin.

Ti'ij ajtáhua'aj tyihuo'té'exaaaj a'íjna i Pedro

¹¹ Ajta a'íjna i tiquee tyéchavaaj, capu hua'tato'ra'aj a'íjci i Pedro ajta i Juan. Aj mu mij néijmi'i i tyeítyee je'ej tyityo'tóomuajtyaca', mati'ij mij ootyáhuaachaca' a ti ja'pueertaj ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Salomón ti ja'a'rij, jo'maj a'íimaj jo'tyú'uucaj.

¹² Ti'ij i Pedro huo'séj, a'yaa pu tyihuo'té'exaaaj tijin:

—¿Ji'nye een jime' je'ej setyityotóomuajtyaca' mua'aj mu siaj Israel jitze ajtyáma'can? ¿Ji'nye siaj sij a'yan tyí'tasej cuxáa ityáj tajímua'aj tyetyáhuaaj a'íjci i a'tíj, ajta cuxáa ityáj tyetyáhuaaj ti'ij rájra'nyij a'íjci jime' i tyaj jaayí'tin, nusu a'íjci jime' i tyej tyámua' tyihuojó'mua'raj?

¹³ A'íjna i hua' Dios, a'íjma i Abraham, ajta i Isaac, ajta i Jacob. A'íjna i hua' Dios i tahuásimua'ci'ij, a'í pu tyámua' tyaatá' a'íjci i juyóJ Jesús, i siaj mua'aj tyu'tátuii a'íjma jimi i maj tyí'ijta. Ajta a'íjna i Piláato, jaxie'va'ca'aj ti

jaatátoonyijche', siajta mua'aj, caxu jaataxié'vej, sulu a'yaa xu tyá'xie'va'ca'aj ti huámu'nyij.

14 Caxu jaatátoj a'íjci i a'tíj tiquee a'náj tyi'tíj jin ootyá'itzee i Dios jimi, ti ajta tyámua' tyí'tyevistaca'aj, sulu a'yaa xu tyaaté'exaa ti a'íj huatátoonyij i síj ti je'ej pua'aj tyi'tyúucha'íica'aj.

15 Mua'aj xu jaajé'caj a'íjci i ti hua'tá'caa maj júurij muá'ra'nyij i tyeítyee. Ajta i Dios pu jaatájuurityej, a'íj tu ityáj tyámua' tyí'mua'reej.

16 A'í pu ca'nyíjra'aj jaatá' ti'ij huatyéjchenyij a'íjna i tyáati' i siaj jaséj siajta jamua'tyej, a'í pu tyá'antzaahuaj i Jesús jimi. A'íj pu jin arí huarúj tyámua' naa, siati'ij mua'aj seríj tyé'sej.

17 'Nyáaj nu jamua'reej, nye'ihuáamua', siati'ij mua'aj majta i maj tyajá'mua'ijtye' jaajé'caj i Jesús, a'yaa xu huaríj, ji'nye caxu jamua'reeriaca'aj, je'ej siaj tyi'tíj uuriajca'aj.

18 Ajta i Dios ja'rá'astee je'ej maj anaquéej tyu'taxájtaca' a'íimaj i maj i jitzán ma'can tyí'xaxa'ta'aj. A'yaa mu tyu'taxájtaca' ti a'yan tyúuxie'va'ca'aj ti a'íin huámu'nyij i Ciriístu'.

19 Siata'aj seequéj tyú'mua'tyij i Dios jimi, ti'ij a'íin tyajamuaatú'uunyi' i siaj jin ootyá'itzee a'íjci jimi.

20 Aj pu'ij Dios uyo'ta'ítyij ja'mua jimi a'íjci i Jesús, i ti ará'tyeej ja'antyíhuooca'aj ti'ij a'íin ja'mua Ciriístu' pué'eenye'.

21 Juxie've' ti i Jesús tajapuá jo'tyaváaj já'ra'nyij, 'asta na'aj quee Dios néijmi'i tyu'jájcuare'en i ti a'yan tyí'sejre' i cháanacaj japua, a'yaa pu i Dios ará'tyeej tyaataxájtaca'

a'íimaj jitze ma'can i maj jitzán tyí'xaxa'ta'aj.

²² A'yaa pu i Moisés tyihuo'té'exaaaj a'íijma i tahuásimua'ci'ij tijin: “Dios pu séej antyíhuoosij i ti a'yan cha'tána'aj jitzán ma'can tyu'taxájtaj nyati'ij nyáaj, xáanamujri' néijmi'i je'ej ti tyu'taxájtaj, siajta ja'antzaahuatye'en.

²³ Típua'aj a'tíj quee já'tzaahuatya'aj, che' quee che' hua' jimi séjre'ej i tyeítjee.”

²⁴ 'Néijmi'i i maj tyí'xaxa'ta'aj i Dios jitze ma'can, ti'ij na'aj i Samuel tyu'séjrej yatij je're'nyej, a'íi mu majta jaaxájtaca' je'ej ti ijíj tyí'ricij.

²⁵ Mua'aj xu a'íin pu'é'een i siaj ja'ancuriáa'sij i ti Dios jin atóoraj, a'íijma jitze ti jaataxájtaca' i maj jimi tyí'xaxa'ta'aj, a'íj xu siajta ancuriáa'sij i nyúucarij Dios ti jin atóoraj a'íijma jimi i já'muahuasimua'ci'ij. Ji'nye a'yaa pu i Dios tyaaté'exaa a'íjci i Abraham tijin: “Néijmi'i i tyeítjee i maj a'áa huacháatima'aj muá'ju'un i cháanacaj japua, a'íi mu ja'ancuriáa'sij i ti xá'pui' i ti huo'tyáhuire'sij a'íijma i maj a jitze eerányesij.”

²⁶ Ti'ij i Dios jaatájuurij a'íjci i Jesús, a'íi pu anaquéej uyo'ta'ítyaca' ja'mua jimi, ti'ij a'íin tyámua' tyajamuaatá'an, siaj sij néijmi'i jaata-puá'citaj i ti je'ej pua'aj een.

4

Matí'ij huo'vívi' a'íjci i Pedro majta i Juan

¹ Móoche' mu i Pedro, ajta i Juan ty-ihuá'ixaatya'ca'aj i tyeítjee, mati'ij séecan aje're'nyej jo'maj a'íimaj jo'tyú'uuca'aj. A'íi mu

pué'eenye'ej i maj tyí'cha'ij u tyeyúuj tzajta', majta a'íimaj i Saduceos.

² Menyínyu'cacuca'aj a'íijma jimi i Pedro ajta i Juan, a'íjci jime' i maj a'yan tyihuá'mua'tyajca'aj i tyeítýee, yee majtáhua'aj mu huatájuurij i maj tyá'antzaahuatye'sij, ji'nye a'yaa pu i Dios tyaatájuuritye a'íjci i Jesús.

³ Aj mu mij huo'vívi', mati'ij mij hue'tyáanaj, ajta camu tyihuo'íhuo'ri' ji'nye pu'ríj huachúmua'ca'aj.

⁴ Jéehua mu i tyeítýee jáanamuaajri' i nyúucarij maj jaaxájtaca', majta tyá'antzaahuaj, a'íj mu jin meríj a'yan ará'axcaa a'chu anxí ví'ra'aj i maj tyá'antzaahuaj.

⁵ Yaa ariá'pua'aj, a'íi mu tyúusiij a'ájna a Jerusalén a'íimaj i maj antyúumua'reej a'ájna a chájta', majta a'íimaj i huásij, majta i maj tyihuá'mua'tyahua'aj i yu'xarij jitze.

⁶ A'áa pu jo'tyávaaca'aj a'íjna i Anás i ti va'cán jin tyi'tyéjvee, ajta a'íjna i Caifás, ajta i Juan, ajta i Alejandro, majta mue'tíj i maj tyeítýeristyamua' pué'een a'íjci i ti va'cán jin tyi'tyéjvee.

⁷ A'íi mu mij tyu'ta'íjtaca' maj ahuaja've'vi'tíj a'íjci i Pedro majta i Juan, mej mij tyihuo'íhuo'. Aj mu mij aje'ta' huo'tyáhuui, mati'ij mij tyihuo'íhuo'ri' a'yan tíjin:

—¿A'tanyíj jitze xa'rooca'nyéej siaj sij a'yan ricíj, ca' a'tanyíj ca'nyíjra'aj jamuaatá' siaj sij a'yan tyú'uurej?

⁸ Aj pu'ij i Pedro a'íjci jitze arooca'nyáaj i júuricama'ra' i Dios, tí'ij ij a'yan tyihuo'té'exaaj tíjin:

—Mua'aj mu siaj antyúumua'reej iye'ej chájta', siajta mua'aj huásij.

⁹ Mua'aj xu tyí'ta'ihuo' a'íjci jime' i ti xá'puí' i ti jaaci'ij a'íjci i tyáataj i tiquee tyéchavaaj, siata'aj sij jáamua'reej je'ej ti een jime' tyu'rúj.

¹⁰ A'yaa tu tyajá'mua'ixaatye' mua'ajmaj, tya-jta néijmi'caa i siaj a'yan huacháatimee iye'ej Israel a'íjna i tyáati' yaa ti huatyéjve, a'íj pu jin arí huarúj a'íjci jime' ti ja'antzaahuaj a'íjci i Ciríistu' Nazaret ti já'ma'can, a'íjci i siaj yó'tatee i cúruuj jitze, Dios ti jaatájuurityej.

¹¹ A'íjna i Jesús, a'íi pu a'íin pué'een i tyetyéj i siaj quee jaataxié'vej mu siaj chí'ij ta'huacaa, a'yaa pu atyojo're'nyej ti a'íin pué'een i tyetyéj ti anájcaj ti ajta jéetze' juxie've'.

¹² Capu máaj a'tíj séejre' ti'ij táahuüre'en, ji'nye néijmi'que' i cháanacaj japua capu máaj séej uje'cá'ityaca' i Dios, tyej tyij jitzán hu-atyátahuüre'en.

¹³ Mati'ij i maj tyityatatyíj huo'séj maj ca'nyíjra'aj jin tyihuá'ixaatyaca'aj a'íjna i Pedro ajta i Juan, majta jáamua'reeri' maj quee a'náj tyi'huóomua'aj, majta quee ty-ojó'iteeca'aj, je'ej mu tyityo'tóomuajtyaca', aj mu mij huo'muájtyaca' tijin a'íj mu jamuán huací'ca'aj i Jesús.

¹⁴ Ajta a'íjna i ti tyí'cui'ca'aj hua' jamuán pu ajo'tyávaaca'aj, a'íj mu jin quee je'ej tyu'taxájtaca' yee capu a'yan tyi'ja'yájna.

¹⁵ Aj mu mij huo'ta'íj maj iiráciinyej jo'maj jóosiiria'ca'aj a'íimaj i juéesij, mati'ij mij tyi'tyuu'ixáatya'ajraa.

16 A'yaa mu tijin:

—¿Ji'quij tyahua'uurej a'mújma mu tyétyacaa? Capu i'rij tyaj a'yan tyaataxáj yee capu a'yan tyi'ja'yájna, ji'nye néijmi'i i maj iiye'ej huacháatimee Jerusalén, a'íi mu jamua'reej je'ej ti tyi'táj jáaruuj a'íjci i tyéviij i ti tyí'cui'ca'aj.

17 Ajta ti'ij quee jéetze' majca'huáyee namuajria'aj i tyeétyee tzajta', tyiche' i'íij huo'tányeechej mej mij quee che' tyihuá'ixaatye'ej i tyeétyee i nyúucaritze' i Jesús.

18 Aj mu mij huo'tajé, majta huo'tá'ijmiejri' mej quee che' tyihuá'ixaatye'ej majta quee tyihuá'mua'tyej i tyeétyee a'íjci jime' i nyúucaritze' i Jesús.

19 Ajta a'íjna i Pedro ajta i Juan, a'yaa mu tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Mua'aj xu jujíimua'aj jaaxá'pui'intare'en tipua'aj a'yan tyí'xa'pui'ij tyaj mua'ajmaj jamuá'antzaahuatye'en, nusu tyaj a'íj antzaahuatye'en i Dios.

20 Ji'nye capu je'ej tyí'rij tyej quee jaxajta a'íjci i tyaj tyeríj jaaséej tyajta jáanamujri'.

21 Majta a'íimaj i juéesij, a'íi mu huo'tá'ijmiejri', majta huo'tányeechej, mati'ij mij huo'ta' maj iiráciinyej a'íjci jime' maj quee je'ej tyé'ejtyoove'ej je'ej maj puéjtzij tyihuo'tá'an, ji'nye néijmi'i mu i tyeétyee tyámua' tya'tá'caria'aj i Dios a'íjci jime' je'ej ti tyi'táj huaríj.

22 Ajta i tyáati' i ti huarúj nyúucaritze' i Jesús, a'yaa pu tyéejcha'ica'aj a'chu huá'puatyej nyinyi'ra'aj ajtáhua'aj a'tzúj jéetze'.

I maj tyá'tzaahuatye' máahuoo i ca'nyíjra'aj i Dios jimi

23 Mati'ij mij huo'tátoo a'íjci i Pedro majta i Juan, aj mu mij jo'cáj, mati'ij mij a'áa ja'rá'aj jo'maj jo'tyú'uuca'aj a'íimaj i maj hua' jitze ajtyáma'can. Aj mu mij huo'té'exaa néijmi'i je'ej maj ye'ej tyu'taxájtaca' a'íimaj i maj va'cán jin tyityatatyíj, majta i huáasij.

24 Mati'ij a'íjma huánamuajri', aj mu mij néijmi'i a'yan tyaatáhuaviiri' i Dios tijin:

—Tavástara', muáaj paj a'ín pué'een i paj jaatyátaahuaca' a'íjci i tajapuá, pajta i cháanacaj, pajta i jájtyij ti ve'ej. Néijmi'i ti'ij pua'máj a'yan tyí'sejre', muáaj paj tyú'taahuaca'.

25 Muáaj paj tyu'tá' ti a'yan tyu'taxáj a'júuricamej jitze arooca'nyáaj a'íjna i David, i ti muahuiiria'ca'aj, a'yaa pu tyu'taxájtaca' tijin: ¿Ji'nye mej mij a'íimaj tyí'tyenyinyu'cacuj i maj séej chuéj japua já'ma'can?

¿Ji'nye mej mij a'yan tyúumua'tziitye' a'íjci jime' i tiquee a'yan tyi'ja'yájna?

26 A'íimaj i maj tyihuá'ijtye' i tyeítýee, majta i maj va'cán jin

tyityatatyíj iiye'ej cháanacaj japua.

Tyámua' mu ju'uurej mej mij huatyényo'se'en a'íjci jimi i Tavástara', majta a'íjci jimi i Ciríistu'.

27 'A'yaa xaa nyu'uj tyi'ja'yájna, a'íjna i Herodes, ajta a'íjna i Poncio Piláato, a'íi

mu tyúusiij iye'ej chájta', hua' jamuán i tyeítsee i maj séej chuéj japua já'ma'can, majta hua' jamuán i maj yéchej iye'ej Israel, múumua'tziitya'ca'aj je'ej maj tye'entyimue'tin a'íjci i ti muahuiire', a'íjci i Jesús, i paj ja'antyíhuoj pajta a'áan yó'ojrasij i ipuárij japua.

²⁸ A'yaa mu huaríj je'ej paj muáaj anaquéej tyaaxá'pui'intarej ti'ij a'yan tyú'rinyij, je'ej paj muáaj tyá'xie'va'ca'aj.

²⁹ Ajta ijíj, muáaj paj tavástara', cási' mu meríj tyí'tanyeechej, taatá' i ca'nyíjra'aj tatzájta' ityájma i tyaj muahuiire', tyata'aj quee tyí'tziinye'ej tyetyihuó'ixaatye'en a jitze ma'can.

³⁰ Huataséjrataj i paj jin néijmi'i putyí'uurej, petyihua'huáatye'ej i maj tyí'cucui', pajta huo'taséjratye'en a'íjci i paj jin períj huo'ta' maj jaayí'tihua'an a'íjci jitze ma'can i Jesús i ti muahuiire'.

³¹ Mati'ij ja'antypuá'rij i maj jin tyényuusime'ej, aj pu'ij huatóoca'tzij i chi'ij jo'maj je'rátya'ca'aj, ajta huatyá'itzee hua' tzajta' a'íjna i júuricama'ra' i Dios, camu tyí'tziinye'ej metyihuá'ixaatya'ca'aj i Dios jitze ma'can.

Tyí'tíj maj tyí'ijcha'íica'aj néijmi'i mu' tyía'rica'aj

³² Néijmi'i i maj tyá'tzaahuatye', i maj mui'caa, juxa'aj mu tyí'mua'ajcaa ajta juxa'aj na'aj tyihuá'miteerastya'ca'aj. Capu a'tíj jusíj na'aj tyí'tyóo'aritye' i tyúua'rij, a'yaa mu néijmi'i tyía'rica'aj.

³³ Majta a'íimaj i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, móoche' mu

tyihuá'ixaatya'ca'aj a'íjci jime' ti Dios jaatájuurityej a'íjci i Jesús. Dios pu jéehua huá'huirria'ca'aj néijmi'caa.

³⁴ Capu a'náj a'tíj quee je'ej tyéejviicue'raca'aj, ji'nye metyi'tooca'aj i tyúuchuej majta i tyúuchi'ij, ajta i túmii

³⁵ a'íjma mu tatuí'rihua'aj a'íjma i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, majta a'íimaj, a'íi mu huo'riáa'caria'aj i túmii, a'chu ti séej á'itziitye'.

³⁶ A'íj pu jin a'yan tyu'ríj a'íjci jimi i José, a'íjna i ti tyí'huirria'ca'aj i Leví jimi. A'áa pu já'ma'can jo'tij a'yan tyaja'rájtyapuj tijin Chipre, i maj a'yan jaatamua'aj tijin Bernabé, a'íjna i nyúucarij tijin Bernabé, a'yaa pu hu-atóomua'aj tijin: Ti tyámua' tyihua'tá'caa a'íjma i maj juxaamuijritye'.

³⁷ Séej pu chuéj tyícha'íica'aj a'íjna i José, aj pu'ij jáatoj, ajta i túmii a'íjma pu huatá' i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej.

5

I ti jin maj jin ootyá'itzee a'íjna i Ananías, ajta i Safira

¹ Ajta a'íjna i ti a'yan ántyapuj tijin Ananías, a'íi pu juchuéj huátoo a'íjci jamuán i ju'íj ti a'yan ántyapuj tijin Safira.

² Ajta a'íjna i Ananías, a'yaa pu tyu'tóosejrataca' ti néijmi'i tyu'tátuii i túmii, ma'ajta je'cácaa pu huatyóo'itziirej i túmii, capu néijmi'i huo'ta' a'íjma i maj

tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, néijmi'i pu ú'mua'reeriaca'aj i íira'ra'an.

³ Aj pu'ij i Pedro a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Ananías, ¿ji'nye petyaatá' ti i tyiyáaru' mua'antymué'tin ti'ij ca'nyíjra'aj muaatá' paj jáacuanamuaj i júuricama'ra' i Dios a'íjci jime' i paj je'cácaa huatyá'itziirej i túmii i paj jaamué'tij a'íjci jime' i chuéj paj huátoo?

⁴ ¿Nyiquee muéetzij ja'a'rica'aj i chuéj? Ajta pati'ij jáatoj, ¿nyiquee ajta muéetzij mua' a'rica'aj i túmii? ¿ji'nye ti'ij a'yan tyimuo'támiterastej pej pij a'yan tyi'táj huá'uurej? Capáj a'íjma putyu'cuanamuaj i tyeítjee, sulu i Dios paj huácuanamuaj.

⁵ Ti'ij jáanamujri' a'íjci i nyúucarij, aj pu'ij eetávej a véjri' jo'tij ja'ra'íicajmee a'íjna i Pedro, ti'quij huamuí' a'íjna i Ananías. Majta néijmi'i i maj jáamua'reeri' je'ej ti tyi'táj huaríj, tyámua' mu tyu'tátziin.

⁶ Aj mu mij séecan ave'ré'nyej i maj tyáamua, mati'ij mij jacá'ijcataca' i cáanarij jime', aj mu mij yo'chuij mej mij uya'vá'naj.

⁷ Huéeicaj ooraj pu a'chu tyoomá'caj, aj pu'ij té'ej aje'ré'nyej a'íjna i íira'ra'an a'íjci i ti huamuí', capu tyi'táj mua'reeriaca'aj a'íjna je'ej ti tyi'táj huaríj.

⁸ Aj pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjna i Pedro tijin:

—Naaté'exaatye', ¿nyi a'yan setyáatoj a'íjci i chuéj siati'ij tyaataxájtaca'?

Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjna i íiti' tijin:

—¡Jee! A'yaa tu tyáatoj.

⁹ Aj pu'ij i Pedro a'yan tyaaté'exaa tijin:

—¿Ji'nye siaj sij mua'aj a'yan tyaaxá'pui'intarej siaj sij jáacuanamuaj i júuricama'ra' i Dios? Cási' a' maj vá'ju', i maj uya'vá'naj a'cín, a'íi mu majta muá'chueenyij muéetzij.

¹⁰ Ti'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjna i Pedro, aj pu'ij eetávej jo'tij ja'ra'ícajme, ti'ij ij huamuí' a'íjna i íiti', mati'ij utyájruij i tyámua, aj mu mij jaaséej tijin pu'ríj mui'chij, mati'ij mij yo'chuij maj uya'vá'naj jo'maj ye'tyétyej i cína'ra'an.

¹¹ Majta néijmi'i i maj tyá'tzaahuatye', majta i séecan a'chu maj pua'máj jáamua'reeri', néijmi'i mu tyu'tátziin.

Maj jéehua a'yan tyú'ruuj a'íjci jime' i ti huápu'i'ij juxie've' i Dios jimi

¹² Majta a'íimaj i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, jéehua mu a'yan huaríj mej mij huo'taséjratye'en i tyeítyee maj Dios jitze aróoca'nyej, majta i maj tyá'tzaahuatye', a'íi mu tyúusiij a'ájna jo'maj a'yan tyaja'tamuá'muaj tijin a ti jo'tyényinyi'ij Salomón ti ja'a'rica'aj.

¹³ Capu a'tíj óoca'nyajca'aj ti ajtyáxiirej a'íjma jamuán a'ájna jo'tij jo'tyényinyi'ij, majta a'íimaj i séecan, tyámua' mu tyihuá'ajcha'íica'aj a'íjma i maj tyá'tzaahuatye'.

¹⁴ A'íj mu jin, tyá'antzaahuaj jéehua i tyeítyee, tyétyacaa majta úucaa, mu'ríj jéetze' mui'caa i maj ja'tzaahuatye' a'íjci i tavástara'.

¹⁵ Mahue'rátora'aj i mej tyí'cucui' a cáayej jitze, utáatzij japua mu áan huo'ojto'aaj, majta itárij japua, a'yaa mu huó'ruuj, majta a'yan

tyi'xáataj tijin ta'aj ij i quéenyi'istaria'ra' a'íjci i Pedro hua' japua ucáanyej a'íjma i maj tyí'cucui'.

16 Jéehua mu majta curiá'cixij i tyeítyee maj a' imuáj huacháatima'caa. A'íimaj mu uhuaja'ráavi'tij i maj tyí'cucui', majta i maj tyiyáaru'uj hua' tzajta' séejre', a'íi mu néijmi'i huarúj.

Matí'ij huanámi'huaca' i maj tyá'tzaahuatye'

17 A'íjna i ti tyihuá'ijtye' u tyeyúuj tzajta', majta a'íimaj i maj hua' jamuán ajtyu'uj a'íjma i Saduceos, a'íi mu jéehua huá'anchueerej.

18 A'íj mu jin huo'vívi' a'íjma i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, matí'ij mij hue'tyáanaj jo'maj já'nami'huacaa i tyeítyee.

19 Aj pu'ij tíca' s'íj aje're'nyej, ti'quij tya'antacúj a'ájna jo'tij ja'pueertaj, a'íi pu a'ín pué'een i ti tyí'huüre' i tajapuá Dios ti já'sejre', aj pu'ij hui'ráavi'tij, a'yan tyihua'ixáatye'ej tijin:

20 —Séricuj, siata'aj ujo'tyáhuixi'in u tyeyúuj tzajta', siajta huo'té'exaatye'en i tyeítyee néijmi'i a'íjci i nyúucarij ti júuricamej pué'een.

21 Matí'ij mij a'yan huaríj, tapuá'risima'caj pu matí'ij utyájrurij u tyeyúuj tzajta', aj mu mij huatyóohuij maj tyihuó'mua'tyej i tyeítyee.

A'íjna i ti tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta', majta i maj jamuán ajtyu'uj, a'áa mu ja'rá'aj, matí'ij mij huo'ta'íj maj tyúusiire'en i juéesij, majta néijmi'i i huásasij, i maj a'áa jo'cháatimee a'ájna a Israel. Matí'ij mij huo'ta'íjtaca' maj ahuaja've'vi'tij a'íimaj i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej.

22 Mati'ij mij ujó'ju' i xantáaru', aj mu mij a'áa jo're'nyej jo'maj tyeítyee já'nami'huacaa, ma' ajta quee che' aja'ja'tiitaca'aj, aj mu mij huariá'cij mej mij huo'té'exaatye'en.

23 A'yaa mu tijin:

—A'yaa tu eenye' huátyoj jo'maj tyeítyee já'nami'huacaa, tyámua' pu naa tye'tyánami'huaca'aj, majta tyámua' naa tyí'cha'íica'aj i xantáaru'uj, ajta tyati'ij tya'antacúj, catu che' a'tíj uhuátyoj.

24 Ti'ij jáanamujri' a'íjna i ti tyihuá'ijtye' i maj tyí'huiire' u tyeyúuj tzajta', majta i maj viváajma'aj jin tyityatatyíj u tyeyúuj tzajta', jéehua mu tyúu'ihuo'raca'aj je'ej ti tye'mej a'íjci jime'.

25 Aj pu'ij síij aje're'nyej, ajta je'en a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Cási', a'íimaj i tyétyacaa i siaj hue'tyáanaj, a'úu mu je'rú'uj u tyeyúuj tzajta', metyi-hua'mua'tyáaj i tyeítyee.

26 Ti'quij a'íin ujó'mej a'íjna i ti tyihuá'ijtye', séecan jamuán i maj jahuiire', mati'ij mij huojó've'vi'tij. Camu ca'nyéjrij jime', ji'nye mahuá'tziinya'ca'aj i tyeítyee, a'yaa mu tyi'mua'astíj tijin tipua'aj mataatyáto'sixi'in tyetyéj jime'.

27 Mati'ij uhuojó've'vi'tij, aj mu mij huo'ta'íj maj huatóosejrata a'íjma jimi i maj tyityatatyíj, ajta a'íjna i tyeyúuj tzajta' ti tyí'ijta, a'yaa pu tyihuo'tajé tijin:

28 —Ityáj tu jamuaatá'ijmuejraca'aj siaj quee che' a'yan tyihuá'mua'tyej i tyeítyee a'íjci jitze

ma'can i Jesús. ¿Nyi a'yan xaaríj? Caxu xaa nyu'uj a'yan huaríj, síoche' xu tyi-huá'mua'tyej néijmi'que' iye'e'j Jerusalén, siajta tajitzé tyí'pua'ritye' a'yan tijin ityáj tu a'ín pué'een i tyaj jaajé'caj a'íjci i tyévij.

²⁹ Aj pu'ij i Pedro a'yan tyu'tanyúj, majta i séecan tijin:

—Juxie've' tyaj ja'antzaahuatye'en i Dios, capu a'yan tyúuxie've' tyaj mua'ajmaj jamuá'antzaahuatye'en mu siaj tyeíttee pué'een.

³⁰ A'íjna i ti hua' Dios i tahuásimua'ci'ij, a'íi pu jaatájuurityej a'íjci i Jesús, a'íjna i siaj mua'aj jaajé'caj, siati'ij yó'tatej i cúruuj jitze.

³¹ Dios pu yo'ví'tij ti'ij ij a'áan yó'ojraj i jumuáca'ta' pujmua', ajta a'íjci jin antyúumua'reeriaj ja'raa ti anájcaj, ajta ti hua' japua huatányuunyij i tyeíttee. Mej mij a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can seequéj tyú'mua'tyij i Dios jimi, ajta ti'ij a'ín tyihuo'tú'uunyi' i maj jin ootyá'itzee.

³² A'íj tu ityáj tyámua' tyí'mua'reej, ajta a'yan cha'tána'aj tyá'mua'reej i júuricama'ra' i Dios, i ti huo'ta' a'íjma i maj tyá'tzaahuatye'.

³³ Mati'ij a'íj huánamuajri', tyámua' mu tyityaatanyínyu'cacuca', a'íj mu jin a'yan tyá'xie'va'ca'aj maj huó'cui'nyij.

³⁴ Ajta síj pu a'áa jo'tyávaaca'aj ti a'yan antyapuaaca'aj tijin Gamaliel, Fariseo pu pué'eenye'e'j a'íjna, a'íi pu tyihuá'mua'tyahua'aj i yu'xarij jitze, néijmi'i mu tyámua' tyéejcha'iica'aj a'íjci i Gamaliel. Aj pu'ij a'ín tyu'ta'íjtaca' maj hui'rávi'tij a'íjma i tyétyaca.

35 Ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaaj a'íjma i maj tyí'ijta tijn:

—Mua'aj tyétyacaa iiye'ej siaj huacháatimee Israel, tyámua' xu'uj je'ej siaj ye'ej huá'uurej a'mújma mu tyétyacaa.

36 Xu'ríj jamua'reej, ti arí á'tyeej ti síj huaséjre ti a'yan ántyapuaaca'aj tijn Teudas, a'yaa pu tyóotzaahuatya'ca'aj ti jéehua juxié'va'ca'aj, majta i maj jamuán huací'ca'aj, a'chu mu muáacuaj anxityej ará'axcaa i tyétyacaa, ajta mati'ij jaajé'caj a'íjci i a'tíj, a'íimaj i maj jamuán huací'ca'aj, mo'xíj, capu tyi'tíj je'ej tyeetyáhuui a'íjci i Teudas.

37 Ajtáhua'aj síj huaséjre, a'íjna i Judas Galilea ti já'ma'can, aj pu huataséjre a'íjna mati'ij huo'tyé'itej i tyeétyee, a'í pu huojoví'tij je'cácaa mej mij jamuán huací'ca'an, majta mu jaajé'caj, majta i maj jamuán huací'ca'aj, a'í mu ma'úrutyixij.

38 A'íj nu jin a'yan tyajá'mua'ixaatye' a'íjci jime' je'ej maj ricij. Caxu je'ej tyihua'jeevej a'íjma i tyétyacaa, miche' iiráciinyej, ji'nye tipua'aj jujímua'aj mana'aj a'yan tyéejtyoj, néijmi'i pu tyojó'vesij.

39 Na'ríj quee tipua'aj a'íjci jitze mua'róoca'nyej i Dios mej mij a'yan rijcaj, caxu mua'aj a'náj tyu'táviicue'raj, tyámua' xu'uj siaj sij quee a'íj nyo'si'tye'ej i Dios.

40 Néijmi'i mu ja'antzaahuaaj, aj mu mij huo'tacho'vej i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej. Mati'ij huo'váaj, majta

huo'ta'ijmúuraj maj quee che' tyihuá'ixaatye'ej i tyeítýee Jesús jitze ma'can, aj mu mij huo'tátóo.

⁴¹ Majta a'íimaj i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, mati'ij iirácij jo'maj je'rátýa'ca'aj a'íimaj i maj tyityatatyíj, muatóotyamua'vej a'íjci jime' ti i Dios huo'ta' maj a'yan tya'ajpuéetzij muá'ra'nyij a'íjci jitze ma'can i Jesús.

⁴² Majta camu jaatapuá'citaca' mej mij quee che' a'yan rijcaj, a'náj tina'aj mu tyihuá'mua'tyaha'aj i tyeítýee, a'íi mu tyihuá'ixaatya'ca'aj a'íjci jitze ma'can i Jesús, u tyeýúuj tzajta' majta jo'maj jo'cháatimee.

6

Mahua'antyíhuoj i maj aráahua'puaj ará'asej mej mij tyu'tyáhuire'en

¹ Majta jéetze' meríj mui'caa i maj tyá'tzaahuatye', majta i maj jaayí'tihua'aj i huá'nyuucaa i griego, a'íi mu huatyóohuij maj tyinyínýu'caj a'íjma jamuán i maj jaayí'tihua'aj i huá'nyuucaa i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa mu tíjin camu tyihuo'riáa'caa i ti tyí'cue'ri' i ucaríjsee maj jujímua'aj, i maj jaayí'tin i huá'nyuucaa i griego.

² Aj mu mij hua'ajsií a'íjma i maj tyá'tzaahuatye', mati'ij mij a'yan tyihuo'té'exaaj a'íjma i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej tíjin:

—Capu xá'pui' tyej quee che' tyihuá'mua'tyej i tyeítýee i Jesús jitze ma'can, tyej tyij a'íj tyana'aj i cue'ráj tyihuo'riáa'care'en.

3 Cási' ta'ihuáamua', siata'aj arahua'puácaa avá'huoonyij i tyétyacaa i maj ja'mua jítze aj-tyáma'can, i maj tyámua' metyityoomuámua're' ti ajta i júuricama'ra' i Dios hua' jítze séejre', tyej tyij a'íj huo'íjcatye'en i tyaj jin antyítamua'reej.

4 Tyajta ityáj, tyóoche' tu tyámua' tyityaaju'uj tá'ju'un tyahuavíiraj i Dios, tyajta hua'ixáatya'aj i nyúucaria'ra'.

5 Aj pu'ij néijmi'caa aránajchaca' i tyeítýee, mati'ij mij a'íj antyíhuo a'íjci i Esteban, i ti jéehua tyá'tzaahuatye' i Dios jimi, ti ajta i júuricama'ra' jimí séejre', majta a'íjci i Felipe, majta a'íjci i Prócoro, majta a'íjci i Nicanor, majta a'íjci i Timón, majta a'íjci i Pármenas, majta a'íjci i Nicolás Antoquíia ti já'ma'can, i ti anaquéej ja'antzaahuaj i huá'yi'raj a'íjma i maj Israel jítze ajtyáma'can.

6 Mati'ij mij huojo'ví'tij jo'maj jo'tyú'uuca'aj a'íjma i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'íj mu mij jaatáhuaviiri' i Dios a'íjma jime', majta hua'vá'muarie'xij séej majta séej.

7 Ajta i nyúucaria'ra' i Dios jéehua mu jana-muajraca'aj, majta i maj tyá'tzaahuatye' jéetze' mu támui'risima'aj a'ájna a Jerusalén, majta a'íjma i maj tyityatatyá'ca'aj u tyeyúuj tzajta', mue'tíj mu majta ja'antzaahuaj i nyúucarij.

Mati'ij a'íj huatyéevi' a'íjci i Esteban

8 Ajta a'íjna i Esteban, jéehua pu tyá'tzaahuatya'ca'aj i Dios jimi, ajta jéehua a'íj jítze aróoca'nyajca'aj, a'íj pu jin huo'taséjra i tyeítýee je'ej maj ye'ej tyámua' tyaatá'an i Dios.

9 Majta mu séecan aje'ré'nyej i maj séej jitze já'ma'can i tyeyúuj, maj a'yan jatamuá'muaj tijin hua' tyeyúuj i maj huatátuiihuaca', majta séecan hua' jamuán i maj Cirene já'ma'can, majta séecan a'ájna chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuj tijin Alejandría, majta i maj a'áa já'ma'can a'ájna a Cilicia, majta séecan i Asia. Mati'ij mij huatyóohuij maj jaatájeevixi'in a'íjci i Esteban.

10 Camu ja'antyimué'tij, ji'nye a'íj pu jitze aróoca'nyajca'aj i júuricama'ra' i Dios, ajta jéetze' pu jú'mua'reeriaca'aj a'íjna i Esteban mequee a'íimaj.

11 Mati'ij mij séecan tyu'nájchij mej mij a'yan tyu'taxáj tijin: "Ityáj tu jáanamujri' ti a'ín je'ej pua'aj tyá'xajta'aj a'íjci i Moisés, ajta i Dios."

12 A'yaa mu huaríj mej mij hua'ajriaxiejtye'en i tyeítjee, majta i huásij, majta i maj tyi-huá'mua'tyahua'aj i yu'xarij jitze, mati'ij mij jaatyéevi' i Esteban, aj mu mij yo'ví'tij a'íjma jimi i juéesij.

13 Majta séecan antyíhuo i maj a'yan tyu'hué'taj tijin:

—A'náj tina'aj pu je'ej pua'aj tyá'xaj a'íjci i tyeyúuj, ajta i yu'xarij.

14 A'yaa tu tyáanamujri' ti a'yan tyí'xaj ti a'íjna i Jesús Nazaret ti já'ma'can jaatyú'uunaj a'íjci i tyeyúuj, ajta seequéj joorej i tayi'ráj Moisés ti a'yan jaatyájtoo.

15 Mati'ij ja'ráasej néijmi'i i juéesij, a'yaa pu huasé'rihua'aj i nyéerima'ra' a'íjci i Esteban ti'ij síij i ti tajapuá tyí'huire' i Dios jimi.

7

Ti'ij jujapua' huatanyuj a'ijna i Esteban

¹ Aj pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' a'ijna i ti tyí'ijta u tyeyúuj tzajta' tijin:

—¿Nyi a'yan tyi'ja'yájna mati'ij tyí'xaj a'múumaj?

² Aj pu'ij a'yan tyu'tanyuj a'ijna i Esteban tijin:

—Xáanamujri' nye'ihuáamua', siajta mua'aj huásisij, Dios pu huataséjre a'ijci jimi i Abraham, ti'ij ooj a'áa jo'tyaváacaj a Mesopotamia, ti'ij quee xu jo'ra'váacaj a'ájna a ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Harán.

³ A'yaa pu i Dios tyaaté'exaa tijin: “Eerájra' a'ijci japua i a' chuéj, ajta mua' tyéeityeristyamua', capáj huá'vi'tij sulu miche' a'yan eenye', séej nu muaataséjratye'e'j i chuéj paj japuan séeria'aj puá'mej, pata'aj a'áa jó'ra'nyij.”

⁴ Aj pu'ij i Abraham eerájraa a'ájna a Caldea, ti'quij a'áa jo'yixij a Harán. A'tzúj a'tyéevi'caj pu'ij té'e'j huamuí' i táatajra' a'ijci i Abraham, aj pu'ij Dios jaata'ij a'ijci i Abraham ti eerájra'nyij a'ájna a Harán ti'ij ja'rájra'nyij a'ijci i chuéj japua i siaj ijíij yan japuan huacháatimee.

⁵ Ajta quee i chuéj jaatá' a'ijci i Abraham, nyi cáira'tzuj jo'tij ja'huóchejtye'en. Ajta i Dios a'yaa pu tya'tóoraj ti chuéj jaatá'sij, ta'aj ij ti'ij huámui'nyij a'ijna i Abraham, a'íjma huáci'tyij i maj jitzán eerányesij. A'ájna xicáara' jitze ti'ij Dios jitzán a'yan tya'tóoraj, capu eexúj tyiyójmua'ca'aj a'ijna i Abraham.

6 A'yaa pu ajta tyaaté'exaa maj a'áa jo'tya'aj muá'ju'un i maj jitzán eeránysesij, séej chuéj japua jo'maj quee já'ma'can, majta tyihuo'ta'íjtye'sij maj tyu'muárie'en puéjtzij jime', a'yaa mu á'tyeeren a'chu muáacuaaj anxityej nyinyi'ra'aj maj a'yan tya'ajpuéetzij muá'ju'un.

7 A'yaa pu ajta tyaaté'exaa i Dios tijin: “Nyáaj nu puéjtzij huo'ta'sij a'íjma i maj ca'nyéjrij jin tyihua'ítia'aj muá'ju'un, aj mu mij té'ej eeráaju'un a'íimaj, mati'ij mij naatyáhuüre'ej iye'ej jo'paj jo'caj.”

8 Aj pu'ij Dios jaatá' a'íjci i Abraham ti'ij a'íj jin antyúumua'reeriaj i maj ja'antysisi'chej i junavíj. A'íj pu jin ti'ij tyoomá'caj arahuéecaj xicáj ti huanie'huaca' i yójra' a'íjci i Abraham, a'yaa pu'ij jáaruuj i juyój ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin Isaac. Ajta a'íjna i Isaac, a'yaa pu cha'tána'aj jáaruuj a'íjci i juyój ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin Jacob. Ajta a'íjna i Jacob, a'yaa cha'tána'aj huó'ruuj a'íjma i juyójmua', i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'axcaa, i maj tahuásimua' pué'een.

9 'Majta a'íimaj i yójmua'mua' a'íjci i Jacob, a'íi mu ja'anchueerej séej i ju'ihuáara' ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin José, aj mu mij jáatoj mej mij séecan yo'ví'tij séej chuéj japua ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Egipto. Ajta Dios pu jaatyáhuüi a'íjci i José,

10 jaatyáhuüi ti'ij quee jajpuéetzij já'ra'nyij. Dios pu ju'cámua'riityej a'íjci i José, ti'ij tyámua' naa yó'sejraj a'íjna i ti va'cán jin tyí'ijta a'ájna

a Egipto, i maj a'yan jatamuá'muaj t̄ijin Faraón, a'íj pu jin ja'antyíhuoj a'íjci i José ti'ij tyu'ta'íjtaj néijmi'que' a'ájna a Egipto, ajta a'ájna jo'tíj já'chajca'aj a'íjna i ti va'cán jin tyí'ijta.

11 'Ajta je'en jéehua huatúuri'huaj ja'raa a'ájna a Egipto, ajta a'ájna a Canaán, majta i tahuásimua'ci'ij, camu tyi'tíj tyi'cha'íica'aj maj jáacua'nyij.

12 Ti'ij a'yan tyáamua'reeri' a'íjna i Jacob, ti a'áa tyajá'xoovi'ca'aj a'ájna a Egipto tyi'tíj maj jáacua'nyij, aj pu'ij huota'ityaca' a'íjma i juyójmua', a'íimaj mu a'ín pu'éen i tahuásimua'ci'ij. A'íi pu a'ín pu'éen i maj anaquéej a'áa ja'tanyéj.

13 Ajta mati'ij majtáhua'aj a'áa jó'ju' a'ájna a Egipto, aj pu'ij i José huatóoxajtaca' hua' jimi i ju'ihuáamua' a'tíj ti pu'éeenye'ej, a'yaa pu'ij i Faraón tyáamua'reeri' a'tyán ti jitzán eeráma'can a'íjna i José.

14 Ajta je'en tyu'ta'íjtaca' a'íjna i José ti'ij i táatajra' aje'rén'yej a Egipto, majta i maj jamuán ajá'chajca'aj, i maj huéecatyej japuan tamuáamuata' japuan anxívi' ará'axcaa.

15 Ti'quij Jacob a'áa ja'huóochejtye a Egipto, a'áa pu'ij jo'muí' a'íjna, majta a'íimaj i tahuásimua'ci'ij a'áa mu majta jo'cuij.

16 Aj mu mij a'áa huojó'tij i muí'chítyee a'ájna a Siquem, a'áa mu huaja'vá'naj a'íjci jitze i chuéj ti huó'nanieeri' a'íjna i Abraham a'íjma i yójmua'mua' a'íjci i Hamor, Siquem ti já'chajca'aj.

17 Ti'ij arí atyojo're'nyéesima'caj a'íjci xicáara'

ti jitzán aróo'astej i Dios ti jin tya'tóoraj a'íjci jimi i Abraham, jéehua mu huatámui'riaca' a'íimaj i tahuásimua'ci'ij maj jitzán eerányej, mu'rij mui'caa a'íimaj i tyeítýee i maj a'áa jo'tyá'ca'aj a'ájna a Egipto.

18 Aj pu'ij síj tye'entyájrurij i ti va'cán jin tyí'ijta'ca'aj a'ájna a Egipto, capu jaamua'aj a'íjci i José.

19 A'ájna i rey, a'íi pu huo'cuanamuaaj i tatyeytyeristyamua', je'ej pua'aj pu tyihuá'ajcha'íica'aj i tahuásimua'ci'ij. Ca'nyéjrij pu jin huo'ta'íj mej mij hui'ráhua'xij i juyójmua' i maj móoj unyáaque'ej mej mij huácu'nyij.

20 A'ájna ti'ij huanie'huaca' i Moisés. Ma-jta a'íimaj i huásimua'mua' i pá'ri'ij, a'íi mu jaaxá'pueeri' a'ájna a juchéj huéeicaj máxcirie'.

21 Ti'ij tya'rá'aj a'ájna xicáara' jitze i maj jitzán huá'cu'nyij i ti'ríij, i yójra' a'íjci i ti va'cán jin tyí'ijta, a'íi pu japuan huatanyúj ajta jáave'sijri' yaa ti'ij juyój.

22 Mati'ij mij néijmi'i tyaamuá'tyej i maj ty-ojó'itej a'íimaj i maj Egipto já'ma'can. Tyámua' pu tyo'cámua'riajca'aj a'ájna i Moisés a'íjci jime' ti tyu'taxáj, ajta je'ej ti tyi'tíj huá'uurej.

23 'Ti'ij huá'puatyej nyinyi'ra'aj jajcha'íicaj i Moisés, a'yaa pu tyu'tóoxajtaca' ti uhuojo'vá'muaarej i maj Israel jitze ajtyáma'can, ji'nye a'íjma pu jitze eeráma'can.

24 Ti'ij a'áa ja'rá'aj, aj pu'ij séej huaséj i ti Egipto já'ma'can, a'íi pu séej je'ej pua'aj uuria-jca'aj i ti hua' jitze ajtyáma'can, ti'quij i Moisés a'áa jo'mej ti'ij a'ájna japua huatányuunyij, aj

pu'ij i Moisés jaajé'caj a'íjci i a'tíj Egipto ti já'ma'can.

25 A'yaa pu tyí'mua'ajcaj yee máamua'reej i ihuáamua'mua' ti i Moisés Dios jitze aróoca'nyej, ti'ij hue'rátóonyij a'íjma, majta camu jáamua'reeri'.

26 Yaa ariá'pua'aj pu huo'tyoy hua'puácaa i ju'ihuáamua', múnyo'si'tya'ca'aj a'íimaj, a'yaa pu tyá'xie'va'ca'aj i Moisés ti huo'tá'ijmuj, ti'quij a'yan tyihuo'tajé tijin: “Mua'aj tyétyacaa mu siaj ju'ihuáamua', ¿ji'nye siaj sij je'ej pua'aj ju'uurej jujíimua'aj?”

27 Aj pu'ij i ti je'ej pua'aj jooriajca'aj i séej i ju'ihuáara', a'íi pu jaatátajchaca' i Moisés, ajta a'yan tyaaté'exaa tijin: “¿A'tanyíj mua'antyíhuoo muéetzij tyi'tíj jime', pej pij ityájma tyitaata'íjtye'en?”

28 Nyi pajta nyéetzij nyeje'catan pati'ij tajquíj tyeejé'caj a'íjci i ti Egipto já'ma'can.”

29 Ti'ij jáanamujri' a'íjna i Moisés, aj pu'ij huatoo'uj, jó'raa a'ájna séej chuéj japua ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Madián, a'áa pu jó'catyíi yaa ti'ij a'tíj tiquee a'áa já'ma'can, a'áa pu jo'tyényeíichaca', ajta hua'puácaa tyiyóomua'aj ja'raa a'íjna i Moisés.

30 Tyoomá'caj huá'puatyej nyinyi'ra'aj, aj pu'ij síj huataséjre a'íjci jimi i Moisés a'ájna jo'tíj quee já'tyi'tíj a véjri' i jiríj jitze ti a'yan ántyapuaaj tijin Sinaí. A'áa pu jo'taséjrej i ti tajapua tyí'huíire' tyi'tíj tu'píj jitze ti tyátaasima'aj.

31 Ti'ij a'íj huaséj a'íjna i Moisés je'ej pu jo'taséj, aj pu'ij ajtyáxiiriaca' ti'ij véjri'

tyámua' naa tyeeséj, ti'quij jáanamujri' a'íjci i tavástara' ti a'yan tyí'xajtaca'aj tijin:

32 “Nyáaj nu a'ín pué'een i hua' Dios i já'muahuasimua'ci'ij, a'íjci i Abraham, a'íjci i Isaac, nyajta a'íjci i Jacob.” Ajta i Moisés, jéehua pu tyóoviveesima'aj, capu óoca'nyajca'aj ti jaaséj.

33 Ajta a'yan tyaaté'exaa i tavástara' tijin: “Pata'aj ajtái'pu'xi'in mua' ca'quéj, ji'nye nyéetzij pu nya'a'rij mu chuéj paj japuan jo'cha'can.

34 Nyáaj nu nyeríj huo'séj je'ej maj tyá'puejtzitarej i nyetyeñtyeristyamua' i maj a'áa jo'tyíj a Egipto, nyáaj nu huó'namujri' a'íjci i maj jin á'viicue're', nu'ríj yava'cáanyej nyej nyij hua' japua huatányuunyij mej mij iiráciinyej a'ájna a Egipto. A'íj nu jin nyáaj muaata'ityij, pej pij a'áa jó'me'en a Egipto.”

35 'Maj majta a'ímaj quee jaataxié'vej a'íjci i Moisés, mati'ij a'yan tyaaté'exaa tijin: “¿A'tanyíj mua'antyíhuoo muéetzij tyi'tíj jime', pej pij ityájma tyitaata'íjtye'en?”, Dios pu uyo'ta'ityaca' yaa ti'ij i ti hua' jime' antyúumua'reej, ajta i ti hue'rátóonyij, a'íjci jime' i ti sñij huataséjre i ti tajapuá tyí'huiire' a'íjci jitze i tu'píj ti tyátaasima'aj.

36 A'ájna i Moisés, a'íi pu a'ín pué'een i ti hui'rájtoj a'ájna a Egipto a'íjma i tahuásimua'ci'ij, tyi'tíj pu huo'taséjra mej mij a'íjci jin jáamua'reej ti Dios jitze aróoca'nyajca'aj, ajta a'ájna jájritze' ti a'yan tyaja'rájtyapua'j tijin jájtyij ti po'vij, ajta

a'ájna jo'tij quee já'tyi'tij, a'áa pu huá'puatyey nyinyi'ra'aj á'tyeej ti a'yan rijcaa i Moisés.

³⁷ A'íjna i Moisés, a'íi pu ajta a'ín pué'eenye'ej i ti a'yan tyihuo'té'exaa'j a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can tijin: “Dios pu séej antyíhuosij ti mua'ajmaj jitze ajtyáma'can ti ajta a'yan tyihuo'tyáhuire'sij nyati'ij nyáaj.”

³⁸ Mati'ij i tyeítyee a'áa ja'tyúusii jo'tij quee já'tyi'tij, a'íi pu ajta i Moisés ajo'tyávaaca'aj hua' jamuán i tahuásimua'ci'ij ti'ij a'ín jamuán tyu'xáj i ti tajapuá tyí'huire' a'ájna jiríj japua ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Sinaí, a'íi pu'ij ja'ancuriáa' i nyúucarij júuricamej ti jitzán séejre', ti'ij tajimí séeria'aj já'ra'nyij.

³⁹ 'Majta i tahuásimua'ci'ij camu jaataxié'vej maj ja'antzaahuatye'en, a'yaa mu tyá'xie'va'ca'aj i jutzájta' maj huariá'ciinyej a'ájna a Egipto.

⁴⁰ A'yaa mu tyaaté'exaa a'íjci i Aarón tijin: “Sáanturij táataavej mej mij a'ín anáatya'aj muá'ra'nyij, ji'nye catu jamua'reej je'ej ti tyi'tíj jáaruuj a'íjci i Moisés, i ti tii'rájtoo a'ájna a Egipto.”

⁴¹ Aj mu mij sáantuj huatyátaahuaca' ti a'yan huasé'rihua'aj ti'ij visáaru', mati'ij mij tyaatámu'vejrityej a'íjci i visáaru', muatóotyamua'vej majta tyu'yé'estej a'íjci jime' i maj jaatyátaahuaca' jujímua'aj i sáantuj.

⁴² Ajta i Dios ajtáaraa a'íjma jimi, ti'ij ij huo'ta' mej mij séej jimi tyu'tyáhuire'en, a'íjma jimi i xú'ra'vetyee, máxcirie', xicáj, tyi'tíj ti je'ej tyi'sejre' i jútye'. A'yaa pu tyé'yu'si' a'íjci jitze i yu'xarij i maj jo'yú'xaca' a'íimaj i maj

tyityatatyá'ca'aj i Dios jimi tijin:
 Mua'aj mu siaj Israel jitze ajtyáma'can,
 ¿Nyiquij setyinaatámu'vejritye, siati'ij
 huá'puatyej

nyinyi'ra'aj á'tyeej a'ájna jo'tij quee já'tyi'tij?

⁴³ Nyij sequée a'yaa siana'aj tyáatisima'aj i
 chi'ra'an

a'íjci i sáantuj ti a'yan ántyapuaj tijin Moloc,
 siajta i xú'ra'vejra' i séej i sáantuj

i ti a'yan ántyapuaj tijin Refán,

a'íi mu a'íin pué'eenye'ej i sánturij

i siaj jujímua'aj huó'taahuaca'

siaj sij tyámua' tyihuo'tá'an a'íjma.

A'íj nu jin a'áa imuáj jamuaata'ítyij

jo'tij a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Babilonia.

⁴⁴ 'A'ájna jo'tij quee já'tyi'tij, a'íi pu aja'
 séjria'ca'aj hua' jimi i tahuásimua'ci'ij a'íjna i
 ináamuaj ti curiá'nami' jo'maj jóosi'rii, a'yaa
 mu eenye' huatyátaahuaca' je'ej ti ye'ej i Dios
 tyaata'íj a'íjci i Moisés, ti'ij a'yan tyaaté'exaa ti
 jaatyátaavej a'yan eenye' ti'ij i mua'tyéjrij ti a'íin
 jaataséjra.

⁴⁵ A'íi mu i tahuásimua'ci'ij ja'ancuriá'ja a'íjci
 i ináamuaj, aj mu mij uya'rájtii a'íimaj i maj
 mu ujo'vá'ju' a'íjci jamuán i Josué, mati'ij
 huo'mué'tij i tyeítyee i maj séecan i chájta'naj
 jitze já'chajca'aj, a'íjma i ti Dios huo'ta' mej
 mij huo'mué'tin. A'áa pu já'sejria'ca'aj a'íjna i
 ináamuaj 'asta quee huaséjre i David.

⁴⁶ A'íjna i David, a'íj pu huaci'ij ti Dios tyámua'
 tyéejcha'íij, a'íj pu jin jaatáhuoj a'íjna i David
 i Dios jimi, ti'ij Dios jaatá' ti David ja'ajtaavej

ì tyeyúuj tí'ij a'yan tyi'huüre'ej já'ra'nyij tí'ij chí'ra'an a'íjci ì Dios ra' ì Jacob.

⁴⁷ Capu ajta a'yan atyojo're'nyej, sulu a'íi pu ja'ajtaahuaca' ì chí'ra'an ì Dios a'íjna ì Salomón.

⁴⁸ Ma'ajta ì Dios capu a'áa ja'chej ì chí'ij tzajta' ì maj ja'ajtaahuaca' ì tyeítyee, a'íj pu jin a'yan tyo'yú'xaca' ì síj tí tyí'xajtaca'aj ì Dios jitze ma'can tíjin:

⁴⁹ Ì tajapuá pu a'íin pué'een ì nya' ipuáaj, ajta ì cháanacaj pu a'íin pué'een ì nyaj japuan rányaca'nyej.

¿Tyi'tanyí chí'ra'an sianaatyátaavej nyéetzij?

¿Jo'nyij ij já'i'rij nyaj huányaso'pe'en?

⁵⁰ ¿Nyij nyequee nyáaj a'íin pué'een ì nyaj néijmi'i tyú'taahuaca'?

⁵¹ 'Aj pu'ij a'yan ajta tyihuo'té'exaaj a'íjna ì Esteban tíjin:

—Maj siajta mua'aj xu tyési', capu tyi'tíj ja'mua tzajta' utyényinyij, a'náj tina'aj xu jitzán raatyij a'íjci ì júuricama'ra' ì Dios, a'yaa xu tyi-tyetyóonaamuaj ì jutzájta', matí'ij tyee'yí'tihua'aj ì já'muahuasimua'ci'ij.

⁵² ¿A'tanyíj mequee je'ej huáruuj ì já'muahuasimua'ci'ij ì maj jaxajtaca'aj ì Dios tí jitze eeráma'can? A'íi mu huo'cuij a'íjma ì maj anaquéej jaataxájtaca' tí yava'cányesij ì tí jì'réenye'ej séejre' ì Dios jimi. Ajta tí'ij yatanyéj a'íjna ì tíquee tyi'tíj jin á'itzeere' ì Dios jimi, mua'aj xu jáacuanamuaj, siajta jaajé'caj.

⁵³ Mua'aj mu siaj ja'ancuriáa' a'íjci ì nyúucarij, a'íimaj jimi ì maj tajapuá tyi'huüre', caxu ja'tzaahuatye'.

Mati'ij jaajé'caj a'íjci i Esteban

54 Mati'ij a'yan tyáanamujri', tyámua' mu tyityaatanyínyu'cacuca', majta ancurioci'máaj i jutaméj jitze a'íjci jimi i Esteban.

55 Ajta i Esteban, a'íj pu jitze arooca'nyáaj i júuricama'ra' i Dios, ti'quij jútye' jó'nyeeriaca', aj pu'ij jaaséj ti aje'cátatzaca'aj i Dios ti jin naa huasé'rin, ajta pu a'íj huaséj i Jesús ti muáca'ta' pujmua' i Dios jo'tyávaaca'aj.

56 Ajta je'en a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Cási' nyéesej i ti antácun i tajapuá, nyajta nu jaaséj a'íjci i ti ajta tyéviij jitze huanie'huaca', ti a'áa jo'tyéjvee i muáca'ta' i Dios.

57 Majta a'íimaj mui'tyóonaxij i junaxiéeta' i jumuáca' jime', majta huatyeyíihuajra ca'nyíin jime', aj mu mij ootyáhuaachaca' a'íjci jimi.

58 Mati'ij mij je'ráajaj a'ájna a chájta', aj mu mij jaatyátó'sixij tyetyéj jime', majta i maj tyí'sejraca'aj, a'íi mu antyúuchuiixi i tyúusiicu', mati'ij mij atyaja'ajraj a'íjci jimi i tyamuéej ti a'yan ántyapujaj tijin Saulo.

59 Mati'ij jatyató'xa'caj a'íjci i Esteban, a'yaa pu tyaatáhuo i Dios jimi tijin:

—Jesús, nyavástara', ancuriáa' i nyajúuricamej.

60 Aj pu'ij tyítunutaca', ajta je'en ca'nyíin jin a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Nyavástara', capáj hua' jitze japua'ritya'aj i maj jin ootyá'ítzee.

Ti'ij a'yan tyu'taxáataj, aj pu'ij huamuí'.

8

¹ Ajta a'íjna i Saulo a'áa pu jo'tyávaaca'aj, a'íi pu hua'sejraca'aj mati'ij jaajé'caj a'íjci i Esteban.

Saulo pu je'ej pua'aj huá'uurej a'íjma i maj tyá'tzaahuatye'

A'ájna xicáara' jitze mu huatyóohuij maj je'ej pua'aj huó'uurej a'íjma i maj tyá'tzaahuatye', i maj a'áa já'chajca'aj a Jerusalén. Néijmi'i mu ma'úrutyixij ti'ij na'aj a'áa ti huataca'aj a Judea, ajta a'ájna a Samaaria, a'íi mu'uj quee jo'c'ij i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej.

² Majta séecan i maj tyámua' tyí'tyetyeiityeristaca'aj, a'íi mu ja'vá'naj a'íjci i Esteban, jéehua mu á'tyeej maj juxaamuijritye' a'íjci jime'.

³ Meentyij a'íjna i Saulo, je'ej pua'aj huá'uuriajca'aj a'íjma i maj tyá'tzaahuatye', a'íi pu utyáru'picha'aj hua' chi'táj jo'maj jo'cháatima'caa, aj pu'ij hui'rája'puana'aj i tyétyacaa, ajta i úucaaa, néijmi'caa pu tyí'tuiiria'ca'aj mej mij hue'tyáanaj.

Felipe pu huo't'éexaa i tavástará' nyuucacaj a'íjma i maj Samaaria já'ma'can

⁴ Majta a'íimaj i maj ma'úrutyixij, jo'tij na'aj maj joojú'ca'aj, a'íi mu hua'mua'tyajca'aj i tyeítýee i nyúucaria'ra' i Dios, i ti jin hua' japua huatányuusij.

⁵ Aj pu'ij Felipe a'áa ja'tanyéj a'ájna chájta' ti a'áa ja'ajtyáma'can a Samaaria, ti'quij huatyóochej ti tyihuó'ixaatye'en a'íjci jitze ma'can i Ciríistu'.

6 Jéehua mu tyúusi'rihua'aj i tyeítýee, ma-jta tyámua' naa tyúunamuajrastya'ca'aj je'ej ti tyí'xajtaca'aj a'íjna i Felipe, ji'nye jéehua pu tyí'sejrataca'aj tyi'tíj ti huápuí'ij juxie've' mej mij jáamua'reej tíjin Dios pu jitze aróoca'nyajca'aj.

7 Majta mue'tíj huarúj i maj tyiyáaru'uj hua'tzajta' séjria'ca'aj, muatyejíihuajraa i tyiyáaru'uj mati'ij iiráacij i tyeítýee tzajta'. Majta mue'tíj huarúj i maj quee tyéchavaaj, majta i maj quee tyámua' tyityaací'ij.

8 A'íj mu mij jin tyámua' tyityahuóotyamua'vej a'ájna a chájta'.

9 Síj pu ajta a'áa jo'tyávaaca'aj ti a'yan ántyapuaaca'aj tíjin Simón, i ti ará'tyeej ti tyí'hua'tacare'ej a'íjci jitze ma'can i tyiyáaru', i ti ajta huá'cuanamuajca'aj i tyeítýee Samaaria maj jo'cháatimee, jéehua pu'ij a'íj jin óotzaahuatya'ca'aj.

10 Néijmi'i mu ja'tzaahuatya'ca'aj, tí'ij na'aj i maj cíle'en, majta i maj huásasij, a'yaa mu tyí'xajtaca'aj tíjin:

—A'íi pu a'ín pué'een i maj a'yan jata-muá'muaj tíjin:

—I Dios ti jin néijmi'i putyí'uurej.

11 Majta ja'tzaahuatya'ca'aj, ji'nye pu'ríj á'tyeevi'ca'aj a'íjna i Simón ti a'yan rijcaj a'íjci jime' mej mij je'ej tyo'taséj i tyeítýee.

12 Ajta mati'ij ja'antzaahuaj a'íjci i nyúucarij i Felipe ti huó'ixaaj, i Dios ti jin tyí'ijta, ajta i Ciríistu', aj mu mij huái'huaca' i tyétyacaa, majta i úucaa.

13 A'íi pu ajta i Simón tyá'antzaahuaj, aj pu'ij huái'huaca', ti'quij huatyóochej ti ja-muán jo'cha'canye'en a'íjci i Felipe, tyámua' pu tyóomua'ajcaa a'íjci jime' je'ej ti rijcaj a'íjna i Felipe, ajta a'íjci jime' i ti tyí'sejrataca'aj Dios jitze ma'can.

14 Mati'ij jáamua'reeri' i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, i maj a'áa jo'tyú'uuca'aj a Jerusalén, maj meríj ja'antzaahuaj a'íimaj i maj Samaaria jo'cháatimee i nyúucarij Dios ti jimi je'ráma'can, aj mu mij huo'ta'ityaca' a'íjci i Pedro, majta a'íjci i Juan a'íjma jimi.

15 Mati'ij a'áa ja'rá'aj, aj mu mij jaatáhuaviiri' i Dios a'íjma jime' i maj tyá'tzaahuatye' Samaaria maj já'ma'can, ti'ij huatyá'itzeere'en hua' tzajta' a'íjna i júuricama'ra' i Dios.

16 Ji'nye capu eexúj yava'cányajca'aj i júuricama'ra' i Dios ti'ij huatyá'itzeere'en hua' tzajta', a'íj mu jin huái'huaca' i tyeítyee nyúucaritze' i Jesús.

17 Mati'ij mij a'ín i Pedro ajta i Juan, hua'vá'muarie'xij hua' mu'úutze' a'íjma i tyeítyee, aj pu'ij hua' jitze rá'aj a'íjna i júuricama'ra' i Dios.

18 Ti'ij i Simón jaaséej ti aje'cáma'ca'aj i júuricama'ra' i Dios mati'ijta séej avá'muarie'en áan mu'úutze', aj pu'ij a'ín túmii huaá'ca'aj.

19 A'yaa pu tyihuo'té'exaaaj a'íjna i Simón tijin:

—Sianaatá' siajta nyéetzij a'íjci i siaj jin jaayí'tin, ta'aj ij a'íjna i nyej nyáaj

ja'vá'muarie'sij jitzán huatyá'itzeere'en i júuricama'ra' i Dios.

20 Aj pu'ij i Pedro a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Che' jó'vetyij mua' túmii, pajta muáaj, ji'nye pej pij a'yan tyí'mua'tzej paj túmii jin jáananan i Dios ti huápua'aj hua'tá'caa.

21 Capáj a'yan tyu'tá'ci'puaj paj ja'ancuriá'an, ji'nye capáj tyámua' tyi'tyía'cha'ij mua' tzajta' i Dios jimi.

22 Huatapuá'citaj a'íjci i paj jin je'ej pua'aj ricij, pajta jaatáhuavij i Dios, ti'ij tyimuaatú'uunyi' a'íjci jime' i paj asíj a'yan tyéejtyoj mua' tzajta'.

23 Ji'nye a'yaa nu tyí'muasej muéetzij, paj quee tyámua' huojomua'raj i tyeítjee, a'í pu muatyánaamuaj i ti je'ej pua'aj een.

24 Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj a'ájna i Simón tijin:

—Xaatáhuavij i Dios nyaj jime', ti'ij quee tyi'táj je'ej nyoorej, siati'ij tyinaaté'exaaj.

25 Mati'ij huo'ixáatya'aj i nyúucaria'ra' i tavástara' a'íjma i tyeítjee, majta mu huo'té'exaa i nyúucarij i ti jin Dios hua' japua huatányuunij, mui'caquéj a'áa maj huacháatimee a Samaaria, mati'ij mij jo'cíj a'ájna a Jerusalén.

I Felipe ajta i a'táj Etiope ti já'ma'can

26 Ti'quij síj tyu'taxájtaca' a'íjci jamuán i Felipe, a'í pu a'ín pué'een síj ti tyí'huiire' u tajapuá i Dios jimi, a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Ájchesij pajta jó'ra'nyij aacij pujmua', a'íjci juyéj jitze Jerusalén ti je'cányee yu jitze pujmua' a Gaza.

A'íjna i juyéj, a'íi pu a'íin pu'éen i ti a'áa jo'ré'nyee jo'tíj quee já'tyi'tíj.

27 Aj pu'ij ájchej i Felipe, tí'quij jo'mej, a'áa pu jo'camá'caj tí'ij a'tíj antyinájchaca' Etiope tí já'ma'can. Va'cán pu jin tyi'tyávaaca'aj a'íjna i a'tíj a'íjci jimi i Candace, a'yaa pu huatóomua'aj i Candace tíjin hua' reínaj i maj a'áa já'ma'can a Etiope. A'íjna i a'tíj, a'íi pu a'íjna jin antyúumua'reeriaca'aj tí túmii siiria'ca'aj, a'íi pu a'áa ja'tanyéj a'ájna a Jerusalén tí'ij Dios jo'tyáanajchej.

28 Pu'ríj a'áa jó'raa a'ájna chuéj japua jo'tíj já'ma'can, a'íj pu jitze araquée huama'ca'aj i caríaata'. Yu'xarij pu jitze tyé'jijva'ca'aj a'íin tí jo'yú'xaca' i Isaías.

29 Aj pu'ij i júuricama'ra' i Dios, a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Felipe tíjin:

—Áricuj, ajtyáxiirij a'mújcij jitze mu caríaata'.

30 Tí'ij ij i Felipe ajtyáxiiriaca' a'íjci jimi i a'tíj, aj pu'ij jáanamujri' tí tyé'jijva'ca'aj a'íjci jitze i yu'xarij a'íin tí jo'yú'xaca' i Isaías, tí'quij i Felipe a'yan tyaata'íhuo'ri' tíjin:

—¿Nyi peyó'itej i paj já'jijve'?

31 Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj a'íjna i a'tíj tíjin:

—¿Ji'nye tyí'rij nyaj yo'itéej ná'ra'nyij, típua'aj quee a'tíj náamua'tyej je'ej tí huatóomua'aj i nyúucarij?

Aj pu'ij jaatá'inyej a'íjna i a'tíj tí'ij i Felipe antyíra'nyij i caríaata' jitze, ajta je'en jamuán atyéyixi'in.

32 A'yaa pu tyé'yu'si'huaca'aj i tí jitzán tyé'jijva'ca'aj tíjin:

A'yaa mu tyiyo'já mati'ij i cánya'aj jo'maj huaja'cui'caa.

A'yaa pu éenye'ej ja'mej ti'ij cánya'aj tiquee nyuuvej mati'ijta jacáyesime'en.

A'yaa pu cha'tána'aj quee tye've'nyuuca'aj, mati'ij je'ej pua'aj jáaruuj.

³³ Jéehua mu jaatyáxaahuataca', capu a'táj japuan huatanyúj.

¿A'tanyíj ij jaataxájtaj a'táj ti jitze eeráma'can a'íjna i a'táj?

Ji'nye a'íi pu yo'ví'tij i júuricama'ra' ti'ij quee che' iie'ej séjre'ej i cháanacaj japua.

³⁴ Aj pu'ij a'íjna i a'táj a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjci i Felipe tíjin:

—A'tzúj cui' naaté'exaatye', ¿a'tanyíj pu tyí'xaj i ti tyó'siimuaj, nyiquij jusíj tyóoxajta ca' a'táj séej tyáxajta?

³⁵ Aj pu'ij i Felipe huatyóochej ti jaaté'exaatye'en a'íjci i ti já'jijva'ca'aj i yu'xarij jitze, a'íj pu huataxájtaca' i nyúucarij je'ej ti tyi'táj jáaruuj a'íjci i Jesús.

³⁶ Mati'ij a'áa jo're'nyej jo'tij ja'rájmuaa, aj pu'ij a'íjna i a'táj a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Felipe tíjin:

—Cási' yána'aj arájmuaa, ¿nyiquij quee je'ej tyí'rij paj náa'íiraj nyéetzij?

³⁷ Aj pu'ij i Felipe a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Típua'aj petyá'tzaahuatye'ej mua' tzajta', aj pu huatái'riitarij.

Aj pu'ij a'yan tyu'taxájtaca' a'íjna i a'táj tíjin:

—Nyáaj nu tyá'tzaahuatye' ti i Jesús yójra' pué'een i Dios.

38 Aj pu'ij jaata'íjtaca' ti óochaxij i caríáata', mati'ij mij acáacij i maj hua'puaj, aj mu mij atyáacij a jáata', ti'quij i Felipe jáa'íiri' a'íjci i a'tíj.

39 Mati'ij eetacíj a jáata', aj pu'ij i júuricama'ra' i Dios yo'ví'tíj a'íjci i Felipe jiye'tzín jime'. Ajta a'íjna i a'tíj capu che' jaaséej a'íjci i Felipe je'ej ti huárupij, aj pu'ij jó'raa a'íjna i a'tíj naa tyuutyámua've'ej.

40 Ajta a'íjna i Felipe, a'áa pu jo'taséjrej a'ájna chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tíjin Azoto. A'íi pu huo'té'exaa i tyeítyee a'íjci i nyúucarij ti jin Dios hua' japua huatányuunyij, a'yaa pu a'íjci jin huaríj, ajtáhua'aj áyee ti huachájta'tajmee jitze, ajtáhua'aj áyee, 'asta na'aj quee a'áa ja'rá'aj a'ájna a ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tíjin Cesarea.

9

Ti'ij a'íjna i Saulo huatóotoj i Dios jimi (Hch. 22:6-16; 26:12-18)

1 Ti'ij ooj a'íjna i Saulo hua'nyeechacaj ti huó'cui'nyij a'íjma i maj tyá'tzaahuatye' i tavástara' jimi, aj pu'ij uyo'tyéesej a'íjci i ti tyihuá'íjtya'ca'aj u tyeyúuj tzajta'.

2 Aj pu'ij jaatáhuaviiri' ti a'ín i yu'xarij jaatapíjtye'en i ti jin ujo'tyájrutyey u tyeyúuj tzajta' a'ájna ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tíjin Damasco. Ti'ij a'áa huojo'huoonyij i tyeítyee i maj ja'tzaahuatye' i nyúucarij i maj jin tyámua' tyityaajú' i Dios jimi, ti'ij na'aj tyétyacaa majta úucaa, ti'ij a'áa hueje'tyáanaaj a Jerusalén.

³ Ti'ij arí a véjri' joomá'caj a Damasco, aj pu'ij jiye'tzín jéehua japuan rányeeri'ciria'ca', a'ájna jo'tij jooma'ca'aj i Saulo.

⁴ Aj pu'ij acájvej ti'quij chóota' atyívej, nyúucarij pu huánamuajri' ti a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Saulo, Saulo, ¿ji'nye een jime' je'ej pua'aj pényoorej?

⁵ Ti'quij a'yan tyaata'íhuo'ri' a'ájna i Saulo tijin:

—¿A'tanyíj paj pué'een nyavástara'?

Aj pu'ij a'yan utyeje'cánamuajre tijin:

—Nyáaj nu a'íin pué'een i Jesús, i paj je'ej pua'aj joorej.

⁶ Aj pu'ij i tavástara' a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Ájchesij, pata'aj jó'me'en a chájta', a'áa mu muojo'té'exaatye'sij je'ej paj ye'ej huárinyij.

⁷ Majta a'íimaj i maj jamuán huajú'ca'aj, jéehua mu tyí'tziinya'ca'aj, ji'nye nyúucarij mu huánamuajri', majta camu a'tíj a' jo'séj.

⁸ Aj pu'ij ájchej a'ájna i Saulo, ti'ij a únyeeriaca', capu che' tyí'sejraca'aj, mati'ij mij ja'naví'raj i muáca'ra'an jitze meyo'ví'tij a Damasco.

⁹ A'yaa pu á'tyeej huéeicaj xicáj tiquee atányeej, ajta quee tyi'tíj huácuaj capu ajta ya'ca'aj.

¹⁰ Síij ti tyá'tzaahuatye' pu a'áa já'chajca'aj a'ájna a Damasco, a'yaa pu ántyapuaaca'aj tijin Ananías, aj pu'ij tavástara' huataséjre a'íjci jimi, a'yaa pu tyaatajé tijin:

—Ananías.

Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Yá'nyaj huatyéjve, nyavástara'.

11 Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjna i tavástara' tijin:

—Ájchesij áricuj, a'ájna cáayej jitze ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin ti huatóoje'yey, pata'aj a'áa tyojo'ta'íhuo' a Judas ti ja'chej, a'íjci jime' i a'tíj ti a'yan ántyapuaaj tijin Saulo, Tarso ti já'ma'can, a'íi pu jahuoo i Dios jimi.

12 A'tíj pu huataséjre a'íjci jimi i Saulo, ti a'yan ántyapuaaj tijin Ananías, a'yaa pu tyu'taséjre ti a'íjna i Ananías ujo'tyájrurij, ti'guij ja'vá'muariej mu'úutze', ti'ij ajtáhua'aj atányeerej.

13 Ti'ij a'yan tyáanamuaajri', a'yaa pu tyu'tanyuj a'íjna i Ananías tijin:

—Cási', nyavástara', mue'tíj mu meríj naaté'exaa je'ej ti tyi'tíj uurej a'íjna i a'tíj, je'ej pua'aj pu huá'uurej a'íjma i maj mua'tzaahuatye' i maj a'áa jo'cháatimee a'ájna a Jerusalén.

14 Ajta ijíj, a'íimaj i maj tyí'ijta i tyeyúuj tzajta', a'íi mu jaatá' ti a'ín yatanyéj, ajta huá'anvi'tij hua'nají'caxi'in a'íjma i maj muéetzij muana'michej.

15 Ajta i tavástara' a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Áricuj, nyáaj nu ja'antyhuj a'íjci i a'tíj ti'ij nyéetzij jitze ma'can tyihuo'té'exaatye'en, a'íjma i maj séej chuéj japua ja'chej, ajta i maj va'cán jin tyí'ijta, ajta a'íjma i maj a'áa jo'cháatimee a'ájna a Israel.

16 Nyáaj nu jaataséjratye'ej a'íjci i Saulo ti a'yan tyúuxie've' ti jéehua jajpuéetzij já'ra'nyij nyéetzij jitze ma'can.

17 Aj pu'ij ujó'mej a'íjna i Ananías, a'áa pu ja'rá'aj a Judas ti ja'chej, aj pu'ij utyájrurij u chi'táj. Ajta je'en ja'vá'muariej áan mu'úutze' a'íjci i Saulo, aj pu'ij a'yan tyaatajé tijin:

—Nye'ihuáara' Saulo, a'íi pu a'yan tyinaata'íj i tavástara', a'íjna i Jesús i ti muéetzij jimi hu-ataséjre pati'ij aja'va'má'caj, a'yaa pu tyinaata'íj pej pij pajtáhua'aj atányeerej, ajta paj a'íjci jitze ará'aca'nyej i júuricama'ra' i Dios.

18 Ti'ij a'yan tyaaté'exaa, tyi'táj pu eetácuurixij i ji'sáara' jitze ti jo'riá'najca'aj, ti'ij atányeeriaca', aj pu'ij ájchej a'íjna i Saulo ti'quij huái'huaca'.

19 A'tzúj a'tyéevi'caj pu'ij té'ej tyú'cuaa, ti'quij jaatáca'nyisti'ri', a'áa pu jo'tyá'ítzee hua' ja-muán i maj tyá'tzaahuatye' a'chu pua'an xicáj a'ájna a Damasco.

Saulo pu tyihuá'ixaatye' a Damasco

20 Aj pu'ij huatyóochej ti tyihuó'ixaatye'en i hua' tyeyúuj tzajta', a'yaa pu tyi-huá'mua'tyajca'aj ti i Jesús yójra' pué'een a'íjci i Dios.

21 Néijmi'i i maj jáanamujri', a'íi mu je'ej yó'sejraca'aj, a'yaa mu tyí'xajtaca'aj tijin:

—¿Nyiquee a'íin pué'een i ti je'ej pua'aj huá'uuriajca'aj a'ájna a Jerusalén a'íjma i maj tyá'tzaahuatye' i Jesús jimi? ¿Ajta nyiquee a'íjci jin mu jo've'mej ti'ij a'mújma ánvitij hua'nají'caxi'in ti'ij huo'tátuiire'en i maj tyí'ijta i tyeyúuj tzajta' a'ájna a Jerusalén?

22 Jéetze' pu jaca'nyisti'raca'aj a'íjci i Saulo, ti'ij a'yan tyihuo'té'exaatye'en i tyeítyee, ajta

huo'mué'tij a'íjma i juríiyuj i maj Damasco já'chajca'aj ti'ij a'yan tyihuo'té'exaa'aj ti i Jesús a'íin pué'een i Ciríistu'.

Saulo pu huatóo'uj mej mij quee jaatyéevi' i juríiyuj

²³ A'chu pua'an xicáj, aj mu mij jaaxá'pui'intarej a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can mej mij jaajé'caj a'íjci i Saulo.

²⁴ Aj pu'ij jáamua'reeri' a'íjna i Saulo. A'náj tina'aj tújca majta tíca', a'áa mu je'tyétya'ca'aj jo'tij ja'pueertaj jo'tij je'ráanyee i juyéj, mej mij jaajé'caj.

²⁵ Majta a'íimaj i séecan i maj tyá'tzaahuatye', sicírij jitze ti ve'éj mu ja'tyáaraj mati'ij mij ja'ancuriá'toj i ti curiá'nami' jitze, a'tzáaj jé'ta' tíca' aj pu'ij huatóo'uj.

²⁶ Ti'ij a'áa ja'rá'aj a Jerusalén, jaxie'va'ca'aj ti hua'antyáanaxcaj a'íjma i maj tyá'tzaahuatye', majta a'íimaj néijmi'i mu jatzii'nyaca'aj, ji'nye camu ja'tzaahuatya'ca'aj yee a'íi pu ajta a'íin pué'een i ti tyá'tzaahuatye'.

²⁷ Ajta a'íjna i Bernabé ja'antzaahuaj, aj pu'ij yo'ví'tij a'íjma jimi i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, ajta huo'té'exaa ti i Saulo jaaséj a'íjci i tavástara', ti'ij a'áa joomá'caj i juyéj jitze, ajta i Saulo tyihuó'ixaa'aj i Jesús jitze ma'can a'íjma i maj Damasco já'chajca'aj.

²⁸ A'yaa pu'ij a'áa tyojo'tyá'itzee a'íjna i Saulo a'ájna a Jerusalén, ajta a'íjma jamuán jo'chá'canya'aj. Tyihuá'ixaatya'ca'aj tzáahuatyi'ra'aj jime' i Jesús jitze ma'can.

29 Séecan pu ajta jamuán tyu'taxájtaca', i maj jaayí'tin i huá'nyuucaa i griego, majta a'íimaj jéehua mu tyúu'ixaatya'ca'aj a'íjci jime', majta tyí'tyesa'ca'aj maj jaajé'caj.

30 Matí'ij a'íimaj i maj tyá'tzaahuatye' jáamua'reeri', aj mu mij yo'ví'tij a'íjci i Saulo a'ájna a ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Cesarea, matí'ij támij jaata'ityaca' a'ájna chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Tarso.

31 Matí'ij mana'aj i maj tyá'tzaahuatye', a'áa maj huacháatimee a'ájna a Judea, ajta Galileea, ajta a Samaaria, néijmi'i mu tyámua' tyí'tyechajca'aj, majta a'íjci jitze aróoca'nyajca'aj i júuricama'ra' i Dios. Me'tyesa'ca'aj a'íjci i tavástara' maj tyí'tij jin ootyá'itzeere'en jimi, majta a'ájna jitze aróoca'nyajca'aj i júuricama'ra' i Dios, a'íj mu jin támui'risima'aj.

Pedro pu tyáahuaj a'íjci i Eneas

32 A'ájna i Pedro, a'íi pu hua'camuáarejyi'ca a'íjma i maj tyá'tzaahuatye', a'íjma pu ajta ujo'vá'muaariaca' i séecan i maj tyá'tzaahuatye', a'áa maj já'chajca'aj a chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Lida.

33 Séej pu a'áa jo'tyoo i tyáataj ti a'yan ántyapuaaj tijin Eneas, pu'ríj aráhueeicaj nyinyi'ra'aj á'tyeevi'ca'aj tiquee ajcha'ca'aj i utáatzij japua, ji'nye capu tyéchavaaj.

34 Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'ájna i Pedro tijin:
—¡Eneas! a'íi pu tyí'muahuaatye'en i Jesús. Ájchesij, pata'aj tyámua' jáa'uurej mua' utáatzij.

Ti'ij a'yan tyu'taxájtaca', aj pu'ij ájchej i Eneas.
 35 Néijmi'i i maj a'áa jo'cháatima'caa a'ájna a Lida, majta a'ájna a Sarón, a'íi mu jaaséej ti'ij ájchej, aj mu mij ja'antzaahuaj a'íjci i tavástara'.

Pedro pu jaatájuurij a'íjci i Doorcaj

36 Síij ti ajta tyá'tzaahuatye', a'áa pu jo'tyávaaca'aj chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Jope, íiti' a'ájna i a'tíj, a'yaa pu ántyapuaj tijin Tabiita; Tabiita a'yaa pu huatóomua'aj huá'nyuucaa jime' i griego tijin Doorcaj. A'ájna i íiti' jéehua pu a'yan rijcaa tyi'tíj jime' ti xá'puí', huá'huiiria'aj i maj quee je'e'j tyéejviicue'.

37 Ti'ij Pedro ooj a'áa jo'tyávaaca'aj a'ájna a Lida, aj pu'ij i Doorcaj tyi'ijcuí'nyaca' ti'quij huamuí', ajta i tyévira' mati'ij jaca'jo'sij, aj mu mij ju'tyájtóo u chi'táj.

38 A'ájna a Jope a'áa pu véjri' putyajá'ricij a Lida, a'áa pu jo'tyávaaca'aj a'ájna i Pedro, mati'ij jáamua'reeri' a'íimaj i maj tyá'tzaahuatye', hua'puácaa mu huata'ítyaca' mej mij uyo'té'exaatye'en a'yan tijin:

—Pata'aj jiye'tzín mu ja'rájra'nyij iiye'e'j Jope.

39 Ti'quij i Pedro hua' jamuán ujó'mej, ti'ij a'áa ja'rá'aj, aj mu mij ju'tyéevi'tíj jo'tíj je'ráca'tyii i muí'chíj, majta néijmi'i a'íimaj i maj antyúujíimua'astariaca', mua'cooyi'nya'aj mu eetyahuíistiraj a'íjci jimi i Pedro, mati'ij mij tyaataséejra i cáanarij a'íin ti tyí'ta'huacare'e'j i Doorcaj ti'ij óoche' júuricaj.

40 Pedro pu huo'ta'íj maj néijmi'i iiráciinyej, ti'quij tyítunutaca', ajta jaatáhuoj i Dios jimi,

ja'raséeraj a'íjci i mui'chíj, aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—¡Tabiita, ájchesij!

Ti'quij atányeeriaca' a'íjna i íiti', ti'ij jaaséj a'íjci i Pedro, aj pu'ij ooyíxij.

⁴¹ Ajta i Pedro muáca'ra'an pu jitze javí'raj ti'quij ja'ajriáj, aj pu'ij huo'tajé a'íjma i maj tyá'tzaahuatye', ajta a'íjma i úucaa i maj antyúujimua'astariaca', ti'quij júurican huataséjrataca'.

⁴² Néijmi'que' mu jáamua'reeri' a'íimaj i maj a'áa huacháatima'caa a'ájna a Jope, mue'tíj mu mij ja'antzaahuaj a'íjci i tavástara'.

⁴³ Pedro pu a'áa jo'tyá'itzee a'chu pua'an xicáj a'ájna a Jope, a'íjci jimi i navíj ti tyú'ihuacaa, Simón pu ántyapuaaca'aj a'íjna i a'tíj.

10

I Pedro ajta a'íjna i Cornelio

¹ Síij pu a'áa jo'tyávaaca'aj a'ájna a chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuj tijin Cesarea, Cornelio pu ántyapuaaca'aj, a'íi pu a'íin pué'eenye'ej i ti tyihuá'ijtye' a'íjma i xantáaru'uj i maj Italia já'ma'can.

² A'íjna i Cornelio, jéehua pu naa tyi-huojó'mua'rajca'aj, majta néijmi'i i maj jamuán chajca'aj, máana'micha'aj i Dios. Jéehua pu huo'táhuü tímii jime' a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can, ajta a'náj tina'aj jahuooca'aj i Dios jimi.

³ Séej pu a'yan tyu'ríj, a'tzáaj yáacij jé'ta' ucamá'caj i xicáj, tyi'tíj pu jimi huataséjre, naa

pu tyámua' tyeeséj a'íjci i Dios ti jimi tyí'huiire',
ti a'úun jo'tyájrurij jo'tij a'íin je'rácatyii, aj pu'ij
a'yan tyaatajé tijin:

—¡Cornelio!

⁴ Ti'quij ja'raséeraj ja'raa a'íjna i Cornelio,
tyi'tzínnye'ej pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Tyi'tanyí nyavástara'?

Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjna i tajapuá ti
tyí'huiire' tijin:

—Dios pu jú'mua'ree a'íjci i paj jahuoo a'náj
tina'aj, ajta i paj períj huo'tyáhuü i maj quee je'ej
tyéejviicue'.

⁵ Pata'aj huo'ta'ítyej i tyétyacaa maj a'áa jó'ju'
a'ájna a Jope, mata'aj yo've'vi'tij a'íjci i Simón i
ti ajta a'yan ántyapuj tijin Pedro.

⁶ A'áa pu jo'caj séej jamuán ti ajta a'yan
ántyapuj tijin Simón, navíj pu tyí'huacaa
a'íjna i Simón, a'áa pu véjri' ja'chej jo'tij jájtyij
ja'vá'asej.

⁷ Ti'ij jó'raa a'íjna i ti tajapuá tyajá'huiire'
i ti jamuán tyu'xájtaca', aj pu'ij i Cornelio
hua'puácaa huatacho'vej i maj jahuiire', ajta séej
i xantáaru' i ti ajta ja'tzaahuatya'ca'aj i Dios.

⁸ Néijmi'i pu huo'té'exaa je'ej ti tyi'táj huaríj, aj
pu'ij huo'ta'ítyaca' maj a'áa jó'ju' a Jope.

⁹ Yaa ariá'pua'aj, a'tzáaj tacuaríxpuaj, mati'ij
meríj a véjri' ajoju'caj a chájta', aj pu'ij Pedro
antyíraj i chi'ij japua, ti'ij jaatáhuoonyij i Dios
jimi.

¹⁰ Pu'ríj i'cuataca'aj, jaxie'va'ca'aj ti tyi'táj
huácua'nyij, mati'ij móoj tya'cue'ráatacaj i ti
tyi'cua'nyij, aj pu'ij tyi'táj jimi huataséjre.

11 A'íj pu huaséj ti antacúj i tajapuá, tyi'tíj pu aje'cáma'ca'aj muáacuaque' pu tya'ajhuihuíjma'caj.

12 Néijmi'i mu tyí'tyesejria'ca'aj a'íjci jitze i ti aje'cáma'ca'aj néijmi'i i tyi'tyán i maj muáacuacaa iira'ícajmee, majta i maj chóota' huaci'ij, i maj hua'cínayajci'ij, majta i maj rá'rie.

13 Aj pu'ij nyúucarij huánamuajri' ti a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Pedro, ájchesij, pata'aj huó'cui'nyij pajta huo'ci'mej.

14 Ajta i Pedro a'yaa pu tyu'tanyúj tíjin:

—Canu xaa nyu'uj a'náj tyi'tíj cua'nyij i tiquee tyéevijtij, na'ríij tyi'tyán maj xána'vi're'.

15 Ajtáhua'aj pu i nyúucarij a'yan tyatajé tíjin:

—Néijmi'i i Dios ti tyámua' naa tyú'ruuj, capáj che' a'yan tyí'xajtaj yee tyí'xana'vi're'.

16 A'yaa pu huéeicaj huaríj, ti'quij ajtáhua'aj tyíraa u tajapuá a'íjna i ti aje'cáanyej.

17 Jéehua pu tyí'mua'ajcaj a'íjna i Pedro a'íjci jime' je'ej ti huatóomua'aj a'íjna i ti jaaséj, mati'ij a'ín ará'aj a ti ja'pueertaj a'ímaj i Cornelio ti huojo'ta'ítyaca', mati'ij a'áa ja'rá'aj a'íi mu tyu'íhuo'sime'ej jo'tij ja'chej a'íjna i Simón.

18 Aj mu mij ca'nyíin jin tyu'ta'íhuo' típua'aj a'úun je'rájcatyij a'íjna i Simón, i ti ajta a'yan ántyapuaaj tíjin Pedro.

19 Ajta i Pedro óoche' pu tyí'mua'ajcaa a'íjci jime' i ti huataséjre a'íjci jimi, aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa i júuricama'ra' i Dios tíjin:

—Simón, huéeicaj mu i tyétyacaa mu-
atyáhuoonyij.

20 Ájchesij, pata'aj acájra'nyij, pajta jó'me'en hua' jamuán, capáj je'ej tyí'mua'ajcaa, ji'nye nyáaj nu uhuojo'ta'ityaca'.

21 Aj pu'ij acájraa a'íjna i Pedro, ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Nyáaj nu a'ín pué'een i siaj jatyáhuoonyij, ¿tyi'tanyí jin yesiavá'ju'?

22 Aj mu mij a'yan tyityaatanyúj tijin:

—A'íj tu jin yavá'ju' a'íjci jitze ma'can i Cornelio i ti tyihuá'ijtye', tyámua' pu tyí'tyevij, jéehua pu ja'tzaahuatye' i Dios, majta néijmi'i tyámua' tyéejcha'íj i maj Israel jitze ajtyáma'can. Síj ti tyí'huiire' u tajapuá i Dios jimi, a'íi pu jaaté'exaa ti muéetzij muaata'íjta paj ujó'me'en a ti ja'chej, ti'ij a'ín Cornelio muáanamuj a'chu paj nyúucarij tyaaté'exaatye'sij.

23 Ti'quij i Pedro huo'tá'inyej maj utyájrutyey u chi'táj, a'áa mu jo'tyóo'itzee, yaa ariá'pua'aj pu jó'raa i Pedro hua' jamuán, séecan mu majta hua' jamuán ujó'ju' i maj tyá'tzaahuatye' maj a'áa já'chajca'aj a'ájna a Jope.

24 Yaa ariá'pua'aj mu a'áa ja'rá'aj a Cesarea, jo'tij i Cornelio huaja'cho'va'ca'aj, a'íjma jamuán i ju'ihuáamua', ajta i maj tyámua' naa tyá'mua'tyey, néijmi'i mu tyúusiij u chi'táj.

25 Ti'ij Pedro ará'aj a ti ja'chej, a'íi pu ja'antynájchaca' a'íjna i Cornelio, aj pu'ij tyitunutaca' a ti jóonyee i Pedro, ti'ij jaatyáanajche.

26 Ajta i Pedro ja'ajriáj, a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Huatyéjchaxij, tyéviij nu nyajta nyáaj pué'een, pati'ij muáaj.

27 Mati'ij tyu'taxáataj jujímua'aj, aj mu mij utyájrurij u chi'táj, ti'quij a'íjna i Pedro huo'séj i maj jéehua tyúusiij i tyeítjee.

28 Pedro pu a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Mua'aj xu jamua'reej ti i tayi'ráj quee tyi'tá'caa ityájma i tyaj Israel jitze ajtyáma'can, tyaj a'yan tyityojó'jujhua'nye' a'íjma jamuán i maj séej chuéj japua já'ma'can, nyij tyaj huá'muaariaj. Ajta i Dios pu naamuá'tyej nyaj quee a'yan tyá'xajta yee capu naa een mu a'tíj, nusu yee xána'visi' pu huasé'rin a'mújna.

29 A'íj nu jin, mati'ij naatajé nyaj mu mujo've'mej, canu tyi'tíj je'ej tyu'taxájtaca'. A'yaa nu tyá'xie've' nyaj jáamua'reej ji'quij een jime' setyinaatacho'vej.

30 Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj a'íjna i Cornelio tijin:

—Pu'ríj muáacuaaj xicáj tyooméj, yáapua'aj a'tzáaj, a'yaa nu huaquéej iiye'ej nyichéj, nyati'ij huatyéenyuj i Dios jimi, a'tzáaj yáacij jé'ta' ucamá'caj i xicáj, ti'quij a'tíj huataséjre nye jimi, naa pu tyi'tyama'astáji'caa a'íjna i ti jucáchajca'aj.

31 Ajta a'yan tyinaaté'exaaaj a'íjna i a'tíj tijin: “Cornelio, Dios pu arí jáanamuaajri' a'íjci i paj jimi huatyéenyuj, ajta pu jo'támua'reeri' a'chu paj tyihuo'tapuéjve i maj quee je'ej tyéejviicue'.

32 Pata'aj huo'ta'ítjee maj ujó'ju'un a chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Jope, miche' uyo've'vi'tíj a'íjci i Simón, i ti ajta a'yan

ántyapuaj tijin Pedro, a'áa pu jo'caj jo'tij ja'chej i Simón, a'íjna i navíj ti tyíi'huacaa, a'áa pu ja'chej a'ájna véjri' jájtyij ti ja'vá'asej."

³³ A'íj nu jin jiye'tzín huo'ta'ítyaca' mu séecan mata'aj mojo'tájeevej, pajta muáaj xá'puí' paj huaríj paj mujo've'mej. Ya tu'ríj tyij ijíj néijmi'i huatyuu'uj, Dios pu jamua'reej je'ej tyaj ye'ej tyá'xie've', tyata'aj néijmi'i jáanamuaaj a'chu ti i tavástara' tyimuaata'íj paj tyitaaté'exaatye'en.

Pedro pu tyihuo'ixaaj jo'tij Cornelio ja'chej

³⁴ Aj pu'ij Pedro a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Nu'ríj ijíj yó'itej tijin a'yaa pu tyi'ja'yájna a'íjci jimi i Dios néijmi'i mu juxa'aj mana'aj een síj ajta síj.

³⁵ Néijmi'i mu jitzán juxie've' i Dios a'íimaj i tyeítsee i maj ja'tzaahuatye', majta xá'puí' ricíj.

³⁶ Dios pu a'yan tyihuo'tajé a'íimaj i maj Israel jitze eeráma'can, a'íi pu huo'té'exaa i nyúucarij ti tyú'tyamua'viste', a'íjci jime' i Ciríistu', a'íjna i ti néijmi'caa vástara'.

³⁷ Xu'ríj jamua'reej je'ej ti tyi'tíj huaríj néijmi'que' a'ájna a Judea, a'áa pu jo'tyóochej a'ájna a Galileea, ti'ij i Juan a'yan tyihuo'té'exaaj i tyeítsee ti a'yan tyúuxie've' maj huái'huaj.

³⁸ A'yaa xu tyá'mua'reej ti i Dios jitzán jaatyájtoo i ju júuricamej ajta i ti néijmi'i jin putyi'uurejve, a'íjci jimi i Jesús Nazaret ti já'ma'can, a'yaa pu rijcaj je'ej ti tyí'xa'puí', ajta tyihuá'huaatya'ca'aj néijmi'caa i maj jajpuéetzij a'íjci jime' ti tyiyáaru' tyihuá'ijtya'ca'aj. A'íi pu néijmi'i putyi'uuriajva'aj, ji'nye Dios pu jitzán séjria'ca'aj.

39 Ityáj tu néijmi'i mua'reej je'ej ti tyi'tíj huáruuj iie'e'ej jo'maj ja'chej a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, ajta a'ájna a Jerusalén. A'tzúj a'tyéevi'caj mu mati'ij jaajé'caj a'íjci jime' i maj yó'tatej i cúruuj jitze.

40 Ajta i Dios pu jaatájuurityej ti'ij tyoomá'caj huéeicaj xicáj i ti huamuí', ajta tyu'tá' ti'ij huataséjre tajimí.

41 Camu néijmi'i jaaséej, sulu ityáj tu'uj jaaséej, i ti a'ín arí ta'antyíhuooca'aj i Dios. Ityáj tu jamuán tyú'cuaa, tyajta hua'íj a'íjci jamuán i Jesús ti'ij huatájuuriaca'.

42 A'í pu tyitaata'íj tyej tyij huo'té'exaatye'en i tyeítsee, yee Jesús pu a'ín pué'een i ti huá'xijtye'en néijmi'caa i tyeítsee, i maj júurij, ajta i maj meríj huácuuj.

43 Néijmi'i i maj Dios jitze ma'can tyí'xaxa'ta'aj a'í mu jaxajtaca'aj a'íjci i Jesús, a'yaa mu majta tyu'taxájtaca' yee néijmi'i i maj tyá'antzahuatye'en a'íjci jimi a'í pu tyihuo'tú'uunyi'raj i maj jin ootyá'itzee i Dios jimi.

*A'íimaj i maj séej chuéj japua já'ma'can, a'í mu ja'ancuriáa' i júuricama'ra' i Dios
(Hch. 11:15-17)*

44 Óoche' pu tyi'xáatacaj a'íjna i Pedro, ti'ij i júuricama'ra' i Dios hua' jitzán rá'aj néijmi'caa, a'íjma i maj janamuajraca'aj je'ej ti tyí'xajtaca'aj a'íjna i Pedro.

45 Majta séecan i maj tyá'tzaahuatye', i maj a'íjma jitze ajtyáma'can i maj ja'antysisí'chej i

junavíj, tyámua' mu tyo'taséj a'íimaj a'íjci jime' ti Dios ajta jaatyájtóo i ju júuricamej a'íijma jimi i maj séej chuéj japua já'ma'can.

⁴⁶ Tyámua' mu tyo'taséj, ji'nye mahuó'namuajri' maj séecan nyúucarij jin tyí'xajtaca'aj, majta tyámua' tya'tá'caria'aj i Dios.

⁴⁷ Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaa a'íjna i Pedro tijin:

—¿Nyi je'ej tyí'rij ti a'tíj tyu'tyáanaj mej mij quee huái'huaj a'íimaj i tyeítyee, i maj majta meríj ja'ancuriáa' i júuricama'ra' i Dios yaa tyati'ij ityáj?

⁴⁸ Ajta je'en huo'ta'íj maj huái'huaj nyúucaritze' a'íjci i Jesús ti Ciríistu' pué'een. Mati'ij mij i maj huái'huaca' jaatáhuaviiri' i Pedro ti huatyá'itzeere'en hua' jamuán a'chu pua'an xicáj.

11

Pedro pu huo'té'exaa je'ej ti tyi'tíj huaríj a'íjci jimi i Cornelio

(Hch. 10:9-23, 44-48)

¹ Aj mu mij a'íimaj i maj Jesús jamuán huacíj, majta i maj tyá'tzaahuatye' i maj a'áa jo'cháatima'caa a'ájna a Judea, a'íi mu jáamua'reeri' tijin i maj séej chuéj japua já'ma'can mu majta ja'ancuriáa' i nyúucaria'ra' i Dios.

² Ti'ij a'íjna i Pedro a'áa ja'rá'aj a Jerusalén, je'ej mu pua'aj tyaaxájtaca' a'íimaj i maj majta tyá'tzaahuatye', i maj ja'antyisí'chej i junavíj,

³ a'yaa mu tyaatajé tijin:

—Je'ej paj pua'aj huaríj, ji'nye a'íjma paj ujo'vá'muaariaca' i maj quee ja'antyisí'chej i junavíj, pajta hua' jamuán tyú'cuaa.

⁴ Aj pu'ij Pedro huatyóochej ti huo'té'exaatye'en néijmi'i je'ej ti tyi'táj huaríj,

⁵ a'yan tijin:

—A'áa nu chájta' jo'tyávaacaj ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Jope, nyati'ij nyooj tyenyúusima'caj i Dios jimi, aj pu'ij tyi'táj nyej jimi huataséjre, cáanarij tyi'táj ti jútye' aje'cáanyej, muáacuaque' pu tyé'ejvivin, a'áa pu jútye' je'cáanyej jó'nyaj jo'ojcatyiij.

⁶ Tyámua' nu tyeeséj tyi'táj ti eeriáa'ca'aj, aj nu nyij tyi'tyán huaséj i maj muáacuacaa iira'íicajmee, majta i maj simuáaruunyij, majta i maj chóota' huacínyajci'ij, majta i maj rá'riee.

⁷ Nyati'ij nyij nyúucarij huánamuajri', ti a'yan tyinaatajé tijin:

—Pedro, ájchesij, pata'aj huó'cui'nyij, pajta huo'ci'mej.

⁸ A'yaa nu tyu'tanyúj tijin: “Canu xaa nyu'uj nyavástara', ji'nye canu a'náj tyi'táj cua'nyij ti quee tyéevijtíj ti ajta xána'vi're'.”

⁹ Jútye' pu ajtáhua'aj je'cánamuajre i nyúucarij ti a'yan tyinaaté'exaaaj tijin: “I Dios ti tyámua' naa tyú'ruuj, capáj a'yan tyí'xajtaj yee tyí'xana'vi're'.”

¹⁰ Huéecaj pu a'yan tyu'ríj, ajta je'en tyíraa u tajapuá a'íjna i cáanarij.

11 Aj mu mij huéecaj i tyétyacaa a'áa ja'rá'aj jó'nyaj jó'catyii, a'áa mu huojo'ta'ítയാaca' a Cesaarea mej mij nyéetzij náahuoonyij.

12 Ajta i júuricama'ra' i Dios, a'íi pu naata'íj nyaj ujó'me'en hua' jamuán a'íjma, nyequee je'ej tyi'mua'astíj, a'íi mu majta jó'ju' nyaj jamuán a'íimaj i ta'ihuáamua' i maj aráseej aráasej, néijmi'i tu jo'tyájrurij u chi'táj jo'tíj ja'chej a'íjna i a'tíj.

13 A'íi pu taaté'exaa ti síij i tyévij huataséjre ti tajapuá tyí'huiire' i Dios jimi a'ájna jo'tíj ja'chej, a'yaa pu tyaaté'exaa tíjin: “A'tíj huata'ítယေးj a'ájna a Jope mej mij uyo've'vi'tíj a'íjci i Simón i maj majta a'yan jatamuá'muaj tíjin Pedro.

14 A'íi pu muaaté'exaatye'sij je'ej ti i Dios tyimuaatú'uunyi'raj ajta a'íjma a'tyéityeristyamua'.”

15 Nyati'íj huatyényechej nyaj tyi-huo'té'exaatye'en, aj pu'íj i júuricama'ra' i Dios hua' jitzán rá'aj a'íjma, a'yaa pu cha'tána'aj tí'íj jájcuaj tajimí tyu'tyá'ítzee.

16 Aj nu nyij jo'támua'reeri' je'ej ti tyi-taaté'exaaaj i tavástara' ti a'yan tíjin: “A'yaa xaa nyu'uj tyi'ja'yájna, a'íjna i Juan, a'íi pu huá'íiraca'aj jájtyij jime', siajta mua'aj a'íj xu jin i'huan i júuricama'ra' i Dios.”

17 A'íj pu jin tipua'aj Dios a'yan cha'tána'aj tyihuo'tá' a'íjma a'íjci i ti ajta ityájma taatá', i tyaj ja'antzaahuaj a'íjci i Jesús i ti ajta Ciriistu' pué'een, ¿ji'nye tyí'rij nyej nyaj quee tyi'tá'care'en je'ej ti i Dios tyá'xie've'?

18 Mati'íj jáanamujri' a'íimaj i maj

tyá'tzaahuatye' i maj a'áa huacháatimee a'ájna a Jerusalén, camu che' huatanyúj, sulu tyámua' mu tyaatá' i Dios, a'yan metyi'xáataj tijn:

—Pu'rij Dios huo'ta' i maj séej chuéj japua ja'chej mej mij jájcuan jin tyámua' naa tyú'mua'tyij jimi, mej mij jusén jin júurij muá'ra'nyij.

I hua' tyeyúuj a'íjma i Antoquía maj ja'chej

¹⁹ Tí'ij huamu' a'ájna i Esteban, aj mu mij huatyóochej maj je'ej pua'aj huó'uurej a'íjma i maj tyá'tzaahuatye', séecan mu mij a'áa ja'rá'aj a Fenicia, majta séecan a'ájna a Chipre, majta séecan a'ájna jo'tij a'yan tyaja'rájtyapua'aj tijn Antoquía. Camu a'tij tina'aj ixaatya'ca'aj a'íjci i nyúucarij i Dios ti jitze je'ráma'can, a'íjma mu'uj huaté'exaa'aj i maj Israel jitze ajtyáma'can.

²⁰ Majta i séecan i maj Chipre já'ma'can a'íjma jamuán i maj Cirene já'ma'can, a'íi mu a'áa ja'tanyéj a'ájna a Antoquía, aj mu mij huó'ixa'aj a'íjma i maj quee Israel jitze ajtyáma'can, a'íj mu huo'té'exaa i nyúucaria'ra' i Jesús i ti ajta tavástara' pué'een.

²¹ Jéehua pu huo'tyáhuu' i tavástara', a'íj mu jin mue'tij tyu'tátoj i tyúuye'raj, mat'ij ja'antzaahuaj a'íjci i tavástara'.

²² Majta a'íimaj i maj tyá'tzaahuatye', i maj a'áa já'chajca'aj a'ájna a Jerusalén, mat'ij a'íimaj jáanamujri' je'ej ti tyi'tij huaríj, a'íj mu huata'ityaca' a'íjci i Bernabé a'ájna a Antoquía.

²³ Tí'ij a'áa ja'rá'aj, Bernabé pu jaaséej ti Dios tyámua' tyú'ruuj a'íjma jimi. A'íj pu jin jéehua huatóotyamua'vej, a'yaa pu tyihuo'té'exaa'aj maj

huatyóoca'nyej i jutzájta' mej mij tyámua' tyityaaju'un i tavástara' jimi.

²⁴ A'yaa pu tyú'ruuj a'íjna i Bernabé, ji'nye tyámua' pu tyí'tyevistaca'aj, a'íj pu jitze aróoca'nyajca'aj i júuricama'ra' i Dios, ajta jéehua tyá'tzaahuatya'ca'aj, a'íj mu mij jin jéehua i tyeítjee ja'antzaahuaj a'íjci i tavástara'.

²⁵ Tí'ij té'ej jó'raa a'íjna i Bernabé a'ájna a Tarso, tí'ij jáahuoonyij a'íjci i Saulo.

²⁶ Tí'ij jáatyoj, aj pu'ij yo'ví'tij a'ájna a Antoquíia, a'áa mu séej nyinyi'ra'aj já'tyeej hua' jamuán i maj tyá'tzaahuatye', metyihua'mua'tyáaj jéehua i tyeítjee. A'ájna a Antoquíia a'áa mu anaquéej a'yan huojo'tamua'aj tíjin cristianos.

²⁷ A'ájna xicáara' jitze, séecan mu a'áa ja'rá'aj a'ájna a Antoquíia Jerusalén maj ja'ráacij, a'íi mu a'íin pué'een i maj Dios jitze ma'can tyí'xaj.

²⁸ Síij pu a'yan ántyapuaaca'aj tíjin Agabo, a'íi pu ajo'tyéechaxi hua' tzajta', a'íj pu jitze arooca'nyáaj i júuricama'ra' i Dios, tí'ij a'yan tyihuo'té'exaatye'en tí huatúuri'huaj ja'mej néijmi'que' íiyan i cháanacaj japua. A'yaa pu'ij tyu'ríj tí'ij a'íjna tyí'ijta'aj i tí va'cán jin tyí'tyávaaca'aj i tí a'yan ántyapuaaca'aj tíjin Claudio.

²⁹ Aj mu mij i maj tyá'tzaahuatye' Antoquíia maj já'chajca'aj, a'íi mu a'yan tyaaxá'pui'intarej maj tyihuo'ta'ítyi're'en a'íijma i ju'ihuáamua' Judea maj já'chajca'aj, a'chu tí síij caa putyá'uurejve tí'ij huo'tapuéjve'en.

³⁰ A'yaa mu huaríj, u mu tyihuojo'ta'ítyi'ri' néijmi'i i maj tyihuo'tapuéjve. Ajta a'íjna i

Bernabé, a'íjci jamuán i Saulo, a'íi mu huo'tátuii i huásij i maj a'áa jo'tyú'uuca'aj a'ájna a Jerusalén.

12

Tí'ij huamu' a'íjna i Santiago, ajta i Pedro eetyánami'huaca'aj

¹ Ajta a'ájna xicáara' jitze, a'íjna i Herodes i ti va'cán jin tyi'tyávaaca'aj, a'íi pu huatyóochej ti je'ej pua'aj huó'uurej i maj tyá'tzaahuatye'.

² A'íi pu jaata'íjtaca' maj jaajé'caj a'íjci i Santiago, i ti ihuáaria'ra' pué'een a'íjci i Juan.

³ Ajta tí'ij jaaséj ti hua'ránajchaca' a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'íj pu ajta huata'íjtaca' maj jaatyéevi' a'íjci i Pedro. A'yaa pu tyu'ríj a'ájna mati'ij a'íj jin tyi'ye'estyáacaj i maj páan cua'caa tiquee cu'ustij.

⁴ Mati'ij jaatyeví'raj, aj pu'ij i Herodes je'tyáanaj, jéehua mu tyí'cha'íica'aj, muáacuaque' mu tyiú'pu'ca'aj metyamuáacuastajma'aj. A'yaa pu tyí'mua'ajcaa ti a'ájna jaataséjrataj, tí'ij tya'náara'an i maj tyí'ye'estyaa.

⁵ A'íj pu jin i Pedro eetyánami'huaca'aj ajta tyámua' tyí'cha'íiri'huaca'aj, majta i maj tyá'tzaahuatye', a'íi mu jéetze' jahuooca'aj i Dios jimi a'íjci jime' i Pedro.

Síj ti tajapuá tyí'huíire' pu jí'rájtoo a'íjci i Pedro

⁶ Tí'ij huaré'chumua'riaca' aj pu'ij i Herodes jí'ratoonyíiche' mej mij jaaséj i tye'ítyee,

ajta a'íjna i Pedro a'íi pu tyácusima'aj a jé'ta' jo're'que'tíj anají'qui'huaj i cadéenaj jime' ju'ícaj jitze ajta i jumuáca' jitze, majta hua'puaj i xantáaru'uj ajtatápi'huaca'aj i Pedro jitze, majta séecan i xantáaru'uj, a'áa mu je'tyú'uuca'aj a ti ja'pueertaj maj jacha'íica'aj.

⁷ Aj pu'ij jiye'tzín jime' síij ti tajapuá tyí'huüre' huataséjre a'újna jo'maj tyeítyee já'namuacaa, ti'quij uhuanyéeri'ciraajraa, aj pu'ij jaatóoriaxij a'íjci i Pedro ajta a'íin huájij, ti'quij a'yan tyaatajé tíjin:

—Ca'nácan, ájchesij.

Aj pu'ij aja'ajvátzij i cadéenaj a chóota' a'íjna i ti jin anají'qui'huajma'caaj i Pedro.

⁸ Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Tyu'tyé'chejtye' pajta ajtá'aca'queetye'.

Aj pu'ij a'yan huaríj i Pedro, ajtáhua'aj a'yan tyaaté'exaa a'íjna i ti tajapuá tyí'huüre' tíjin:

—Uca'rújtyi'raj mua' máancaj, pata'aj nyajamuan jó'me'en.

⁹ Aj pu'ij iirájraa i Pedro, cújta' a'íjci i ti tyí'huüre' u tajapuá, ajta quee jamua'reeriaca'aj tyij a'yan tyi'ja'yájna je'ej ti tyi'tíj uuriajca'aj a'íjna i ti tyí'huüre' u tajapuá, nusu tyi'tyámaarasima'aj na'aj.

¹⁰ Mati'ij mij ajo're'nyej jo'maj je'tyú'uuca'aj i xantáaru'uj i maj tyí'cha'íica'aj, majta áyee séecan jimi i xantáaru'uj, aj mu mij ajo're'nyej jo'tij tyapúusti' puéertara' je'tyéjvee jo'tij je'ráanyee i juyéj, ti'quij jusíj antacúj i puéertaj, aj mu mij iiráacij, a'íj mu jitze huajú'ca'aj i juyéj.

Mati'ij móoj ajooju'caj jo'tij jo're'nyee i juyéj, aj pu'ij jiye'tzín jó'raa a'íjna i ti tajapuá tyí'huiire'.

¹¹ Aj pu'ij uhuóomua'tzij a'íjna i Pedro, a'yaa pu'ij tyu'taxájtaca' tijin:

—Nu'ríj jamua'reej ti a'yan tyi'ja'yájna ti tavástara' séej ujo'ta'ítyaca' i ti tyí'huiire' u tajapuá ti'ij a'íin nii'rátóonyij, ti'ij quee a'yan tyí'nyoorej je'ej ti tyá'xie've' a'íjna i Herodes, majta a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can.

¹² Ti'ij jáamua'reeri' ti a'yan tyi'ja'yájna, aj pu'ij jó'raa, a'áa pu ja'rá'aj a Mariía ti ja'chej, náanajra' a'íjci i Juan ti ajta a'yan ántyapuaj tijin Marcos. A'áa mu jóosiiria'ca'aj jéehua i tye'ityee i maj jahuooca'aj i Dios jimi.

¹³ Ti'quij a'íin tye'ejtyáto'sixij jo'tij ja'pueertaj, aj pu'ij íjmue'esti' iirányeeriaca' ti a'yan ántyapuaj tijin Rode, ti'ij jaaséej a'tíj ti pué'een.

¹⁴ Ti'ij a'íin jaamua'aj ti i Pedro atyaja'xajtaca'aj, capu tya'antacúj, ji'nye huápu'ij pu huatóotyamua'vej a'íjna i íjmue'esti', ti'quij huaria'téechajra ti'ij huo'té'exaatye'en ti i Pedro aje'tyéjvee a ti ja'pueertaj.

¹⁵ Aj mu mij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i íjmue'estaj tijin:

—Puá'timue' papu'uj.

Ajta a'íjna, je'can jime' pu a'yan tyí'xajtaca'aj ti a'yan tyi'ja'yájna. Majta a'íimaj a'yan mu tyí'xajtaca'aj tijin:

—Capu a'íin pué'een, a'íi pu'uj pué'een i tajapuá ti tyí'huiire' i ti jacha'ij.

16 Meentyij óoche' i Pedro tye'ejtyáto'xa'aj i puéertaj jítze, aj mu mij tya'antacúj, mat'i'ij jaaséej metyu'tátzin.

17 Jumuáca' pu jin huo'té'exaa a'íjna i Pedro mej mij quee che' je'ej tyáhuaasime'en, aj pu'ij huo'té'exaa je'ej ti tyi'rájtoo a'íjna i tavástara' jo'tij je'tyánami'huaca'aj, ajta a'yan tyihuo'té'exaa'aj tijin:

—Siata'aj jaaté'exaatye'en a'íjci i Santiago, siata i séecan i ta'ihuáamua'.

Aj pu'ij iirájraa, ti'quij aja'hua' yee ja'rá'aj.

18 Yaa ariá'pua'aj ti'ij huatapuá'riaca', jéehua pu quee je'ej huá'miteerastya'ca'aj i xantáaru'uj, ji'nye camu jamua'reeriaca'aj je'ej ti tyi'tíj huaríj a'íjci jimi i Pedro.

19 Aj pu'ij i Herodes tyu'ta'íjtaca' maj jáahuonyij, majta a'íimaj camu jáatyoj, a'íj pu jin a'íjma jítze tyo'ojpuá'rij i xantáaru'uj i maj jacha'íica'aj, ajta je'en huo'ta'íjtaca' maj huó'cui'nyij. Ti'ij a'yan tyu'ríj, aj pu'ij i Herodes eerájraa a Judea, ti'quij a'áa jó'raa a Cesarea, a'áa pu ja'cháaj ja'raa.

Ti'ij huamu'í i Herodes

20 A'íjna i Herodes, tyámua' pu tyihuá'jaaxiejvi'raca'aj a'íjma i maj a'áa jo'cháatima'caa a Tiro majta a Sidón, a'íj mu mij tyúusiij, mat'i'ij mij uja'tanyéj a'ájna a Cesarea. Mat'i'ij mij séej huamue'tij i a'tíj ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin Blasto, a'íj pu a'íin pué'een i ti jahui'ria'ca'aj a'íjci i Herodes, a'íj pu huo'tyáhuu'ij mej mij jaatáhuaviiij a'íjci i Herodes ti'ij quee che' huá'jaaxiejvi'raj a'íjma, ji'nye i

Tiro maj já'chajca'aj majta a Sidón, a'áa mu tyajá'huocaria'aj i maj tyí'cua', a'ájna i chuéj japua jo'tij tyejé'ijtaj a'íjna i Herodes.

²¹ A'ájna xicáara' jitze maj jaaxá'pui'intarej, a'íi pu ucóochejtyej i jusíicu' i maj jin jáamua'tyij ti a'ín pué'een i ti va'cán jin tyí'ijta, aj pu'ij acáayixij i ipuárij jitze, ti'quij tyihuá'tyixaa néijmi'caa i tyeítyee.

²² Mati'ij jáanamujri' a'íjci i Herodes, a'yaa mu tyityeetyejíhuajraa tijin:

—A'íjna i ti tyí'xaj capu tyévij pué'een, sulu dios pu pué'een.

²³ A'ájna pu'uj tána'aj, síj i ti tyí'huiire' u tajapuá i tavástara' jimi puéjtzij pu jaatá' a'íjci i Herodes, ti'ij a'ín tyi'ijcuí'nyej, ji'nye capu tyaatatyójtzi'rej i Dios, aj pu'ij huatyéchui'nurej ti'quij huamuí'.

²⁴ Ajta i nyúucaria'ra' i Dios, néijmi'que' pu huanamuáariajraa, jo'tij na'aj mu jaxajtaca'aj.

²⁵ Mati'ij a'íimaj i Bernabé ajta i Saulo ja'antyci'ij i maj tyu'muáriej a'ájna a Jerusalén. Aj mu mij jo'cáj majta a'íj jo'ví'tij a'íjci i Juan i ti ajta a'yan ántyapuaaca'aj tijin Marcos.

13

Mati'ij huatyóohuij a'íjna i Bernabé ajta i Saulo maj tyihuó'ixaatye'en i tyeítyee

¹ A'ájna tyeyúuj ti jo'tyéjvee a chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Antoquía, a'áa mu séecan jo'tyú'uuca'aj i maj tyí'xajtaca'aj i Dios jitze ma'can, majta séecan i maj tyihuá'mua'tyajca'aj i tyeítyee. A'íi mu a'ín pué'eenye'ej a'íjna i

Bernabé, ajta i Simón, i maj majta a'yan jata-muá'muaj tijin ti xú'muara', ajta i Lucio Cirene ti já'ma'can, ajta i Menahem (a'íjna i Menahem, a'íj pu jamuán huave'sej i Herodes i ti tyí'ijta'aj néijmi'que' a Galileea), ajta a'íjna i Saulo.

² A'ájna mati'ij jusíria'caj i tavástara' jimi, majta ju'ítzi've'ej, aj pu'ij i júuricama'ra' i Dios a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Siahua've'vi'tichij a'mújcij mu Bernabé, siajta mu Saulo mata'aj a'yan tyu'tyáhuire'en a'íjci jime' i muárie'rij i nyaj nyeríj jin hua'antýihuoj.

³ Mati'ij jaatáhuaviiraj i Dios majta huoo'ítzi'va'aj, majta hua'va'muárie'xi'ij i hua' mu'úutze', aj mu mij huo'ta'ityaca' maj jó'ciinyej.

Mati'ij a'áa ja'tanyéj a Chipre

⁴ A'íjna i júuricama'ra' i Dios, a'íi pu huo'ta'ityaca' a'íjci i Bernabé, ajta i Saulo, mej mij a'áa jó'ju' a'ájna chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Seleucia, a'áa mu mij báarcuj jitze atyáacij, mati'ij mij antacíj séej chuéj japua ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Chipre.

⁵ Mati'ij a'áa ja'rá'aj jo'tij i báarcuj ja'ajtyéecha'caj, a ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Salamina, aj mu mij huatyóohuij maj huó'ixaatye'en i nyúucaria'ra' i Dios, a'úu mu tyihuá'ixaatya'ca'aj i hua' tyeyúuj tzajta' a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can. A'íi pu ajta i Juan hua' jamuán huama'ca'aj, a'íi pu'ij huá'huiiria'ca'aj.

⁶ Néijmi'que' mu ciinyaca'aj ti'ij na'aj va'tíj a'chájta', mati'ij mij a'áa ja'rá'aj chájta', ti

a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Pafos, a'áa mu séej ja'antynájchaca' ti tyí'chahuaa Israel ti jitze ajtyáma'can, a'yaa pu ántyapuaaca'aj tijin Barjesús, i ti hue'tzij jin tyihuá'ixaatya'ca'aj i Dios jitze ma'can.

⁷ A'íjna i ti tyí'chahuaa, a'íi pu jamuán ajo'tyávaaca'aj a'íjci i tajtúhuan i ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin Sergio Paulo, tyámua' pu metyóomua'riaajca'aj a'íjna i tajtúhuan, aj pu'ij huo'tacho'vej a'íjci i Bernabé, ajta i Saulo, ji'nye janamuájramui'ca'aj i Dios nyuucaaaj.

⁸ Ajta i ti tyí'chahuaa a'yaa pu ántyapuaaca'aj hua' nyuucaaaj jime' i Griegos tijin Elimas, a'íi pu tyu'tyáanaj ti'ij quee tyá'antzaahuatye'en i tajtúhuan.

⁹ Ajta i Saulo, i ti ajta a'yan ántyapuaaj tijin Pablo, a'íj pu jitze juca'nyáaj i júuricama'ra' i Dios, ti'ij ij ja'ráasej tyámua' naa.

¹⁰ Ti'quij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Muáaj mu paj tyí'hue'tacaa, pajta je'ej pua'aj metyóomua'rej, tyiyáaru' pu atáataj, muáaj paj quee janamuajramui' i ti naa een. ¿Ji'nye petyihua'antyiú'nyi'raj i maj a'yan ricij je'ej ti tyá'xie've' i Dios?

¹¹ Pu'ríj Dios puéjtzij muaatás'ij, pua'racúunyij paj puá'mej, capáj che' tyi'tíj séeraaj puá'mej a'chu pua'an xicáj.

Aj pu'ij a'yan tyá'raa je'ej ti tyaaté'exaa i Pablo, ti'quij aracúunyij ja'raa a'íjna i ti tyí'chahuaa, aj pu'ij a'tíj huáhuo ti'ij ja'naví'raj, ji'nye capu che' atányeerica'aj.

12 Ti'ij a'ij huaséj i tajtúhuan, aj pu'ij tyá'antzaahuaj, ajta tyámua' naa tyo'taséj a'ijci jime' je'ej maj ye'ej tyihuo'muá'tyej i tavástara' nyuucaaj.

Mati'ij a'áa tyihuojo'mua'aj a Antoquíia a'áa ti huataca'aj a Pisidia

13 A'ijna i Pablo, majta a'íimaj i maj jamuán huajú'ca'aj, a'áa mu atyáacij i báarcuj jitze a'ájna a Pafos, mati'ij mij a'áa ja'rá'aj a'ájna chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Perge, a'áa ti huataca'aj a Panfilia, ajta a'ijna i Juan a'áa pu huojoohuá'xij, ti'quij huariá'raa a'ájna a Jerusalén.

14 Majta a'íimaj i séecan, a'íi mu eeráacij a'ájna a Perge, mati'ij mij a'áa ja'rá'aj a'ájna a Antoquíia, a'áa ti huataca'aj a Pisidia. A'áa mu jo'tyájrurij hua' tyeyúuj tzajta' a'ájna xicáara' maj jitzán juso'pii, mati'ij mij huatyára'saca'.

15 Mati'ij jo'jívva'aj i yu'xarij i ti anxíivij, majta séecan i yu'xarij i maj jo'yú'xaca' i maj tyí'xajtaca'aj i Dios jitze ma'can. Aj mu mij i maj tyí'ijta u tyeyúuj tzajta', a'íi mu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Ta'ihuáamua', tipua'aj tyi'táj siahuá'ixaatya'cuj i tyeítyee i siaj jin ca'nyíjra'aj huo'tá'an, siahuo'té'exaatye' ijíj.

16 Ti'quij huatyéechaxij a'ijna i Pablo, aj pu'ij i jumuáca' jin huo'tá'ijmujri' mej quee je'ej tyáhuaasime'en, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—Setyú'namuajri' mua'aj mu siaj Israel jitze ajtyáma'can, siajta mua'aj mu siaj séej chuéj japua já'ma'can, mu siaj já'tyese' i Dios.

17 A'íjna i hua' Dios i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'íi pu hua'antyíhuoj a'íjma i tahuásimua'ci'ij, jéehua pu huo'támui'rej, mati'ij móoj a'áa jo'tyá'caj a'ájna a Egipto jo'maj quee já'chajca'aj. A'tzúj a'tyéevi'caj pu i Dios hue'rájtoo a'ájna a Egipto, a'íjci jime' i ti néijmi'i jin putyí'uurej.

18 A'íi pu hua' jime' huatyéeviicue'rej huá'puatyej nyinyi'ra'aj a'ájna jo'tij quee já'tyi'tij.

19 Ajta arahua'puaquej pu hua'antypua'rij i tyeítjee i maj a'áa jo'cháatima'caa i séej chuéj japua, ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Canaán, ti'ij ij huo'tapuejve a'íjci i chuéj a'íjma i tahuásimua'ci'ij.

20 A'yaa pu á'tyeej a'chu muáacuaj anxityej, japuan huá'puatyej japuan tamuáamuata' nyinyi'ra'aj. Ajta je'en Dios huo'ta' i juyójmua' ti tyihuo'ta'íjtye'en juéesij jime', a'yaa mu tyityaajú'ca'aj 'asta na'aj quee huaséjre a'íjna i Samuel i ti Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj.

21 Aj mu mij jaatáhuaviiri' ti síj tye'entyájrutyey ti'ij va'cán jin tyu'ta'íjtaj, ti'quij i Dios a'yan tyu'tá' ti síj tyu'tyáhuire'en huá'puatyej nyinyi'ra'aj jime', a'íi pu a'íin pué'eenye'ej a'íjna i Saúl ti yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Quis, i ti hua' jitze ajtyáma'cantaca'aj a'íjma i maj Benjamín jitze eeráanyej.

22 A'tzúj a'tyéevi'caj ti'quij té'ej i Dios jáa'ri'ri' i ti jin tyihua'íjtya'ca'aj a'íjna i Saúl, ajta a'íj huatá' i David ti'ij tyihuo'ta'íjtye'en, ti'ij a'yan tyu'taxájtaca' i Dios tijin: “Nyáaj nu ja'antyíhuoj

a'íjci i David, i ti yójra' pué'een a'íjci i Isaí, tyámua' pu tyiná'astijre', néijmi'i pu a'yan tyí'uurej je'ej nyaj tyá'xie've'."

²³ Síj ti a'íj jitze eeráma'can i David, a'íi pu a'íin pué'een i Jesús, i ti Dios uyo'ta'ítýaca' tí'ij hua' japua huatányuunyij a'íijma i maj Israel huacháatimee, a'yaa pu tya'rá'astej i Dios i ti jin atóoraj.

²⁴ Tí'ij quee xu uve'nyáava'caj a'íjna i Jesús, pu'ríj i Juan huá'ixaatya'ca'aj néijmi'caa a'íijma i maj Israel jo'cháatimee, a'yaa pu tyihuá'ixaatya'ca'aj ti a'yan tyúuxie've' maj seequéj tyú'mua'tyij jutzájta', majta huái'huj.

²⁵ Ajta tí'ij arí a'ájna atyojo're'nyesima'aj i xicáara' tí jitzán mui'nyij i Juan, a'yaa pu tyu'taxájtaca' tíjin: "Canu nyáaj a'íin pué'een i siaj jacho've', síj pu óoche' yaja've'mej, a'íjci jimi capu nyéetzij nyetyévíjtye' nyaj tyí'táj jin jaatyáhuire'en."

²⁶ 'Nye'ihuámua' mu siaj Abraham jitze eeráanyej, siajta mua'aj mu siaj séej chuéj japua já'ma'can, mu siaj já'tyese' i Dios, a'íjna i nyúucarij i ti tyí'tyáhuí'rii ityájma pu jitze huatama'can.

²⁷ A'íimaj i maj Jerusalén já'chajca'aj, majta i maj tyihuá'ijtya'ca'aj, camu jaamua'aj a'tíj ti pué'eenye'ej a'íjna i Jesús, camu majta yo'itéej muá'raa i nyúucarij i maj jo'yú'xaca' a'íimaj i maj tyí'xajtaca'aj i Dios jitze ma'can, tí'ijta atyojo're'nyej a'ájna xicáara' i maj jitzán juso'pii, a'íi mu a'yan tya'rá'astej a'íjci i nyúucarij matí'ij jitzán tyo'ojpuá'rij a'íjci i Jesús.

28 Camu je'ej ja'tyoova'aj tyi'tíj maj jitzán ujpuá'ritye'en mej mij jaajé'caj, mati'íj mij jaatáhuaviiri' a'íjci i Piláato ti a'íin jaata'íjta maj jaajé'caj.

29 Mati'íj néijmi'i jin a'yan huaríj je'ej ti tyé'yu'si'huaca'aj a'íjci i jitze yu'xarij, aj mu mij ja'ajtajá i cúruuj jitze, mati'íj mij jaatyá'avaataca'aj.

30 Ajta i Dios pu jaatájuurityej.

31 A'chu pua'an xicáj, Jesús pu huatóosejrataca' a'íjma jimi i maj jamuán huacíj ti'íj a'áa ja'rájraa a'ájna a Galileea, ti'íj ij a'áa ja'rá'aj a Jerusalén, ajta ijíj a'íi mu a'íin pué'een i maj tyihua'ixaatye' i tyeítjee a'íjci jitze ma'can i Jesús.

32 'Tyajta ityáj, a'yaa tu tyajá'mua'ixaatye' a'íjci i nyúucarij ti naa huánamuajrii, a'íjna i ti jin Dios atóoraj a'íjma jimi i tahuásimua'ci'íj.

33 Pu'ríj ityájma a'yan tyita'rá'astijre, i tyaj hua' jitze eeráma'can, a'íj pu jin aróo'astej ti'íj jaatájuurij a'íjci i Jesús, a'yájna ti'íj tyé'yu'si' i chuícarij jitze ti hua'puaj tijin: "Muáaj paj nyiyóoj pué'een, ijíj nu'ríj nyáaj muatáataj."

34 Pu'ríj i Dios a'yan tyaataxájtaca' ti jaatájuuritye'sij ti'íj quee huatyéjpetyej i tyévira', a'yaa pu tyé'yu'si'huaca'aj tijin: "A'yaa nu ji'récán jime' tya'ránya'astesij je'ej nyaj nyeríj tyi'tíj tya'táratziiri' a'íjci i David."

35 A'íj pu jin ajta a'yan tyá'xaj séej jitze i chuícarij tijin: "Capáj tyu'tá'sij ti huatyéjpetyej i tyévira' a'íjci i ti muahuiire', i ti ajta quee tyi'tíj jin á'itzeere' a jimi."

³⁶ A'yaa pu tyi'ja'yájna, a'íi pu i David huo'tyáhuui i jutyéityeristyamua' je'ej ti i Dios tyaata'íjtya'ca'aj, a'tzúj a'tyéevi'caj ti'quij huamuí', mati'ij mij ja'vá'naj a'íjma jamuán i huásimua'ci'ij, ajta je'en huatyépetyaca' i tyévira'.

³⁷ Ajta a'íjna i tyévira' i Dios ti jaatájuurityej, capu huatyépetyaca'.

³⁸ A'íj pu jin a'yan tyúuxie've' nye'ihuáamua', siaj jáamua'reej ti a'íjna i Dios tyajamuaatú'uunyi'raj a'íjci jime' ti Jesús huamuí' ja'mua jime'.

³⁹ A'íj pu jin tyihuo'tú'uunyi'raj néijmi'caa i maj tyá'antzaahuatye'sij, ajta i yu'xarij Moisés ti jo'yú'xaca', capu a'náj tyi'táj jin tyajamuaatu'úunyi'rajche'.

⁴⁰ Tyámua' xu'uj mua'aj ti'ij quee a'yan tyaja'mua'uurej je'ej maj tyo'yú'xaca' a'íimaj i maj tyi'xajtaca'aj i Dios jitze ma'can.

⁴¹ A'yaa mu tijin:

Cási' mu siaj já'xaahuaj,
 xu'huóomua'tzij i jutzájta', siajta yo'huá'xij,
 ji'nye ijíj ti yaa jooméj,
 tyi'táj nu jin a'yan tyí'uurej i siaj quee
 ja'antzaahuatye'sij, tipua'aj a'táj
 já'mua'ixaatya'aj.

⁴² Mati'ij iirácij u tyeyúuj tzajta', a'íjna i Pablo majta i maj jamuán huajú'ca'aj, aj mu mij séecan huo'táhuaviiri' mej mij majtáhua'aj tyihuó'mua'tyej séej jitze i xicáj maj jitzán juso'pii.

⁴³ Ti'ij antyipua'riaj i maj huóosi u tyeyúuj tzajta', jéehua mu i tyeítýee i maj Israel jitze

ajtyáma'can, majta séecan i maj jaataxié'vej i huá'yi'raj, a'íi mu hua' jamuán jó'ju' a'íjci Pablo ajta i Bernabé. A'íi mu mij tyámua' tyihuó'ixaaj, mej mij a'yan tyityaajú'caj je'ej ti tyi'huóoxie've', a'íjci jime' i Dios ti huo'xie'vej.

⁴⁴ Ti'ij ajtáhua'aj tya'rá'aj a'ájna xicáara' jitze maj jitzán juso'pii, néijmi'i mu tin tyúusiij i maj a'áa huacháatimee, mej mij jáanamuj i nyúucaria'ra' i tavástara'.

⁴⁵ Mati'ij a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can huo'séj maj jéehua tyúusiij i tyeétyee, tyámua' mu tyihuá'anchueerej, aj mu mij huatyóohuij maj a'yan tyu'xáj tiquee a'yan tyi'ja'yájna je'ej ti tyí'xajtaca'aj a'íjna i Pablo, majta je'ej puaj tyé'jeevaca'aj.

⁴⁶ Mati'ij mij ca'nyíjra'aj huatóoa' a'íjna i Pablo, ajta i Bernabé, aj mu mij a'yan tyi-huo'té'exaaj tíjin:

—A'yaa pu tyí'taci'puaj tyaj anaquéej mua'ajmaj jamuaaté'exaatye'en mu siaj Israel jitze ajtyáma'can a'íjna i nyúucaria'ra' i Dios. Siajta mua'aj caxu jaataxié'vej, caxu siajta tyá'tzaahuatye' siaj júurij xá'ra'nyij i Dios jimi jusén jime', a'íj tu tyij jin a'íijma jimi ujo'ju'uj tá'ju'un i maj quee Israel jitze ajtyáma'can.

⁴⁷ Ji'nye a'yaa pu tyitaata'íj i tavástara' tíjin: Nyáaj nu jamua'antyíhuoo mu siaj Israel jitze ajtyáma'can, siata'aj huó'ixaatye'en i maj quee Israel jitze ajtyáma'can, mata'aj mij jáamua'reej a'íimaj i nyúucarij i nyaj jin hue'rátoosij,

néijmi'que' íyan i cháanacaj japua.

⁴⁸ Mati'ij jáanamujri' i maj quee Israel jitze ajtyáma'can, naa mu tyityaatóotyamua'vej, mati'ij mij huatyóohuij maj a'yan tyu'taxáj tijin naa pu huánamujrii i nyúucaria'ra' i tavástara', aj mu mij néijmi'i tyá'antzaahuaj i Dios ti arí hua'antyíhuoca'aj mej mij júurij muá'ra'nyij jusén jime'.

⁴⁹ A'ij mu jin jaaxájtaca' i nyúucaria'ra' i tavástara' néijmi'que' a'áa ti huaca'aj.

⁵⁰ Majta a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'íi mu tyu'xájtaca' séecan jamuán i úucaa i maj naa tyí'tyetyeiityee, majta tzáahuatyi'ra'aj hua' jimi tyí'cha'ij, majta a'íimaj i tyétyacaa i maj jéehua tyí'tíj jin juxié'va'ca'aj a'ájna a chájta', ca'nyíjra'aj mu huo'ta' mej mij je'ej pua'aj huó'uurej a'íjci i Pablo, majta i Bernabé, mej mij hue'rá'ityej jo'maj jo'cháatíma'caa.

⁵¹ Mati'ij mij a'íimaj jaatacá'tzij i juca'quéj ti'ij cáaxij i chuéj, mej mij a'íimaj i tyeítyee jáamua'reej maj ootyá'itzee i Dios jimi, aj mu mij jo'cáj, a'ájna a'chájta' a ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Iconio.

⁵² Majta a'íimaj i maj tyá'tzaahuatye', naa mu tyúutyamua'va'ca'aj, ajta a'íin jéehua hua' jitze séjria'ca'aj i júuricama'ra' i Dios.

14

Mati'ij a'áa tyihuojo'mua'aj a'ájna a Iconio a'ájna i Pablo ajta i Bernabé

¹ Mati'ij a'áa ja'rá'aj a'ájna a Iconio, a'ájna i Pablo, ajta i Bernabé, aj mu mij utyájrapij

i hua' tyeyúuj tzajta' a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can, mati'ij mij tzáahuatyi'ra'aj jin tyihuo'mua'aj a'íjma i tyeítyee, a'íj mu jin jéehua tyá'antzaahuaj a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, majta i maj séej chuéj japua já'ma'can.

² Majta séecan i maj quee tyá'tzaahuatya'ca'aj, a'íi mu ca'nyíjra'aj huo'ta' a'íjma i maj séej chuéj japua já'ma'can, mej mij a'íimaj je'ej pua'aj huojo'namuajraj a'íimaj i maj tyá'tzaahuatye'.

³ A'íj mu jin a'áa já'tyeej a'íjna i Pablo, ajta i Bernabé, a'íj mu jitze tyi'ca'nyáaj i tavástara' metyihuo'ixaaj, ajta i tavástara' a'yaa pu tyá'xa'pui'intaria'ca'aj je'ej maj a'íimaj tyí'xajta'ca'aj, a'íjci jime' ti Dios hua'xie've', a'íj pu jin ca'nyíjra'aj huo'ta' mej mij a'yan huárinyij, majta jáamua'reej i tyeítyee yee i Dios mu jitze aróoca'nyej.

⁴ Majta i tyeítyee i maj a'áa já'chajca'aj a chájta', a'íi mu jé'ta' huacíj, séecan mu a'íjma jamuán i maj Israel jitze ajtyáma'can, majta séecan a'íjma jamuán i Jesús maj jamuán huacíj.

⁵ Aj mu mij a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, majta a'íimaj i maj séej chuéj japua já'ma'can, a'íi mu jaaxá'pui'intarej a'íjma jamuán i maj tyityatatyíj, mej mij huo'tyá'xi'in, majta huo'tyáto'sixi'in tyetyéj jime'.

⁶ Ajta a'íjna i Pablo ajta i Bernabé, mati'ij jáamua'reeri' aj mu mij huatóo'uj, a'áa mu ja'rá'aj a ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Listra, ajta a ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Derbe, a'áa

pu jitzán ja'ajtyáama'can a'ájna a Licaonia, majta néijmi'que' a'áa ti hua'ca'aj,

⁷ jo'maj majta huaja'ixaatya'ca'aj i tyeítýee i nyúucaria'ra' i Dios.

Mati'ij jaatyáto'sixij a'íjci i Pablo a'ájna a Listra

⁸ A'áa pu sáij jo'tyávaaca'aj a'ájna a Listra, tyéviq tiquee ráyi'vaaca'aj. Capu huáyí'caa, jì'nye a'yaa pu éenye'ej huanie'huaca'. A'ájna i tyáati' a'áa pu jo'tácatyíi,

⁹ jatyanamuáarasima'aj je'ej ti tyí'xajtaca'aj a'ájna i Pablo, ti'quij i Pablo jaaséej ti jéehua tyá'tzaahuatya'ca'aj ti'ij huarúj.

¹⁰ Aj pu'ij a'yan tyaatajé ca'nyíin jime' tijin:

—Huatyéjchaxij, tyámua' naa.

Ti'quij a'ín ájtzunaca', ajta je'en huatyóochej ti rájra'nyij.

¹¹ Mati'ij jaaséej je'ej ti tyi'tíj huáruuj i Pablo, aj mu mij huatyéjíhuajra i tyeítýee junyúucaa jime' i maj jin tyí'xaj a'ájna Licaonia, a'yaa mu tijin:

—Dioosij mu yava'cáanyej, a'yaa muaasé'rihua'aj mati'ij tyétyacaa mej mij yahuataséjre'en tajimí.

¹² A'yaa mu tyu'taxájtaca' tijin, a'mújna mu Bernabé, a'íi pu a'ájna pué'een i dios tyaj a'yan jatamuá'muaj tijin, Júpiter, ajta a'mújna mu Pablo, a'íi pu a'ín pué'een a'ájna i Mercurio, a'yaa mu jaatamua'aj a'íjci i Pablo, jì'nye a'íi pu tyí'xajtaca'aj.

¹³ A'ájna i puaaríj ti jin tyí'huiire' i tyejúuj tzajta', Júpiter ti ántyapuaj a'áa ti jo'tyávaaca'aj

jo'tij jo'tyárutyi'ij a chájta', a'íi pu túuru'uj ajootoj, ajta i xúuxu'uj ti to'tyátutzijhua, majta i tyeítyee, a'yaa mu tyá'xie'va'ca'aj maj tyi-huo'támu'vejritye'en.

¹⁴ Mati'ij jáamua'reeri' a'íjna i Pablo, ajta i Bernabé, aj mu mij tya'cásujtza'naj i tyúucaanaa, mati'ij mij áan jo'tyájrurij i tyeítyee tzajta' mua'antyijíhuaj,

¹⁵ a'yaa mu tijin:

—Mua'aj tyétyacaa, ¿ji'nye sij tási'ij a'yan tyí'tyaricij? Ityáj tu tyajta tyétyacaa pu'éen, yaa siati'ij mua'aj. A'yaa tu een jime' mujo'vá'ju'un tyata'aj jamuaaté'exaatye'en siaj sij jaatapuá'citaj a'íjci i tiquee tyi'tí'ij hui're', siajta ja'antzaahuatye'en i Dios ti júurij, i ti jaatyátaahuaca' i tajapuá, ajta i cháanacaj, ajta i jájtyij, ajta néijmi'i ti'ij na'aj pua'máj tyí'sejre'.

¹⁶ A'náj imuáj pu a'yan tyu'ríj, Dios pu tyu'tá' maj i tyeítyee a'yan rijcaj je'ej maj a'íimaj tyá'xie'va'ca'aj.

¹⁷ Capu a'náj quee a'yan rijcaj je'ej ti tyúuxie've', a'íjci jime' i ti tyámua' ricij, ji'nye a'íi pu uhuaja'ta'ítyacaa i víityee, ajta ti tyámua' tyú'ciirej, ajta tyajamuaatá'sij i siaj jáacua'nyij, siata'aj naa tyuutyámua've'ej.

¹⁸ Tyij majta meríj a'yan tyi-huo'té'exaatya'ca'aj, tyámua' pu tyi-huo'tatyési'huarij maj huo'tá'ijmuejra mej mij quee i tyeítyee tyihuo'támu'vejritye'en.

¹⁹ Aj mu mij séecan ará'aj i maj Israel jitze ajtyáma'can, i maj a'áa ja'rácij a Antoquíia, majta a Iconio, mati'ij mij a'yan tyihuo'té'exaa'ij i

tyeítýee ti je'ej pua'aj tyí'tyevij i Pablo. Aj mu mij i tyeítýee jaatyáto'sij tyetyéj jime' a'íjci i Pablo, a'yaa mu tyí'mua'ajcaa tijin pu'rij huamuí', mati'ij mij ji'rasa'riéechajraa ajéjre' i chájta'naj jítze.

²⁰ Ajta mati'ij a'íimaj i maj tyá'tzaahuatye' tyúusiij, a'íi mu mij eetyahuíistiraj a'íjci jimi i Pablo, aj pu'ij ájchej, ajtáhua'aj ujo'tyájrurij u chájta', yaa ariá'pua'aj pu jó'raa a'íjci jamuán i Bernabé, a'áa mu jó'ju' a Derbe.

²¹ Mati'ij huo'ixáatya'aj i nyúucarij i Dios ti jin hue'rátosij, a'ájna a Derbe, jo'maj jéehua huojomue'tij i tyeítýee maj tyá'antzaahuaj, aj mu mij támij huariá'cij a'ájna a Listra, majta a'ájna a Iconio, majta a Antoquía.

²² A'yájna yatij huaca'aj jéehua mu ca'nyíjra'aj huo'ta' a'íimaj i maj tyá'tzaahuatye', a'yaa mu tyihuó'ixaaaj mej mij a'yan tyityaaajú'caj je'ej ti tyúuxie've', majta mu a'yan tyihuo'té'exaaaj ti ajta juxie've' maj jaapuéjtzitarej mej mij ujo'tyájrutyey jo'tij Dios tyejé'íjtaj.

²³ Majta mu huáasij antyíhuo mej mij tyu'tyáhuíire'en hua' tyeyúuj tzajta', mati'ij mij huatyéenyuj i Dios jimi, majta huoo'ítzi'va'aj, aj mu mij jitzán huo'tyájto a'íjci i tavástara' i maj jitzán tyá'antzaahuaj.

I Pablo ajta i Bernabé, majtáhua'aj mu ujó'ju' a Antoquía Siria ti jítze ajtyáma'can

²⁴ Mati'ij mu jó'ju' a'ájna a Pisidia, a'áa mu mij ja'rá'aj séej chuéj japua ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Panfilia.

²⁵ Mati'ij huo'ixáatya'aj i nyúucaria'ra' i Dios, a'ájna chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Perge, aj mu mij támij jo'cíj a'ájna chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Atalía.

²⁶ A'áa mu báarcuj jitze atyáacij, mati'ij a'áa jó'ju' séej chuéj japua ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Antoquía, a'ájna chájta' jo'maj yo'táhuaviiraca'aj ti i Dios huó'cha'iin, mej mij a'yan tyu'muárie'en je'ej maj meríj tye'entyicí'ij.

²⁷ Mati'ij a'áa ja'rá'aj a Antoquía, aj mu mij hua'ajsii i maj tyeyúuj tzajta' jusi'rihua'aj, néijmi'i mu huo'té'exaa je'ej ti i Dios tyu'muáriej a'íjma jimi, je'ej ti ajta i tavástara' tyihuo'tá' a'íjma i maj séej chuéj japua já'ma'can mej mij majta a'íimaj tyá'antzaahuatye'en.

²⁸ I Pablo ajta i Bernabé, a'áa mu á'tyeej hua' jamuán i maj tyá'tzaahuatye'.

15

Mati'ij a'áa ja'tyúusii a Jerusalén

¹ A'áa mu a'náj séecan ja'rá'aj a'ájna a Antoquía, Judea maj ja'ráacij, mati'ij mij huatyóohuij maj a'yan tyihuo'mua'tyej i ju'ihuáamua', tiquee je'ej tyí'rij ti Dios tyihuo'tú'uunyi' tipua'aj mequee ja'antyisíjchej i junavíj, a'yájna tí'ij tyeetyájtoo i Moisés.

² A'íjna i Pablo, ajta i Bernabé, tyámua' mu tyihuo'ixaaaj tzáahuatyi'ra'aj jime', mati'ij mij a'íjma antyíhuo a'íjci i Pablo majta i Bernabé, majtáhua'aj séecan, mej mij a'áa jó'ju' a Jerusalén, majta je'en jaaxá'pui'intare'en a'íjma jamuán i maj tamuáamuata' japuan hua'puaaj

ará'asej, majta i huásij i maj jusi'rii u tyeyúuj tzajta' a Jerusalén.

³ Mati'ij a'áa ja'ráacij a Antoquíia, a'áa mu je'ré'nyej a Fenicia, majta a'ájna a Samaaria, majta huo'té'exaa maj majta a'íimaj i maj séej chuéj japua já'ma'can tyá'antzaahuaj i Dios jimi. Aj mu mij huatóotyamua'vej a'íimaj i maj tyá'tzaahuatye' mati'ij huó'namuajri' je'ej maj tyí'xajtaca'aj.

⁴ Mati'ij a'áa ja'rá'aj a Jerusalén a'íjna i Pablo ajta i Bernabé, tyámua' mu tyihuo'tyéeeje a'íimaj i maj jusi'rii u tyeyúuj tzajta', majta i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, majta i huásij. Mati'ij mij néijmi'i huo'té'exaa je'ej ti i Dios tyámua' tyú'ruuj hua' jimi i séecan i tyeítjee.

⁵ Majta séecan a'íimaj i fariseos i maj majta tyá'tzaahuatye', a'íi mu ájhuiixij, mati'ij mij a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Juxie've' maj ja'antyísiichixi'in i junavíj a'íimaj i maj tyá'tzaahuatye' i maj séej chuéj japua já'ma'can, miche' ja'rá'astej néijmi'i je'ej ti tyu'ta'íjtaca' a'íjna i Moisés.

⁶ Aj mu mij tyúusiij a'íimaj i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, majta i huásij, mej mij tyi'huó'ixaatye'en a'íjci jime'.

⁷ Mati'ij a'tzúj a'tyéevi'ij maj tyí'xaj, aj pu'ij i Pedro ájchej, ti'quij a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—Nye'ihuáamua', mua'aj xu seríj jamua'reej a'náj ti imuáj i Dios na'antyíhuoj nyéetzij, nyej

nyij huo'té'exaatye'en i nyúucarij ti jin Dios tyi-huo'tú'uunyi' i maj quee Israel jitze ajtyáma'can, mej mij a'íimaj tyá'antzaahuatye'en.

⁸ Ajta i Dios, i ti jú'mua'ree je'ej ti a'tíj tyí'mua'tzej i jutzájta', a'íi pu taataséjra ti huo'taxié'vej, ji'nye a'yaa pu cha'tána'aj tyihuo'tá' a'íjna i ju júuricamej ti'ij huatyá'itzeere'en a'íjma tzajta' ti'ij ajta ityájma tyitaatá'.

⁹ A'íjci jimi i Dios, néijmi'i tu taxa'aj tyana'aj een, ji'nye a'yaa pu cha'tána'aj tyámua' tyi-huó'ruuj mati'ij jimí tyá'antzaahuaaj.

¹⁰ A'íj pu jin, ¿ji'nye een jime' a'yan se-tyá'xaj i Dios a'íjci jime' siaj tyihuá'ijtye' a'íjma i maj tyá'tzaahuatye' yi'ráj jime' i maj quee ja'viicue'raca'aj i tahuásimua'ci'ij, tyajta ityáj?

¹¹ Ajta a'yájna, a'yaa tu tyá'tzaahuatye' tyaj quee tyu'nájchitaca', a'íjci jime' ti tavástara' tajapuá huatanyúj, a'yaa pu cha'tána'aj hua' japua tyu'tányuusij a'íjma.

¹² Aj mu mij néijmi'i huatyápua'riaca' i maj tyí'xajtaca'aj, mati'ij mij huó'namuajri' je'ej maj tyihuá'ixaatya'ca'aj a'íjna i Pablo, ajta i Bernabé. Néijmi'i mu huo'té'exaa je'ej ti i Dios tyihuo'tá' mej mij tyi'tíj huo'taséjratye'en i maj jin tyámua' tyo'taséj, a'íimaj i maj séej chuéj japua já'ma'can.

¹³ Mati'ij ja'antyipuá'rij i maj tyí'xajtaca'aj, aj pu'ij Santiago a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Nye'ihuáamua', sianáanamuajri'.

¹⁴ Simón pu taaté'exaa ti i Dios huo'tyáhuui a'íjma i maj séej chuéj japua já'ma'can, séecan i

tyeítýee tzajta' mej mij majta tyámua' tyaatá'an.

¹⁵ Je'ej maj tyí'xaj a'íimaj, a'yaa mu cha'taj mana'aj ará'týeej tyo'yú'xaca' i maj tyí'xajtaca'aj i Dios jitze ma'can, a'yaa pu tyé'yu'si' i yu'xarij jitze,

¹⁶ a'yan tijin:

Ti'ij antyúuci'tyij, aj nu xaa nyij nyáaj uvé'nyesij. A'íjna i chi'ra'an i David, i ti arí á'vej, nyáaj nu nyajtáhua'aj já'ajca'nyej.

Nyáaj nu ja'antýítaahuaj jájcuan a'íjci jitze i ti ooj ajá'ajnyee.

¹⁷ Mata'aj mij séecan jáahuonyij i tavástara', a'íjma jamuán i tyeítýee i maj séej chuéj japua já'ma'can,

i maj meríj nyejitzé pu huatóomua'aj.

¹⁸ I tavástara' pu jájcuaj imuáj tyu'tá' maj a'íjci tyú'mua'tyij, ajta ará'týeej ti tyu'tá' i junyúuca.

¹⁹ 'A'íj nu jin a'yan tyajá'mua'ixaatye' tyaj quee tyihua'antýiú'nyi'ra'an a'íjma i maj séej chuéj japua já'ma'can i maj majta ja'antzaahuatye'sij i Dios.

²⁰ Jéetze' pu tyí'huiire' tyaj tyihuo'ta'ítýi're'en yu'xarij jitze, tyej tyij a'yan tyihuo'té'exaatye'en maj quee tyí'cua'caj i maj tyu'támu'vejritaca' hua' jimi i hua' dioosij, majta quee juxana'ciria'aj úuca jamuán, majta i úuca quee juxana'ciria'aj i tyétyacaa jamuán, majta quee jacua'caa hue'ria'ra' tyi'tíj maj jaatyácue'mi'in, ajta maj quee jacua'caa i xúuria'ra'.

²¹ Ji'nye mati'ij mana'aj tyityeetyóohuij jo'maj jo'cháatimee, tyeítýee mu séejre'

maj huá'ixaatye' je'ej ti tyo'yú'xaca' a'íjna i Moisés, i maj hua' tyeyúuj tzajta' já'ji'vii tí'ijta atyojo'ré'nyej a'ájna xicáara' maj jitzán juso'pii.

I yu'xarij maj huo'ta'ítayi'ri' a'íjma i maj séej chuéj japua já'ma'can

²² A'íimaj i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, majta i huásij, majta néijmi'i i maj jusi'rii u tyeyúuj tzajta', a'íi mu jo'xá'pui'intarej maj séecan antyíhuoonyij, mej mij huo'ta'ítयेj a Antoquíia, a'íjma jamuán i Pablo, ajta i Bernabé. A'íj mu antyíhuo i Judas ti ajta a'yan ántyapuaj tijin Barsabás, majta a'íjci i Silas, a'íi mu a'íin pué'een i tyétyacaa maj jéehua juxie've' hua' tzajta' i maj tyá'tzaahuatye'.

²³ A'íjma mu jimi jaata'ítayaca' i yu'xarij ti a'yan tyá'xaj tijin:

“Ityáj i tyaj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, majta i huásij i tyaj tasi'rii i tyeyúuj tzajta', yaa tu já'muatyojtye' mu siaj tyá'tzaahuatye', siajta séej chuéj japua jo'cháatimee a'ájna Antoquíia, siajta a'ájna Siria, ajta a'ájna a Cilicia.

²⁴ Tu'ríj jáamua'reeri' maj séecan iye'e'ej jo'c'íj tyaj quee ityáj huo'ta'ítayaca', a'íi mu mij tyajamua'antyiú'nyi' a'íjci jime' je'ej maj tyajá'mua'ixaatye', a'íj xu sij jin quee che' je'ej jájtyoovej.

²⁵ Ji'nye néijmi'i tu'ríj a'yan tyo'xá'pui'intarej tyaj séecan antyíhuoonyij ityájma maj jitze ajtyáma'can, tyata'aj tyij huo'ta'ítयेj ja'mua jimi, a'íjma jamuán i Pablo, ajta i Bernabé,

26 A'íimaj mu meríj a'yan tyityatóomua'aj maj huá'cui'nyij a'íjci jimi i tavástara' i Jesús ti ajta Ciriistu' pué'een.

27 A'íj tu jin huo'ta'ítyaca' a'íjci i Judas, tyajta i Silas, a'íi mu jamuaaté'exaatye'sij néijmi'i je'ej tyaj tyeríj tyaaxá'pui'intarej.

28 A'yaa pu tyámua' naa tya'rá'najchaca' a'íjci i júuricama'ra' i Dios, ajta ityájma, tyaj quee jéehua tyi'tíj jin tyajá'mua'ijcatye'ej, sulu a'íj tu'uj i ti jéetze' juxie've'.

29 Sij quee jacua'caa i ya'muáatyee hue'ra' i maj hua' mu'vejritacaa i judioosij jimi, caxu sijta jacua'caj hue'ria'ra' i tyi'tíj ti hu-atyácue'mi'nyi'huaca' nusu i xúuria'ra', caxu sijta juxana'ciria'aj úucaa jamuán, majta i úucaa quee majta juxana'ciria'aj i tyétyacaa jamuán. Típua'aj a'yan xáarinyij a'íjci jime' je'ej tyaj tyajá'mua'ixaatye', tyámua' xu ty-ityeetyá'ítzeere'sij i Dios jimi. A'yaa tu tyaja'muatyojtzi're'."

30 Mati'ij a'íimaj huo'tatyóotya'aj, aj mu mij jo'cáj a'ájna a Antoquía, aj mu mij hua'ajsii néijmi'caa i maj tyá'tzaahuatye', mati'ij mij huo'tapíj i yu'xarij.

31 Mati'ij a'íimaj i maj tyá'tzaahuatye' jo'jívvej i yu'xarij, tyámua' mu naa tyityaatóotyamua'vej, ji'nye jéehua pu ca'nyíjra'aj huo'ta'.

32 Ajta a'íjna i Judas, ajta i Silas, i maj majta tyihuá'ixa'tyahua'aj i Dios jitze ma'can, a'íi mu jéehua ca'nyíjra'aj huo'ta' i ju'ihuáamua' a'íjci jime' i maj tyihuo'té'exaaj.

33 Mati'ij a'tzúj a'áa a'tyéevi'ij, aj mu mij i maj

tyá'tzaahuatye' tyámua' naa tyihuo'tatyójtayej mej mij juxáahuaj jó'ciinyej, mata'aj mij majtáhua'aj a'áa ja'rá'astij a'íjma jimi i maj uhuojo'ta'ítയാ'ca'.

³⁴ Ajta a'íjci i Silas, a'yaa pu tya'ránajchaca' ti a'áa jo'tyá'itzeere'en.

³⁵ Ajta a'íjna i Pablo, ajta i Bernabé, a'íi mu Antoquíia jo'tyá'itzee, majta séecan jamuán, móoche' mu tyihuá'mua'tyajca'aj, majta huá'ixaatya'ca'aj i tavástara' nyuucaa.

Tí'ij i Pablo ajtáaraa a'íjci jimi i Bernabé

³⁶ A'tzúj a'tyéevi'caj, aj pu'ij i Pablo a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Bernabé tíjin:

—Tyooj tyajtáhua'aj huojó'va'muáaren i ta'ihuáamua' i maj a'áa jo'cháatimee néijmi'que' jo'tyaj tyeríj huojó'ixaa i nyúucaria'ra' i tavástara', tyata'aj jáamua'reej je'ej ti tyihuá'huiire'.

³⁷ Ajta a'íjna i Bernabé, a'íj pu vi'tímu'caj i Juan, i maj majta a'yan jatamuá'muaj tíjin Marcos.

³⁸ Ajta a'íjci i Pablo capu ja'ránajchaca' ti já'anvi'tij, jí'nye i Marcos pu a'áa huojóohua'xijca'aj a'ájna a Panfilia, capu che' hua' jamuán tyihuá'mua'tyajca'aj.

³⁹ A'íj mu jin quee tyámua' tyo'xá'pui'intarej, mati'ij mij juxáxui'ij jo'cáxij, ajta a'íjna i Bernabé, a'íj pu jo'ví'tij i Marcos, báarcuj jítze mu jo'cá' a'ájna a Chipre.

⁴⁰ Ajta a'íjna i Pablo, a'íj pu huatajé i Silas tí'ij jamuán jó'me'en, majta a'íimaj i maj tyá'tzaahuatye', a'íi mu jaatáhuaviiri' i

tavástara' ti'ij huó'cha'iin a'íjma i maj hua'puaj, mati'ij mij jo'cíj.

⁴¹ A'áa mu huatyéenyej a'ájna a Siria, majta a'ájna a Cilicia, ca'nyíjra'aj mu hua'tá'caria'aj i hua' tyeyúuj tzajta' i maj tyá'tzaahuatye'.

16

Ti'ij Timoteo hua' jamuán ujó'mej a'íjma i Pablo ajta i Silas

¹ A'íjna i Pablo, ajta i Silas, a'áa mu jo're'nyej a Derbe, majta a'ájna a Listra, a'áa mu séej jo'tyoo ti tyá'tzaahuatye', ti a'yan ántyapuj tijin Timoteo, ajta i náanajra' Israel pu jitze ajtyáma'can, ajta i táatajra' griego pu pué'een.

² Tyámua' mu yó'mua'rajca'aj a'íjci i Timoteo a'íimaj i maj tyá'tzaahuatye' i Listra maj já'ma'can, majta i Iconio maj já'ma'can.

³ A'íjna i Pablo, a'yaa pu tyá'xie'va'ca'aj ti i Timoteo ujó'me'en hua' jamuán, a'íj pu jin jaata'íjtaca' maj ja'antysisíjchej i navíira' mej mij quee je'ej tyá'mua'tziire'ej a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, ji'nye néijmi'i mu jamua'reeriaca'aj ti griego pué'eenye'ej i táatajra' a'íjci i Timoteo.

⁴ Néijmi'que' jo'maj jo're'nyinyiica'aj ti'ij na'aj tye'chájta'najmee, a'áa mu huó'ixaaj i tye'ityee je'ej maj tyaaxá'pui'intarej i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, majta i huáasij i tyeyúuj tzajta' maj tyí'huiire' a Jerusalén.

⁵ A'íimaj i maj jusi'rihua'aj, a'íi mu ca'nyíjra'aj tooa'care'ej i maj jitzán tyá'tzaahuatye', a'íj mu jin támui'risima'aj i maj tyá'tzaahuatye'.

Pablo pu jimí huataséjre a'íjna i a'tíj Macedonia ti já'ma'can

⁶ Ajta i júuricama'ra' i Dios, capu huo'ta' maj huó'ixaaty'e'en i nyúucarij a'ájna a Asia, a'áa mu huatyéenej a Frigia majta a'ájna a Galacia,

⁷ a'áa mu véjri' tanyéj jo'tij ja'vá'asej síj i chuéj ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Misia. A'yaa mu tyí'mua'ajcaa maj utyájrutyey a'ájna chuéj japua ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Bitinia, ajta capu huo'ta' i júuricama'ra' i Dios.

⁸ Matí'ij mij antacíj után jitze pujmua' a Bitinia, matí'ij mij a'áa je'cáanyej chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Troas.

⁹ Tíca' pu i Pablo tyi'tíj huaséj, ti a'áa jo'tyávaaca'aj után jitze pujmua', a'tíj ti séej chuéj japua já'ma'can ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Macedonia, jéehua pu jaatáhuaviiri' a'yan tijin: “Eetára' yu jitze pujmua' pata'aj taatáhuire'en.”

¹⁰ Tí'ij a'yan tyu'séeraj a'íjna i Pablo, jiye'tzín tu tyámua' huátaruuj tyej tyij antáciinej a'ájna a Macedonia, ji'nye a'yaa tu tyá'mua'reeriaca'aj ti i Dios taatajé tyej tyij huo'té'exaatye'en i nyúucarij ti jin Dios hue'rátosij.

Matí'ij tyihuo'mua'aj a'ájna a Filipos

¹¹ A'ájna a Troas a'áa tu i báarcuj jitze atyáacij, tyati'ij tyij jo'cíj a'ájna a Samotracia jo'tij chuéj já'ajnyeej a jáata', yaa ariá'pua'aj tutyij ará'aj a'ájna chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Neápolis.

¹² Tyajta je'en a'áa jo'cíj, aj tu tyij a'áa ja'rá'aj séej i chájta'naj jitze ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj

tijin Filipos. A'áa mu já'chajca'aj a'íimaj i maj Roma jitze ajtyáama'can, a'íi pu a'íin pu'éen i chájta'naj ti jéetze' juxie've' a'áa ti huataca'aj a Macedonia. A'áa tu á'tyeej a'chu pua'an xicáj.

13 A'náj mati'ij pua'aj juso'píhua'aj, aj tu tyij iirácij a jéjre' chájta', a'áa tu jo're'nyej véjri' játye', tyej tyij jáahuonyij jo'tij jáai'rij tyaj huatyényuunyij i Dios jimi. A'áa tu oorá'saca', tyati'ij tyij huo'té'exaa i nyúucaria'ra' i Dios a'íjma i úucaa maj tyúusiiria'ca'aj.

14 Síij i íiti', a'yaa pu ántyapuaaca'aj tijin Lidia, Tiatira pu já'ma'can a'íjna, cáanarij pu tyí'to'racaria'aj ti tyí'nacamuua. A'íi pu ajta tyá'tzaahuatya'ca'aj i Dios jimi, aj pu'ij Dios jaatá' ti'ij tyámua' tyáanamuj je'ej ti tyí'xajtaca'aj a'íjna i Pablo.

15 Aj pu'ij huái'huaca', majta néijmi'i i ihuáamua'mua', ajta a'yan tyitaatajé a'íjna i Lidia tijin:

—Típua'aj a'yan tyajamuá'miteeraste'ej i nyaj nyeríj ja'tzaahuatye' a'íjci i tavástara', siata'aj mujo'vá'ju'un nyaj jamuán jó'nyaj ja'chej.

Aj pu'ij ca'nyéjrij jime' taatajé.

16 Séej pu a'yan tyu'ríj, tyati'ij a'áa joojú'caj jo'tyaj tyiye'ixa'tyehua'aj i Dios, a'áa tu íjmue'estaj ja'antynájchaca' ti tyiyáaru' tzajta' séjria'ca'aj ti támua'rej. Séecan pu jimi ajtyávaaca'aj ti'ij jéehua túmii huo'mué'tiste'en.

17 Tí'quij a'íjna i íiti' taatavén, a'áa pu ja've'jijhuasima'aj tacújta' a'yan tijin:

—A'múumaj mu tyétyacaa mu jahuiire' i Dios i ti tajapuá já'sejre' a'yaa mu mij

tyajá'mua'ixaatye' je'ej ti tyí'rij ti Dios tyajamuaatú'uunyi'.

18 Á'tyeej ti a'yan tyihuojó'vajran, 'asta na'aj quee i Pablo jatyúna'vej, aj pu'ij ooré'nyeeriaca', tí'quij a'yan tyaatajé a'íjci i tyiyáaru' tijn:

—A'yaa nu tyí'mua'ijtye' a'íjci jitze ma'can i Ciríistu' paj iirájra'nyij a'mújcij jitze mu íjmue'estaj.

Ti'ij a'yan tyaatajé, aj pu'ij iirájraa a'íjci i íitaj tzajta'.

19 Majta a'íimaj i maj tyé'ijtya'ca'aj i íjmue'estaj, mati'ij jáamua'reeri' tiquee che' je'ej tyí'riitaca'aj maj jaamué'tin i túmii a'íjci jimi, aj mu mij huo'vívi' a'íjma i Pablo majta i Silas. Mati'ij mij huojo'ví'tij a'íjma jimi i maj tyí'ijta a'ájna jo'tij ja'rájta'cuaj.

20 Mati'ij mij a'yan tyihuo'té'exaaaj i juéesij tijn:

—A'íimaj i tyétyacaa, Israel maj jitze aj-tyáma'can, jéehua mu hua'jaaxiejtye'ej iye'ej maj huacháatimee.

21 Yi'ráj mu tamua'tyej tiquee je'ej tyí'rij tyaj ja'antzaahuatye'en, na'ríij tyaj a'yan huárinyij ityáj i tyaj Roma jitze ajtyáma'can.

22 Mati'ij mij i tyeítyee huo'tájaaxiejvi'ri' a'íjci i Pablo, majta i Silas, aj mu mij i juéesij tyu'ta'íjtaca' maj tyihua'cáa'ri'raxi'in i tyihuá'caanaa, majta hue'riá'vaxi'in.

23 Mati'ij jéehua huo'tyaváaxi'ij, aj mu mij hue'tyáanaj, majta jaata'íj i ti tyí'cha'ij ti huó'cha'iin tyámua' naa.

24 Aj pu'ij a'íjna i maj tyéecha'iiraj, a'íi pu a'úun huojotyájtó jo'tíj quee já'i'rii maj iirá'ciinyej, ajta i huá'icaj, a'áan pu a'nárujtya'xij i táabla jitze.

25 A'tzáaj jé'ta' tíca', a'íjna i Pablo ajta i Silas, móoche' mu tyenyúusima'caj i Dios jimi, majta tyí'chuiicaca'aj, majta i séecan i maj nami'huaca'aj hua' jamuán, a'íi mu huá'namuajraca'aj,

26 ti'ij jiye'tzín jime' huatóoca'tzij i chuéj, ajta i chí'ij jo'maj je'tyánami'huaca'aj, ca'nyíin pu huatóoca'tzij. Aj pu'ij tya'antácuunyixij jo'maj je'tyánami'huaca'aj, ajta tyí'ijtzaanyixij i cadéenaj i maj jin anají'qui'huajma'caaj i maj námi'.

27 Ajta a'íjna i ti tyí'cha'icaca'aj, ti'ij huájij, aj pu'ij jaaséej ti arí tya'antácuunyi'huajma'caj jo'tíj tyeje'tyanámi'huajma'caa, ti'quij juchúun íjcutaca' ti'ij huóoje'caj, ji'nye a'yaa pu jaata'aj maj meríj iiráacij i maj nami'huaca'aj.

28 Ajta i Pablo, a'yaa pu tyaatajé ca'nyíin jime' tíjin:

—Capáj asíj je'ej ja'uurej, yú'tyaj tyooj néijmi'i iiráatyij.

29 Aj pu'ij tiéj huáhuo i ti tyí'cha'icaca'aj, ti'quij huatéechisima'aj ujo'tyájrurij jo'maj já'nami'huaca'aj, aj pu'ij tyítunutaca' a'ájna véjri' jo'maj jo'tyú'uuca'aj a'íjna i Pablo, ajta i Silas.

30 Ti'quij hui'ráavi'tij, aj pu'ij a'yan tyi-huo'ta'íhuo'ri' tíjin:

—¿Ji'nye náarinyij ti'ij Dios tyinaatú'uunyi'?

31 Matí'ij mij a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Ántzaahuatye' i tavástara' a'íjci i Jesús, aj pu i Dios tyimuaatú'uunyí'raj, ajta a'íjma i maj ajamuán aja'chej.

³² Mati'ij mij jáa'ixaa i nyúucaria'ra' i tavástara' a'íjci i a'tíj, majta a'íjma i maj jamuán aja'chej.

³³ A'áa pu'uj tána'aj a'tzáaj tíca' a'íjna i ti tyí'cha'íica'aj, a'íi pu huo'jó'sij i maj tyí'puejtyi'huaca'aj, ajta je'en huái'huaca' a'íjna i ti tyí'cha'íica'aj, majta i maj jamuán aja'chej.

³⁴ Ti'ij ij huojo'ví'tíj i juchéj, aj pu'ij tyi-huo'cue'ej, ajta i maj jamuán aja'chej, jéehua mu huatóotyamua'vej a'íjci jime' maj ja'antzaahuaj i Dios.

³⁵ Iiya' mu'uj a'íimaj i juéesij huo'ta'íj i xantáaru'uj, a'yaa mu tyaaté'exaa a'íjci ti tyí'cha'íica'aj ti hue'rátóonyij a'íjci i Pablo ajta Silas.

³⁶ Aj pu'ij a'íjna i ti tyí'cha'ij, a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Pablo tíjin:

—Manaata'íj i juéesij nyaj jamui'rátóonyij, pu'ríj siaj juxáahuaj jó'cñneyej.

³⁷ Ajta a'íjna i Pablo, a'yaa pu tyihuo'té'exaa a'íjma i maj tyí'cha'ij tíjin:

—Ityájma, i tyaj romanos pu'é'een, a'íi mu jéjrista' taatyáavaxij tyeítyee tzajta', majta quee xu tyi'tíj taa'íhuo'raj je'ej tyaj tyi'tíj jin tyi-tyo'tyá'itzee, mati'ij mij te'tyáanaj. ¿Nyi ijíij meri'ij támij jaxie've' maj tíi'rátóonyij avíitzij jime'? Catu iiráaju', miche' a'íimaj yeve're'nyej mata'aj a'íimaj tíi'rátóonyij.

38 Mati'ij mij i xantáaru'uj a'yan tyihuo'té'exaaj a'íjma i juéesij je'ej ti tyu'taxájtaca' a'íjna i Pablo, aj mu mij tyámua' tyu'tátziin a'íimaj i juéesij mati'ij jáamua'reeri' maj romanos jitze ajtyáma'cantaca'aj a'íjna i Pablo ajta i Silas.

39 Mati'ij mij ujó'ju' a'íimaj i juéesij mej mij utyojo'túu'uunyi' hua' jimi i maj hua'puaj, aj mu mij hue'rájtoo, majta huo'ta'íj maj eeráciinyej a'ájna a chájta'.

40 Majta a'íimaj i maj hua'puaj, a'íi mu iirácij jo'maj já'nami'huaca'aj, mati'ij mij a'áa jó'ju' Lidia ti ja'chej, mati'ij huo'séeraj majta ca'nyíjra'aj huo'tá'aj i maj tyá'tzaahuatye', aj mu mij jo'cíj.

17

Mati'ij tyúunyo'si'ij a'ájna a Tesalónica

1 Mati'ij mij jo'cíj, a'íjna i Pablo ajta i Silas, a'áa mu jo're'nyej chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Anfípolis, majta a ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Apolonia, mati'ij mij a'áa ja'rá'aj chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Tesalónica, jo'tíj hua' tyeyúuj já'sejre' a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can.

2 Ajta a'íjna i Pablo a'yaa pu'uj tyu'méj je'ej ti tyeyí'tihua'aj ti tyihuó'mua'tyej, a'úu pu jo'tyájrurij hua' tyeyúuj tzajta', ti'ij a'yan atyojo're'nyej a'ájna xicáara' jitze mati'ij pua'aj juso'pii, huéicaj sáahuaj pu tyihuó'ixaaaj i yu'xarij jitze.

³ A'yaa pu tyihuá'ixaatya'ca'aj ti a'yan tyúuxie've' ti jajpuéetzij já'ra'nyij a'íjna i ti Dios ja'antyíhuoj, ajta ti'ij huamuí', a'yaa pu ajta tyúuxie'va'ca'aj ti huatájuurej, a'yaa pu tyihuá'ixaatya'ca'aj tijin:

—A'íjna i Jesús, i nyaj já'mua'ixaatye' a'íi pu a'íin pué'een i Ciríistu'.

⁴ Séecan mu tyá'antzaahuaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, aj mu mij huo'jaahua a'íjci i Pablo, majta i Silas. Jéehua mu majta tyá'antzaahuaj i maj griego pué'een i maj jana'michej i Dios, majta mue'tíj i úucaa i maj jéetze' juxie've'.

⁵ Majta a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, i maj quee tyá'tzaahuatya'ca'aj, a'íi mu huápuí'ij huá'anchueerej, mati'ij mij séecan tyísi i maj je'ej pua'aj tyí'tyetyeityee i maj ámana'aj huaci'ij, mata'aj mij ca'nyíjra'aj huo'tá'an i tyeítyee mej mij huatanyínyu'caj. Aj mu mij a'áa jó'ju' jo'tij Jasón ja'chej, a'íj mu mij huáhuo i Pablo, majta i Silas, mej mij hui'rávi'tij, majta tyu'tátuire'en i tyeítyee jimi.

⁶ Ajta mati'ij quee huo'tyoj a'íjma i maj hua'puaj, a'íj mu mij jo'jáj i Jasón, majta séecan i maj tyá'tzaahuatye', a'íjma mu jimi ahuojóotoj i maj tyityatatyíj a chájta', majta a'yan tyi-tye'entyijíihua tijin:

—A'íimaj i tyétyacaa i maj tyi'jaaxiejtaj néijmi'que' i cháanacaj japua, a'íj mu jin meríj majta yará'aj,

⁷ ajta a'íjna i Jasón, tyámua' pu tyihuo'tyéjeje i juchéj, néijmi'i mu a'íimaj quee a'yan ricij je'ej ti tyí'ijta i tajtúhuan, ji'nye a'yaa mu tyí'xaj ti

síj ajtáhua'aj tyí'ijta, a'tíj ti a'yan ántyapuaj tijin Jesús.

⁸ Mati'ij a'íjma huánamuajri', je'ej mu pua'aj tyityo'tóomuajtyaca' i tyeítyee, majta i maj tyity-atatyíj.

⁹ Aj pu'ij i Jasón, majta i séecan, túmii mu tyu'tá' a'íjma jimi i maj tyityatatyíj, aj mu mij huo'tátoo.

Mati'ij a'áa jo'tyú'uuca'aj a Berea a'íjna i Pablo ajta i Silas

¹⁰ Tíca' mu i maj tyá'tzaahuatye' huo'ta'ítyaca' a'íjci i Pablo majta i Silas, mej mij jiye'tzín jó'ciñneye a'ájna chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Berea, mati'ij a'áa ja'rá'aj, aj mu mij a'úu jo'tyájrurij hua' tyeyúuj tzajta' a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can.

¹¹ A'íimaj i maj Berea ja'chej, jéetze' mu tyámua' naa tyí'tyetyeiityeristaca'aj mequee a'íimaj i maj Tesalónica huacháatima'caa, naa mu tyámua' tya'ancuriáa' i nyúucarij, a'náj tina'aj mu jahuooca'aj i yu'xarij jitze mej mij jáamua'reej tipua'aj a'yan tyi'ja'yájnatan je'ej maj tyihuá'mua'tyajca'aj.

¹² A'íj mu jin mue'tíj tyá'antzaahuaj, majta mue'tíj i griego maj jitze ajtyáma'can, a'íi mu majta tyá'antzaahuaj i úucaa maj jéehua juxie've', majta i tyétyacaa.

¹³ Majta i Israel maj jitze ajtyáma'can, Tesalónica maj já'chajca'aj, mati'ij jáamua'reeri' ti i Pablo huá'ixaatya'ca'aj i nyúucaria'ra' i Dios a'ájna a Berea, aj mu mij a'áa jó'ju', mati'ij mij

huatyóohuij maj ca'nyíjra'aj huo'tá'an i tyeítýee mej mij hua'aj jaaxiejtye'en.

¹⁴ Majta a'íimaj i maj tyá'tzaahuatye', a'íi mu quee á'týeej, je'en mu jaata'ítýaca' i Pablo tí'ij jó'ra'nyij a'ájna a tí ja'va'ástimee i jájtyij tí ve'éj, ajta a'ájna i Silas, ajta i Timoteo, a'áa mu jo'tyá'ítzee a'ájna a Berea.

¹⁵ Majta i maj Pablo jamuán huajú'ca'aj, a'íi mu jamuán ujó'ju' a'ájna chájta' tí a'yan tyaja'rájtyapuaaj tíjin Atenas. Matí'ij támij huariá'cij, ajta i Pablo a'yaa pu tyihuo'táhuaviiri' maj a'yan tyaaté'exaatye'en a'íjci i Silas majta i Timoteo maj jiye'tzín uja'rá'ciinyej a'ájna a Atenas.

Tí'ij Pablo a'áa jo'tyávaaca'aj a Atenas

¹⁶ Tí'ij Pablo óoche' hua'cho'va'caj a'ájna a Atenas, jéehua pu tyinyú'caca' i jutzájta' a'ájna jime' tí huo'séj i hua' diosij i maj iiratyé'tya'ajma'caa néijmi'que' a chájta'.

¹⁷ A'íj pu jin i Pablo tyihua'ixaatya'ca'aj hua' tyeyúuj tzajta' a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can, ajta i séecan jamuán i Dios maj na'michej. A'náj tina'aj pu tyihua'ixaatya'ca'aj a'íjma i maj a'áa jo'tyú'uuca'aj a'ájna jo'tij tyaja'tuíhuaj tá'yí'ij.

¹⁸ Séecan mu a'áa jo'tyú'uuca'aj i maj tyúumua'tyej i maj a'yan hua'tamuá'muaj tíjin epicúreos, majta séecan estoicos maj hua'tamuá'muaj, a'íi mu mij huatyóohuij maj tyu'xáj a'íjci jamuán i Pablo. Séecan mu mij a'yan tyí'xajta'aj tíjin:

—¿Ji'nye tyí'xaj mu tí jéehua tyi'tyáxajta?

Majta séecan a'yan tijin:

—Cuxáa tyí'ta'ixaatye' séej jime' i nyúucarij ti séej Dios jimi já'ma'can.

A'yaa mu tyí'xajtaca'aj, ji'nye Pablo pu tyi-huá'ixaatya'ca'aj a'íjci jitze ma'can i Jesús, ajta je'ej maj tyityaatájuurij.

¹⁹ Matí'ij mij yo'ví'tij a'ájna jo'maj jóosi'rihua'aj a ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Areópago, a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi je'ej tyí'rij tyaj jáamua'reej tyi'tij ti pué'een mu paj jájcuan tyí'tamua'tyej?

²⁰ Ji'nye petyí'ta'ixaatye' tyi'tij jime' tyej quee yó'itej, tyá'xie've' tyaj jáamua'reej je'ej ti hu-atóomua'aj i nyúucarij.

²¹ Majta néijmi'i i maj Atenas já'ma'can, majta i maj séej chuéj japua já'ma'can i maj meríj a'áa jo'cháatima'caa a Atenas, a'íj mu namuajraca'aj majta tyuu'ixáatye'ej je'ej ti jájcuan tyi'tij ricij.

²² Aj pu'ij Pablo aje'ta' huatyéechaxij hua' tza-jta' i maj aja'tyúusiiria'ca'aj a'ájna a Areópago, ti'quij a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Mua'aj Atenas siaj já'ma'can, a'yaa nu tyaja'muasej siaj jéehua huá'tzaahuatye' i judiosij tyámua'.

²³ Ji'nye nyati'ij majo'cha'canya'aj jo'siaj jóosi'rii, séej nu huaséj ti jitzán a'yan tyé'yu'si' tijin: “Tyámua' tu tya'tá'caa i Dios tyaj quee jamua'tyej.” A'íjci i siaj quee jamua'tyej, tyámua' xu tya'tá'caa, a'íj nu nyij nyáaj jamuaaté'xaatye'ej.

²⁴ 'A'ájna i Dios i ti jaatyátaahuaca' i cháanacaj tyaj japan séejre', ajta néijmi'i i

ti íiyan tyí'sejre', a'íi pu a'íin pu'éen i ti tyí'ijta néijmi'que' u tajapuá, ajta néijmi'que' i cháanacaj japua. Capu a'yun chej i Dios íiyu'uj tyeyúuj tzajta' i tyétyacaa maj jaatyátaahuaca'.

²⁵ Capu a'yan tyúuxie've' maj tyi'tíj jin jahuúria'aj, ji'nye a'íi pu néijmi'caa tatá'caa tyej tyij júurij tá'ra'nyij, ajta tatá'caa i áacaj tyej tyij ucayáatiyi'can, ajta tyitató'caa néijmi'i i ti tyitá'itziitye'.

²⁶ 'A'yaa pu i Dios jáaruuj maj séej mana'aj jitze eeráneyej i tyáataj néijmi'i i tyeítyee, mej mij néijmi'que' séjre'ej íiyan i cháanacaj japua. Ajta a'yan tyihuo'xá'pui'intari'tzej a'chu maj á'tijti're'en, ajta jo'maj jo'cháatime'nyij.

²⁷ Siata'aj sij jáahuoonyij i Dios, sij sij jáatyoonyij, capu ajta muja' imuáj já'sejre' ityájma jimi.

²⁸ A'yaa pu tyí'een, ji'nye a'íj tu jimi júurij i Dios, tyej tyij mahuací'ca'an, tyej tyij tyajta séjre'ej, mati'ij majta a'íimaj i maj tyí'chuicacaa mua'ajmaj jimi, i maj a'yan tyu'taxájtaca' tíjin: "Ityáj tu tyajta i Dios jitze eeráma'can."

²⁹ Ji'nye ityáj tu i Dios jitze eeráma'can, capu ij juxie've' tyaj a'yan tyí'mua'ajcaj ti Dios ooroj jin taavijhua, nusu i pláataj jime', nusu tyetyéj jime'. Capu a'yan een ti'ij tyi'tíj i maj jaatyátaahuaca' i tyeítyee je'ej maj ye'ej tyéejtyoj i jumua'tziira'aj jime'.

³⁰ A'náj imuáj capu i Dios huo'xíjtyej i tyeítyee maj quee jamua'reeriaca'aj je'ej ti tyúuxie'va'ca'aj, ajta ijíj pu a'íin huá'ijtye' néijmi'caa i tyeítyee maj tyá'antzaahuatye'en

jimí i Dios.

³¹ Ji'nye i Dios pu'ríj jaataxájtaca' a'náj ti huá'xijtye'en néijmi'caa i tyeítyee, a'íi pu huá'xijtye'en a'íjna i a'tíj i Dios ti arí ja'antyíhuoj, ajta arí huo'taséjra ti a'yan tyi'ja'yájna a'íjci jime' ti jaatájuurityej.

³² Mati'ij jáanamuaajri' maj huatájuurij i muí'chítyee, séecan mu jaatyáxaahuataca', majta séecan a'yan tijin:

—A'yaa tu tyá'xie've' paj pajtáhua'aj ty-itáa'ixaatye'en a'íjci jime'.

³³ Aj pu'ij i Pablo iirájraa jo'maj jóosiiria'ca'aj.

³⁴ Séecan mu i tyeítyee jamuán ujó'ju', majta tyá'antzaahuaj. A'yaa pu síj ántyapuaaca'aj tijin Dionisio, i ti hua' jitze ajtyáma'cantaca'aj a'ájna a Areópago, ajta síj i íiti' ti a'yan ántyapuaaj tijin Dámaris, majtáhua'aj séecan i maj majta tyá'antzaahuaj.

18

Tí'ij Pablo a'áa jo'tyávaaca'aj a'ájna a Corinto

¹ Tí'quij té'ej i Pablo iirájraa a'ájna a Atenas, aj pu'ij a'áa ja'rá'aj chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Corinto.

² A'áa pu séej jo'tyoo ti Israel jitze ajtyáma'can ti a'yan ántyapuaaj tijin Aquila, a'áa pu já'ma'can chuéj japua ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Ponto. A'íjna i Aquila, ajta i íira'ra'an ti a'yan ántyapuaaj tijin Priscila, a'íi mu a'áa ja'ráacij a'ájna a Italia, ji'nye a'yaa pu tyu'ta'íjtaca' a'íjna i Claudio i ti va'cán jin tyi'ijta i romanos jimi, maj iirá'ciinyej

néijmi'i i maj Israel jitze ajtyáma'can. Ajta a'íjna i Pablo, a'íi pu uhuojo'vá'muaariaca',

³ ajta a'yan cha'taj na'aj tyí'muarie'ca'aj ti'ij a'íjna i Aquila, ajta i Priscila. A'íj pu jin hua' jamuán ajo'tyá'itzee, mej mij néijmi'i tyu'muarie'en.

⁴ Ajta a'náj tina'aj mati'ij pua'aj juso'pihua'aj, a'úu pu ja'tányinyiica'aj hua' tyeyúuj tzajta', jo'tij tyihuaaja'ixa'tyahua'aj ti'ij hua'antymue'tin a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can, ajta i maj séej chuéj japua já'ma'can.

⁵ Mati'ij ará'aj a'íjna i Silas ajta i Timoteo Macedonia maj ja'ráacij, Pablo pu huatyóochej ti a'náj tina'aj tyihuó'ixaatye'en i yu'xarij jitze, ajta tyámua' tyihua'ixaatya'ca'aj a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can, ti i Jesús a'íin pué'een i Ciríistu'.

⁶ Majta a'íimaj camu jaxie'va'ca'aj maj jáanamuj, a'íj mu jin huatyóohuij maj je'ej pua'aj tyéjeeve, aj pu'ij Pablo tyu'tacá'tzij i tyúucaanaa mej mij jáamua'reej tijin mo'tyá'itzee i Dios jimi, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—Mua'aj xu jujímua'aj pué'eenye'ej xá'ju'un ti'ij jamua'antya'sej i puéjtzij, canu nyáaj. Ajta ijíj ti yujo'que'tij ja'mej, hua' jimi nu jo'ma'aj na'mej i maj séej chuéj japua já'ma'can.

⁷ Aj pu'ij iirájraa u hua' tyeyúuj tzajta' ti'quij a'áa ja'rá'aj jo'tij ja'chej a'tíj ti a'yan antyapuaaj tijin Justo. A'íi pu tyá'tzaahuatya'ca'aj i Dios jimi, ajta avéjri' já'chajca'aj jo'tij i tyeyúuj jo'tyéjvee.

⁸ Ajta a'íjna i Crispo, i ti tyí'ijta u tyeyúuj tzajta', a'íi pu tyá'antzaahuaaj i tavástara' jimi, majta néijmi'i i ihuáamua'mua'. Majta mue'tíj i maj Corinto jo'cháatima'caa, mati'ij jáanamuaajri' i nyúucarij, metyá'antzaahuaaj mati'ij mij huái'huaca'.

⁹ A'tzáaj tíca', tavástara' pu huataséjre a'íjci jimi i Pablo, a'yaa pu tyaaté'exaa tíjin:

—Capáj tyí'tziinye'ej, póoche' paj hua'ixáatya'aj i nyúucarij, capáj ja'antyápua'cítacare'en.

¹⁰ Ji'nye nyáaj nu ajamuán yésejre', capu a'tíj mua'antymué'tíj, tí'ij puéjtzij muaatá'an, majta jéehua i nyetyeítyeristyamua' yésejre' iie'e'ej chájta'.

¹¹ A'íj pu jin i Pablo séej nyinyi'ra'aj japuan jé'ta' a'áa já'tyeej a'ájna a Corinto, hua'mua'tyáaj a'íjci i nyúucaria'ra' i Dios.

¹² Tí'ij i Galión tyi'tyávaaca'aj tajtúhuan jime' a'ájna a ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tíjin Acaya, i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'íi mu tyinyínyu'cacuca' a'íjci jimi i Pablo, mati'ij mij yo'jáj i juéesij jimi.

¹³ Aj mu mij a'yan tyaaté'exaa i tajtúhuan tíjin:

—A'íjna i tyáati', a'íi pu huá'mua'tyej i tyeítyee mej mij seequéj tyá'na'miche'en i Dios, ma'ajta quee a'yan tyitató'caa i tayi'ráj tyaj a'yan rijcaj.

¹⁴ Pu'ríj tin tyu'taxáatajche' a'íjna i Pablo, tí'ij i Galión a'yan tyihuo'té'exaaaj a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can tíjin:

—Típua'aj tyi'tíj je'ej huá'uurenyijche', na'ríij a'tíj huajé'catajche', aj nu xaa

ja'muanamuáarajche' mua'ajmaj mu siaj Israel jitze ajtyáma'can,

¹⁵ ajta nyúucarij na'aj pu'éen i siaj jin tyí'ijta, a'yaa pu tyi'tyéevijtij siaj jujímua'aj siana'aj jo'xá'pui'intare'en, ji'nye canu nyáaj já'xa'pui'intare' a'íjci i nyúucarij.

¹⁶ Tí'ij ij i Galión tyu'ta'íjtaca' maj néijmi'caa iirá'ityej a'ájna jo'maj jóosi'rihua'aj i juéesij.

¹⁷ Aj mu mij néijmi'i jaatyéevi' a'íjci i Sóstenes i ti tyí'ijta u tyeyúuj tzajta', mati'ij mij jaatyáavaxij jiisa'puaj i tajtúhuan. Ajta a'íjci i Galión, capu jitzán juxié'va'ca'aj.

Tí'ij i Pablo ajtáhua'aj a'áa jo'mej a Antoquíia

¹⁸ Ajta i Pablo tyámua' pu óoche' tyé'tyee a'ájna Corinto. Tí'quij huo'tatyójtjej i ju'ihuáamua', ajta je'en báarcuj jitze atyájraa, a'íjma jamuán i Priscila ajta i Aquila. Mati'ij mij antacíj a'ájna séej chuéj japua ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Siria. Tí'ij quee xu uja'rayi'váacaj a'ájna a Cencrea, aj pu'ij ahuóosisaaxij tí'ij aróo'astej tyi'tíj ti jin atóoraj.

¹⁹ Mati'ij a'áa ja'rá'aj a'ájna chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Éfeso, a'áa pu i Pablo huojoohuá'xij a'íjma i Priscila ajta i Aquila, tí'quij u tyeyúuj tzajta' jo'tyájrurij, ajta je'en tyihuó'ixaaaj a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can i maj a'úun jóosi'rihua'aj.

²⁰ A'íi mu mij jaatáhuaviiri' ti jéetze' á'tyeevi' hua' jamuán, ajta capu otyóoca'an.

²¹ Aj pu'ij huo'tatyójtjej, a'yaa pu tijin:

—Típua'aj i Dios a'yan tyá'xie've'ej, nya-jtáhua'aj nu yajamuarámuaarij.

Ti'quij i Pablo i báarcuj jitze atyájraa, aj pu'ij jó'raa.

22 Ti'ij ij a'áa ja'rá'aj chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Cesarea, ajta je'en a'áa jo're'nyej a Jerusalén, ti'ij huo'tatyójtje'en i maj tyeyúuj tzajta' jusi'rii, aj pu'ij té'ej a'áa jo'mej a Antoquíia.

23 A'tzúj a'tyéevi'caj, aj pu'ij té'ej jájcuan iirájraa, ti'ij a'áa ja'tanyéj jo'tij ja'chájta'najmee a ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Galacia, ajta a ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Frigia. A'íi pu ca'nyíjra'aj hua'tá'caria'aj néijmi'caa i maj tyá'tzaahuatye'.

Ti'ij Apolo tyihuó'ixaaj a'ájna a Éfeso

24 A'áa pu a'náj síij jo're'nyej Israel ti jitze ajtyáma'can, a'yaa pu ántyapuaaj tijin Apolo, a'áa pu já'chajca'aj chájta'naj jitze ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Alejandria. Tyámua' pu tyee'yí'tihua'aj ti tyihuó'ixaatye'en, ajta tyámua' tyiyo'iteeca'aj je'ej ti tyé'yu'si' i yu'xarij jitze.

25 Naa pu tyú'mua'reeriaca'aj je'ej ti tyá'xie've' i tavástara', ajta naa tyuutyámua've'ej tyihuá'ixaatyaca'aj, tyámua' pu tyihuá'mua'tyajca'aj a'íjci jitze ma'can i Jesús, ajta a'íj pu'uj mua'reeriaca'aj i ti jin i Juan huo'íiri'.

26 A'íi pu huatyóochej ti tyihuó'ixaatye'en u tyeyúuj tzajta' naa tyu'toocua'nyéej, mati'ij jáanamuaajri', a'íjna i Priscila ajta i Aquila, a'íi mu jaatajé ti'ij uhuojo'vá'muaarej, aj mu mij jéetze' tyámua' tyaatá'iteeri' je'ej ti tyá'xie've' i tavástara'.

²⁷ Ajta ti'ij i Apolo arí jo'yi'muúicaj a'ájna a Acaya, a'íi mu i maj tyá'tzaahuatye' canyijra'aj jaatá', aj mu mij yu'xarij huo'ta'ítyi'ri' i maj tyá'tzaahuatye' i maj a'áa ja'chej, mata'aj mij tyámua' tyeetyéjeevej. Ti'ij a'áa ja'rá'aj a'ájna a Acaya, tyámua' pu tyihuo'tyáhuu i a'íjma i ti Dios huo'ta' juxié'vi'ra' jime' mej mij tyá'antzaahuatye'en.

²⁸ Ji'nye a'yaa pu tyihua'ráaje i tyeítyee i maj Israel jitze ajtyáma'can, ajta i yu'xarij jitze pu huo'taséjra ti Jesús a'íin pué'een i Ciríistu'.

19

Ti'ij Pablo a'áa jo'tyávaaca'aj a Éfeso

¹ Ti'ij ooj i Apolo a'áa jo'tyávaaca'aj a'ájna a Corinto, Pablo pu huáaraa mui'caquéj ti'ij na'aj tyi'chájta'najmee a'áa ti huataca'aj a Asia. Ti'ij ij té'ej a'áa ja'rá'aj a'ájna a Éfeso, jo'tij jéehua huojo'tyoj i maj tyá'tzaahuatye'.

² A'yaa pu tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi sia'ancuriáa' i júuricama'ra' i Dios siati'ij tyá'antzaahuaj?

Mati'ij mij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Catu ma'yá'namuajraca'aj maj jaxajta i júuricama'ra' i Dios.

³ Aj pu'ij i Pablo a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿A'tanyij nyúucaritze' xáai'huaca'?

Mati'ij mij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'íj tu nyúucaritze' huái'huaca' i Juan.

⁴ Pablo pu a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—Juan pu huo'íiri' i tyeítyee mej mij seequéj tyú'mua'tyij i jutzájta', ajta a'íi pu

huá'ixaatya'ca'aj maj tyá'antzaahuatye'en a'íjci jimi i ti ooj uvé'nyesij majca'huáyee, a'íi pu a'íin pué'een i Jesús.

⁵ Mati'ij jáanamujri', aj mu mij huái'huaca' nyúucaritze' i Jesús.

⁶ Ajta ti'ij i Pablo hua'vá'muarie'xij i hua' mu'úutze', aj pu'ij i júuricama'ra' i Dios hu- atyá'itzee hua' tzajta'. Mati'ij mij huatyóohuij maj tyu'xáj nyúucarij jime' i maj quee xu jaay'tihua'aj, majta maj tyu'taxáj i Dios jitze ma'can.

⁷ A'yaa mu a'chu tamuáamuata' japuan hua'puaj i tyétyacaa ará'axcaa.

⁸ Huéecaj máxcirie' pu á'tyeej ti i Pablo uja'tá'nyinyiica'aj hua' tyeyúuj tzajta', jo'tij tyihuaja'ixaatya'ca'aj quee tyí'tziinye'ej, ajta hua'tyámue'tisima'aj i tyeítjee a'íjci jime' i ti jin i Dios tyí'ijta.

⁹ Majta séecan, camu jáanamujri' i nyúucarij ti huá'ixaatya'ca'aj, sulu a'yaa mu mij je'ej pua'aj tyí'xajtaca'aj i tyeítjee tzajta'. Ti'quij i Pablo avá'raj a'ájna hua' tzajta', ajta séecan jo'ví'tij i maj tyá'tzaahuatye', a'ájna jo'maj tyihuaja'mua'tyej, jo'tij ja'chej i ti a'yan ántyapuaj tijin Tirano. A'áa pu a'náj tina'aj tyihuá'ixaatya'ca'aj,

¹⁰ a'yaa pu huaríj a'chu hua'puaj nyinyi'ra'aj ti a'yan tyihuá'mua'tyajca'aj, a'íj mu jin néijmi'i i maj a'áa jo'cháatima'caa a'ájna a Asia i maj Israel jitze ajtyáma'can, majta i maj séej chuéj japua já'ma'can, a'íi mu jáanamujri' i nyúucaria'ra' i tavástara'.

11 Ajta a'íjna i Pablo, va'cán pu jin tyámua' tyí'uuriajca'aj i tyeítyee tzajta' a'íjci jitze ma'can i Dios,

12 tí'ij ajta a'íjna i paanyújra' a'íjci i Pablo, nusu tyí'caanaria'ra', típua'aj a'tíj hua' japua áan tyojo'ojpíjxi'in i mej tyí'cucui', aj mu mij tyámua' rinyij, majta i tyiyáaru'uj iiráaju' i maj hua' tzajta' séejre' i tyeítyee.

13 Majta séecan i maj Israel jitze ajtyáma'can i maj a cáayej jitze ajcáci'ca'aj, a'íi mu hui'tamuárityahua'aj i tyiyáaru'uj i maj hua' tzajta' séjria'ca'aj i tyeítyee, máaxie'va'ca'aj maj a'yan huárinyij nyúucaria'ra' jitze i Jesús, a'íj mu jin a'yan tyihuá'jeevaca'aj i tyiyáaru'see tíjin:

—A'yaa nu tyajá'mua'ijtye' a'íjci jitze ma'can i Jesús i tí jitzán ma'can tyí'xaj i Pablo siaj iiráciinyej.

14 A'yaa mu rijcaa i maj aráahua'puaj ará'axcaj i maj yójmua'mua' pué'een a'íjci i a'tíj tí a'yan ántyapuaj tíjin Esceva, i tí tyihuá'ijtya'ca'aj i maj tyí'huire' u tyeyúuj tzajta'.

15 Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj a'íjna i tyiyáaru' tíjin:

—Nyáamua'tyej a'íjci i Jesús, nyajta nu jamua'reej a'tíj tí Pablo pué'een, arí mua'aj, ¿a'tyaanyíj siaj puíricij?

16 Tí'ij a'yan tyu'taxájtaca', aj pu'ij a'íjna i tyiyáaru' jiyet'zín hua' jitze rájve, ajta huo'mué'tij tí'ij huo'tyénnyo'si'ij. Matí'ij mij huatóo'uj mamuámua'vi'ij majta tyi'puéetyi'huaj.

17 Majta i maj a'áa já'chajca'aj a'ájna a Éfeso, i maj Israel jitze ajtyáma'can, majta i maj séej

chuéj japua já'ma'can, néijmi'i mu jáamua'reeri' je'ej ti tyi'táj huó'ruuj, a'íj mu jin tyu'tátziin. Mati'ij mij jéetze' mue'táj jaamua'aj a'íjci i tavástara' Jesús.

¹⁸ Majta mue'táj i maj tyá'antzaahuaj, a'íi mujo'vá'ju'un mej mij huatóoxaj jéjrista' tyi'táj maj je'ej pua'aj huáruuj,

¹⁹ majta mue'táj i maj tyí'chahuaa, umuj tyaja'ráai'puj i tyúuyu'xaa, mati'ij mij tyu'tyáatiej, metyi'séeracaj i tyeítyee. Mati'ij mij jaatyé'itej a'chu ti tyá'najchica'aj a'íjna i yu'xarij, a'yaa pu ará'aj a'chu huá'puatyej japon tamuáamuata' ví'ra'aj i pláataj.

²⁰ A'yaa mu i nyúucaria'ra' i tavástara' meríj jéetze' néijmi'que' tyá'mua'reeriaca'aj, majta jaséjrataca'aj i ti néijmi'i jin putyí'uurej.

²¹ Ti'ij a'yan tyu'ríj, aj pu'ij i Pablo jaaxá'pui'intarej ti uhuojo'vá'muaarej a'ájna a Macedonia, ajta a Acaya, ajta ti ooj a'áa jó'yi'ij a Jerusalén. Ajta ti'ij Jerusalén huojó'va'muáaren, juxié'va'aj pu ta'mej ti a'áa jó'me'en a'ájna a Roma.

²² Aj pu'ij i Pablo hua'puácaa huata'ítyaca' i maj jahuiire', a'íjci i Timoteo ajta i Erasto mej mij jó'ciinyej a'ájna a Macedonia, ajta a'íjna óoche' pu a'áa jo'tyóo'itzee a Asia.

Mati'ij tin tyúucuij a'ájna a Éfeso

²³ A'áa mu a'náj jéehua huatanyínyu'cacuca' i tyeítyee a'íjci jime' i maj huataséjre i maj tyá'tzaahuatye'.

²⁴ Síj pu a'íjna pu'éeenye'ej i ti a'yan ántyapuj tijin Demetrio, a'íi pu chí'ij

tyí'ta'huacare'ej ti tyi'cále'en i ti pláataj tyúumua'tij, ti a'yan huasé'rihua'aj t'íj chí'ra'an i hua' dios ti a'yan ántyapuaaj tijn Artemisa, jéehua mu mij jamue'tijca'aj i maj jimi tyí'muarie'ca'aj.

²⁵ A'íi pu'ij hua'ajsií a'íjma i maj jimi tyí'muarie'ca'aj, ajta séecan i maj a'yan cha'taj mana'aj eenye' tyí'muarie'ca'aj, ti'quij a'yan tyi-huo'té'exaaj tijn:

—Tyétyacaa, mua'aj xu jamua'reej tyej tyámua' naa tyá'mue'tij i túmii a'íjci jime' i tyaj jin tyí'muarie'.

²⁶ Ajta siati'ij seríj tyí'sej siajta tyí'namuaj, je'ej ti i Pablo metyojo'xajtan tijn i dioosij tyétyacaa maj huo'taahuaca' camu je'can jime' dioosij pu'ricij, a'íj pu jin arí jéehua huo'mué'tij i tyeítyee i maj a'yan ma'can iiye'ej Éfeso, ajta néijmi'que' a'áa ti huataca'aj a Asia.

²⁷ 'Je'ej pu pua'aj tyí'uurej, ji'nye a'yaa pu tyu'tái'riitarij tyaj yó'rieenyij i tyaj jin tyí'muijhuacaa, ajta i taj tyeyúuj i ti tzajta' iirájvee i tadioos ti ve'ej, a'íjna i Artemisa, a'yaa pu tyu'tái'riitarij maj quee che' jana'miche'en. Majta camu che' jaataxié've'sij a'íjci i tadioos ti ve'ej i maj jana'michej néijmi'que' a'áa ti huaca'aj a Asia, majta néijmi'que' i chánacaj japua.

²⁸ Mati'ij a'yan tyú'namuajri', jéehua mu hu-atanyínyu'cacuca', majta huatyejíihuajra, a'yan tijn:

—¡Che' jusén jin júurij a'íjna i Artemisa, Éfeso ti já'ma'can!

29 Capu je'ej huo'támiteeraj je'ej maj huárinyij a'ájna a chájta'. Matì'ij mij a'íjma jimi ootajé'yaca' a'íjci i Gayo majta i Aristarco i maj Macedonia já'ma'can, a'íi mu jamuán huajú'ca'aj a'íjci i Pablo, matì'ij mij huojo'sa'riéechajra a'ájna jo'maj jóosi'rihua'aj i tyeítyee.

30 Ajta i Pablo, a'íi pu utyárutyimui'ca'aj ti'ij tyihuó'ixaatyee'en i tyeítyee, majta a'íimaj i maj tyá'tzaahuatye' camu jaatá' ti utyájrutyey.

31 Majta séecan i maj tyityatatyij a'ájna a Asia, i maj naa yó'mua'raj a'íjci i Pablo, a'íi mu a'yan tyaata'ítyi'rej tiquee ajo're'nyinyiica'an a'ájna jo'maj jóosi'rii.

32 Majta a'íimaj i tyeítyee i maj jusiiria'ca'aj séecan mu seequéj tyityetyéjjihuaajsime'ej, majta séecan seequéj, majta jéetze' ará'axcaa i maj quee jamua'reeriaca'aj je'ej maj een jime' jusiiria'ca'aj.

33 Majta séecan i tyeítyee i maj jamua'reeriaca'aj je'ej maj een jime' jusiiria'ca'aj, a'íi mu tyámua' tyaaté'exaa a'íjci i Alejandro, i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'íi mu ajúutajchaca' jo'maj ja've'nyejnye' i tyeítyee. Tì'quij i Alejandro jumuáca' jin huo'tá'ijmuejri' mej mij quee che' je'ej tyáhuaasime'en, ti'ij a'íin hua' japua huatányuunyij a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can.

34 Majta i tyeítyee matì'ij jáamua'reeri' ti a'íin Israel jitze ajtyáma'can, néijmi'i mu hu- atyejjíhuajra a'yaa mu á'tyeej a'chu hua'puaj ooraj maj a'yan tyityetyéjjihuaaj tijn:

—¡Che' jusén jin júurij a'íjna i Artemisa Éfeso

ti já'ma'can!

³⁵ Ajta a'íjna i ti tyí'yu'xacaa, a'íi pu huo'tá'ijmiejri' maj quee che' tyí'xajtaj, aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj i tyeítyee tijn:

—Mua'aj tyeítyee, Éfeso siaj já'ma'can, néijmi'i i tyeítyee i maj a'yan huacháatimee i cháanacaj japua, a'íi mu jamua'reej ti a'íjna i chájta'naj antyúumua'reej ti jáacha'íin i tyeyúuj ti tzajta' iirájcaj i dios ti ve'éj, a'íjna i Artemisa, ajta i nyéerima'ra' ti tajapúa je'cáanyej.

³⁶ Capu je'ej tyí'rij ti a'tíj já'xaahuataj a'íjci, xaatapuá'cij mu siaj tyé'jijhua, caxu tyi'tíj je'ej uuriaj siaj quee tyámua' tyá'mua'reej.

³⁷ 'Ji'nye a'íimaj i tyétyacaa i siaj yahua've'vi'tij camu já'xaahuaj i tyeyúuj, camu majta je'ej pua'aj tyá'xaj i tadioos.

³⁸ 'Típua'aj a'íjna i Demetrio, majta i maj jimi tyí'muarie', típua'aj a'tíj huá'jaaxiejvi'raj, má'maj pueej jin séejre' mu juéesij ajta séejre' jo'maj huojo'xíjtye'en, miche' a'áa ja'huóonyuuste'en ajta je'en a'yan tyéejcha'íij ti síj ajta síj jujapúa huatányuunyij.

³⁹ Ajta típua'aj mua'aj tyi'tíj siajtáhua'aj huocaj, a'yaa pu tyúuxie've' maj a'áa yo'taxáj jo'maj néijmi'i jóosi'rii.

⁴⁰ Tyi'tíj ti arí je'ej huaríj ijíj a'yaa pu tyu'táci'pej maj tajitzé tyo'ojpuá'ritye'en a'íjci jime', capu métyi'tíj je'ej tyaj tyi'tíj tyu'taxáj, típua'aj mataata'íhuo' a'íjci jime' i maj hu- atyejíihuaajra i tyeítyee.

⁴¹ A'yaa pu tyu'taxáataj a'íjna i ti tyí'yu'xacaa, ti'ij ij hue'rá'ityaca' i tyeítyee.

20

Ti'ij i Pablo a'áa jo'mej a Macedonia ajta a Grecia

1 Ti'ij antyipuá'riaca' i maj huóotya'xij, Pablo pu huo'tajé i maj tyá'tzaahuatye' ti'ij a'íin tyámua' tyihuo'té'exaatye'en. Aj pu'ij huo'tatyóotye'ej, ti'quij a'áa jó'raa a Macedonia.

2 Néijmi'que' pu huó'muaariaca' mati'ij mana'aj tyityeecháatima'caa a'íimaj i maj tyá'tzaahuatye', ca'nyíjra'aj pu hua'tá'caria'aj i nyúucarij jime' i ti jin tyihuo'ixaa, ti'quij té'ej a'áa ja'rá'aj a'ájna a Grecia,

3 a'áa pu huéecaj máxcirie' á'tyeej. Ti'ij arí tin antyirá'sima'caj i báarcuj jitze ti'ij antára'nyij a'ájna a Siria, ti'ij a'yan tyáamua'reeri' maj a'yan tyaaxá'pui'intarej maj a'áa ye'tyécho've'en i juyáara' jitze jo'tij jo're'nyéenyijche', a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can. Aj pu'ij huariá'raa ti'ij ajtáhua'aj a'áa huatyéenyey a'ájna a Macedonia.

4 A'íi mu jamuán jó'ju' i Sópater yójra' a'íjci i Pirro, Berea ti já'ma'can, ajta a'íjna i Aristarco ajta i Segundo i maj Tesalónica ja'chej, ajta i Gayo Derbe ti já'ma'can, ajta i Timoteo, ajta i Tíquico, ajta i Trófimo, i Asia maj já'ma'can.

5 A'íimaj i maj tyá'tzaahuatye' anaquéej mu jó'ju' mej mij a'áa taja'cho've'ej a'ájna a Troas.

6 Tyajta ityáj, ti'ij tyo'puá'riaca' i maj tyu'yé'estej a'íjci jime' i maj jacua'caa i páan tiquee cu'ustij, a'áa tu ja'ráacij a Filipos i báarcuj jitze, anxí xicáj tu jitze huo'táa'saca'

a'ájna a Troas, a'áa tu tyij aráahua'puaj xicáj á'tyeej.

Ti'ij i Pablo a'áa huojová'muaariaca' a Troas

⁷ Ti'ijta atyojo're'nyej i séej xicáj jitze i ta'nájcaj i itéerij, aj tu tyij tyítasiij tyej tyij huariátatare'en i páan, ajta i Pablo tyi-huá'ixaatya'ca'aj a'íjma i maj tyá'tzaahuatye'. Ji'nye a'yaa pu tyúuxie'va'ca'aj ti jó'ra'nyij yaa ariá'pua'aj, a'íj pu jin jéehua tyihuó'ixaaj 'asta na'aj quee jé'ta' tíca' tya'rá'aj.

⁸ A'áa tu ja'tyítasiij ánimuaj i chi'ij tza-jta', ti huéecaj jujapuá tyiváatimee, a'áan pu ú'taaca'aj jéehua i tatzárij jime'.

⁹ Ajta tyamuéej a'úun je'rácatyii ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin Eutico, a'áan pu jo'huáayixij jo'tij ja'nácun. Ajta a'ájna i Pablo jéehua pu tyihuó'ixaaj, a'íj pu jin huamué'tichej i cutzúj jime' a'ájna i Eutico, ti'quij tyámua' huápu'ij tyu'tácuj, aj pu'ij ancuré'vej a'íjci jitze i chi'ij ti huéecaj jujapuá tyiváatimee, muí'chícan mu'uj mij jajriáj.

¹⁰ Aj pu'ij acájraa i Pablo, ti'ij ij ja've'vi'raxij a'íjci i tyamuéej. Ajta a'yan tyihuo'té'exaaj a'íjma i maj tyá'tzaahuatye' tijin:

—Caxu tyí'tziinye'ej, óoche' pu júurij.

¹¹ Aj pu'ij i Pablo ajtáhua'aj antyíraj i chi'ij tza-jta', ti'quij huo'riá'taarej i páan, matí'ij jaacua'aj, ajtáhua'aj tyihuá'tyixaa, 'asta na'aj quee huata-puá'riaca'. Ti'quij jó'raa.

¹² Ajta a'ájna i tyamuéej, júurican mu jo'ví'tij, a'íj mu jin jéehua ca'nyíjra'aj huatóoa'.

Troas pu ja'rájraa tí'ij ij a'áa ja'rá'aj a Mileto

13 Tyajta ityáj ta'náatya'aj tu jo'cáj i báarcuj jitze, a'áa tu ja'rá'aj a'ájna Aso, tyej tyij a'áa ya'rávi'tin a'íjci i Pablo, ji'nye jui'icán pu uja'rájraa.

14 Tyati'ij jáatyoj a'íjci i Pablo a'ájna a Aso, aj pu'ij tajamuán atyájraa i báarcuj jitze, tyati'ij tyij jó'ju' a'ájna a Mitilene.

15 A'áa tu eeráacij, yaa ariá'pua'aj tu avéjri' ja'ajtyéenyey jo'tij ja'ráahuachij tí a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Quío, tyati'ij tyij séej xicáj jitze a'áa ja'rá'aj a'ájna a Samos. Tyajtáhua'aj yaa ariá'pua'aj a'áa tu ja'rá'aj a'ájna chájta' tí a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Mileto.

16 A'yaa tu huaríj, ji'nye Pablo pu jaaxá'pui'intarej tiquee a'áa ja'tanyéj a'ájna a Éfeso, capu ajta á'tyeerimu'ca'aj a'ájna a'áa tí huataca'aj a Asia, ji'nye jiye'tzín jime' pu ja'rá'astijmu'ca'aj a'ájna a Jerusalén, tipua'aj a'yan tyí'riitan tyaj a'áa jo'tyú'uucáj matí'ij tyí'ye'estyaa a'íjci jime' i maj jo'támua'reej tí arí a'yan tyooméj huá'puatyej japuan tamuáamuata' xicáj.

Pablo pu ca'nyíjra'aj huo'ta' a'íjma i huásij Éfeso maj já'ma'can

17 A'áa pu jo'tyaváaj i Pablo a Mileto, tí'ij huo'ta'íjtaca' maj uhujotájeevej i huásij i tyeyúuj tzajta' maj tyí'huiire' a'ájna a Éfeso.

18 Matí'ij i huásij aje're'nyey, aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Mua'aj xu jamua'reej je'ej nyaj tyi'tyínyecha'ij nyati'ij nyana'aj anaquéej yetyi'tanyéj iie'e'ej Asia.

¹⁹ A'náj tina'aj nu yahuatyéjvee ja'mua jamuán, netyí'huíria'aj nyajta nyacu'váaj i tavástara' jimi, a'yaa nu tya'canyeyí'nya'aj a'íjci jime' i ti jéehua je'ej pua'aj tyina'antymu'é'tijcaa ajta i maj je'ej pua'aj nyooriajcuca'aj i maj Israel jitze ajtyáma'can.

²⁰ Canu a'náj ootyá'itzee nyaj quee tyajá'mua'ixaatye'ej tyi'tíj ti mua'ajmaj jamuatyáhuí'rii, nyetyaja'muamua'tyáaj i tyeyúuj tzajta', nyajta jo'siaj jo'cháatimee.

²¹ A'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can, nyajta a'íjma i maj séej chuéj japua já'ma'can, a'yaa nu tyihuó'ixaaj ti a'yan tyúuxie've' mej seequéj tyú'mua'tyij i Dios jimi, majta ja'antzaahuatye'en a'íjci i tavástara' Jesús i Ciríistu'.

²² Ajta ijíj a'áa nu jo'ma'aj na'mej a Jerusalén a'íjci jime' ti i júuricama'ra' i Dios a'yan tyinaata'íj, canu jamua'reej je'ej ti mu'tyinyaja'huíria'aj ja'mej.

²³ A'íj nu xaa mua'reej, ti jo'tij na'aj ti huachájta'tajmee, a'íjna i júuricama'ra' i Dios a'yaa pu tyí'nye'ixaatye' ti a'ín nyejcho've' i maj tzajta' tyí'tyanamuacaa ajta jéehua i puéjtzij.

²⁴ Capu nye jitze juxie've' i nyaj jin júurij, a'íj nu'uj xie've' nyaj ja'antyíci'tyij je'ej ti i Dios tyi'tíj tyinaa'íjcaj nyaj huo'té'exaatye'en i tyeityee i nyúucaria'ra', ti'ij a'ín tyihuo'tú'uunyi' juxié'vi'ra' jime'.

²⁵ 'Ajta ijíj tyámua' nu tyá'mua'reej, tiquee

che' a'tíj me' nyeje'seejran, a'íimaj i nyaj nyeríj huó'ixaaj i Dios tí jin tyí'ijta.

26 A'íj nu jin a'yan tyajá'mua'ixaatye' ijíj, canu nyáaj pué'eenye' tìpua'aj tyi'tíj je'ej já'mua'uurej mua'ajmaj,

27 ji'nye néijmi'i nu tyajamuáa'ixaa je'ej tí tyá'xie've' i Dios, nyajta quee a'náj tyi'tíj ja-muaatyá'aviitzej.

28 Tyámua' xu'uj, siata'aj huó'cha'íin néijmi'caa i maj jusí'rii i Dios jimi, jo'tíj i júuricama'ra' i Dios huaja'antyíhuo mej mij a'íjma huácha'íin i maj tyá'tzaahuatye', i tí juxúure' jin huó'naniej a'íjna i Jesús.

29 A'yaa nu nyáaj tyá'mua'reej nyati'ij jó'ra'nyij, séecan mu yaja'va'ju'uj muá'ju'un ja'mua jimi maj a'yan een mati'ij íira'vetyee mej tyí'tyaci'macaa, i maj a'yan tya'xié've'ej muá'ju'un maj hua'antypuá'aritye'en i maj tyá'tzaahuatye'.

30 Séecan mu avá'ju' i maj ja'mua jitze ajtyáma'can, a'íi mu hue'tzij jin tyihuá'mua'tyen, mej mij a'íjma antyimue'tin i maj tyá'tzaahuatye'.

31 Tyámua' xu'uj mua'aj, xo'támua'reeri' nyaj huéecaj nyinyi'ra'aj tyajamuáa'ixaa tújca'rij tzajta' nyajta tíca'rij tzajta', canu a'náj jaatáxaahuataca' nyaj tyajamuáa'ixaa na'canyeyí'nya'aj ja'mua jime'.

32 'Ajta ijíj nye'ihuáamua' Dios jimi nu jamu-atyátoosij, ajta i nyúucaria'ra' tí jaxaj juxié'vi'ra' jime'. A'íi pu néijmi'i pu tyi'uurej tí'ij a'íjci jitze aróoca'nyej i júuricama'ra' i Dios, ajta

néijmi'i huo'tá'sij i ti jin atóoraj a'íjma jimi i jutyeítysteristyamua'.

³³ Canu nyáaj a'náj tyi'tíj nyacua'aj tipua'aj túmii, na'ríj tyihuá'caanaa.

³⁴ Sulu a'yaa xu tyá'mua'reej, nyej nyasíj nyamuáca' jin tyu'muáriej nyej nyij jaamué'tin tyi'tíj ti juxie've' nye jimi, ajta a'íjma jimi i maj nyaj jamuán huacíj.

³⁵ A'náj tina'aj nu jamuáa'itiiri' ti a'yan tyúuxie've' siaj tyu'muárie'en ajta siaj sij huo'tyáhuire'en a'íjma i maj quee je'ej tyéejviicue', a'íj xu ú'mua'reeriaj je'ej ti tyu'taxájtaca' i tavástara' Jesús tijin: “Jéetze' pu tyámua' tyé'yi'ij nyaj tyí'puejva'aj quee nyaj tyi'tíj ancuriáan.”

³⁶ Ti'ij a'yan tyihuo'ixáatya'aj i Pablo, aj pu'ij tyítunutaca' ajta huatyéenyuj i Dios jimi hua' jamuán.

³⁷ Néijmi'i mu huóoyiinyixij majta néijmi'i ji'ré'chuiixij, majta ji'tyápu'i'tza'xij a'íjci i Pablo.

³⁸ Jéehua mu juxaamuijritya'ca'aj, ji'nye a'yaa pu tyihuo'té'exaaaj mej quee che' a'náj me'yé'sejran. Aj mumij jamuán ujó'ju' jo'tíj ja'tyájraa i báarcuj jitze.

21

Ti'ij i Pablo a'áa jo'mej a'ájna a Jerusalén

¹ A'áa mu'uj mij joovátzij i ta'ihuáamua', aj tu tyij ityáj atyáacij i báarcuj jitze, tyati'ij tyij huatátaje'yaca' a'ájna a Cos, yaa ariá'pua'aj tu a'áa ja'rá'aj a'ájna a Rodas, tyati'ij tátyij a'áa jo'ré'nyej a'ájna a Pátara.

² A'ájna a Pátara a'áa tu séej jo'tyoo i báarcuj Fenicia ti jó'yi'ij, a'íj tu tyij jitze atyáacij, tyati'ij tyij jo'cáj.

³ A'áa tu joojú'ca'aj tyati'ij jaaséej a ti ja'ajhuáchij, a'yaa pu tya'rájtyapuaj tijin Chipre, a'áa tu muáca'ta' pujmua' ajcaanyej, mu tu'uj jó'ju' 'asta tyana'aj quee a'áa ja'rá'aj a Siria. Ajta i báarcuj a'áa pu je'cácaa tyu'tyájttoo i íjcaj ti tyú'tisime'ej a'ájna a Tiro, a'áa tu tyij acáacij.

⁴ Tyati'ij a'íjma huátyoj i maj tyá'tzaahuatye', aráahua'puaj xicáj tu á'tyeej tyaj hua' jamuán ajo'tyu'uj. A'íimaj mu júuricama'ra' i Dios jitze ma'can jaatá'ijmuejri' a'íjci i Pablo ti'ij quee a'áa ja'tányinyiica'an a Jerusalén.

⁵ Ti'ij mu tyojo'ma'aj aráahua'puaj xicáj jitze, aj tutyij jo'cáj. Néijmi'i i tyétyacaa muanyíny'i'chaj, majta huayóomua'aj, a'áa mu tojóotoj jo'tij joo'ástimee i chájta'naj, a'áa tu tyij tyítunutaxij jo'tij ja'va'ástimee i jájtyij, tyati'ij tyij huatyéenyuj i Dios jimi.

⁶ Tyati'ij huo'tatyóotya'aj, aj tu tyij atyáacij i báarcuj jitze, majta a'íimaj huariá'cij jo'maj jo'cháatimee.

⁷ Tyati'ij jaatyáaxijtye i tyaj huajú'ca'aj i jájritze', Tiro tyaj ja'ráacij tyati'ij tyij a'áa ja'rá'aj a'ájna a Tolemada, a'áa tu huo'tatyójtje'ej i ta'ihuáamua', tyajta hua' jamuán séej xicáj ajo'tyu'uj.

⁸ Yaa ariá'pua'aj tu jo'cáj tyati'ij tyij a'áa ja'rá'aj chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Cesarea. A'áa tu ja'tanyéj jo'tij ja'chej a'íjna i Felipe i ti tyihuá'ixa'tyee tyeítýee, a'íi pu a'íin pu'éen síij

i maj aráahua'puaj ará'asej i maj tyí'huiire' i tyeyúuj tzajta', a'áa tu jo'tyá'itzee a'íjci jimi i Felipe.

⁹ A'íjna i Felipe muáacuacaa pu tyiyójmua'ca'aj i úucaa mej quee xu huiichej, a'íi mu jaxajtaca'aj nyúucaria'ra' i Dios.

¹⁰ A'áa tu tyij á'tyeej a'chu pua'an xicáj, ti'ij ij síj ará'aj ti Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj, Judea ti já'ma'can, a'yaa pu ántyapuaaj a'íjna tijin Agabo.

¹¹ Ti'ij tajimí ará'aj, aj pu'ij ja'vá'xistaca' i ti jin ahuóoji'ca'ca'aj a'íjna i Pablo, aj pu'ij a'íjci jin anóoji'quej i ju'íicaj jitze, ajta i jumuáca' jitze, ti'ij ij a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—A'yaa pu tyí'xaj i júuricama'ra' i Dios tijin a'ájna a Jerusalén, a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa mu tyeetyáji'que'sij a'íjci i ti ja'a'rij a'íjci i maj jin ahuooji'ca'ajma'aj muá'ci'ij, majta huo'tátuiire'sij a'íjma i maj séej i chuéj japua já'ma'can.

¹² Tyati'ij a'íj huánamuajri', ityáj majta i maj Cesarea já'ma'can, néijmi'i tu jaatáhuaviiri' a'íjci i Pablo ti'ij quee ujó'yi'can a Jerusalén.

¹³ Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj a'íjna i Pablo tijin:

—¿Ji'nye setyityúuyin siajta nyaxaamujritye'? A'yaa nu tyé'nyaca'nyej, canu a'íj nyana'aj jime' maj naatyáji'que'en, sulu nyej nyajta huámui'nyij a'ájna Jerusalén a'íjci jime' i nyaj jahuiire' i tavástara' Jesús.

¹⁴ Ji'nye catu jaatáviicue'ri' tyaj jaatyá'itzen, tyaatá' tu'uj tyij, a'yan tyetyatajéevej tijin:

—Che' a'yan atyojo're'nyej je'ej ti tyá'xie've' i tavástara'.

¹⁵ Ti'ij a'yan tyu'ríj aj tu tyij tyámua' huátaruuj, tyati'ij tyij ujó'ju' a'ájna a Jerusalén.

¹⁶ Séecan mu tajamuán jó'ju' i maj tyá'tzaahuatye' Cesarea maj já'ma'can, a'íi mu a'áa tojo're'nyijtyej jo'tij ja'chej a'ájna i tyáati' ti a'yan ántyapuaj tijin Mnasón, Chipre ti já'ma'can, i ti arí á'tyeej ti tyá'tzaahuatye'.

Pablo pu uyá'muaarej a'íjci i Jacobo

¹⁷ Tyati'ij a'áa ja'rá'aj a Jerusalén, naa mu tyámua' tyitaatyéeje jutyámua'vi'ra'aj jime' a'íimaj i maj tyá'tzaahuatye'.

¹⁸ Yaa ariá'pua'aj pu i Pablo tajamuán ujó'mej tyej tyij a'íj ujo'vá'muaarej a'íjci i Jacobo, majta i huásij néijmi'i mu a'áa jo'tyú'uuca'aj.

¹⁹ Aj pu'ij i Pablo huo'tatyójtjej, ti'quij té'ej tyámua' naa tyihuá'tyixaa néijmi'caa je'ej ti tyi'tíj huáruuj a'ájna jitze ma'can i Dios, a'íjma jimi i maj séej chuéj japua já'ma'can,

²⁰ Mati'ij a'íj huánamuajri', aj mu mij tyaatatyójtzi'rej i Dios. Majta a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Pablo tijin:

—Cási' ta'ihuáara', papu'ríj metyooséj, a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, mue'tíj mu meríj tyá'antzaahuaj, néijmi'i mu a'yan tyá'xie've' maj a'yan tya'rá'astej je'ej ti tyo'yú'xaca' i yu'xarij jitze a'ájna i Moisés.

²¹ Majta a'yan tyihuó'ixaa néijmi'caa i maj séej chuéj japua ja'chej i maj majta Israel jitze ajtyáma'can, paj muáaj a'yan tyihuá'mua'tyej maj quee a'yan rijcaj je'ej ti tyaaxájtaca' a'ájna

ì Moisés, pajta a'yan tyihuá'ixaatye' maj quee ja'antysi'chej ì junavíj ì juyójmua', majta quee a'yaa mana'aj tyaá'sime'ej ì juyi'ráj.

²² ¿Ji'nye tyana'aj tyij tyu'taxájtaj mati'ij jáamua'reej ì tyeítjee paj períj ya'uvé'nyej?

²³ Tyámua' pu jéetze' naa paj a'yan huárinyij je'ej tyaj tyimuaaté'exaatye'sij. Yaa mu muáacuaj huatyu'uj tajamuán ì tyétyacaa, ì maj ja'antyci'sij ì maj jin atóoraj ì Dios jimi.

²⁴ Pata'aj hua'antiyivi'tíj, pata'aj huá'jajcuare'en hua' jamuán, pajta hua' japua tyu'náachitan, mata'aj mij huo'yéj. Aj mu mij néijmi'i jamua'reeren tíquee a'yan tyi'ja'yájna je'ej maj tyi'muaxaj muéetzij, sulu paj pajta muáaj ja'astej ì yu'xarij ì maj jin tyi'ijta.

²⁵ Majta ì maj quee Israel jitze ajtyáma'can, ì maj majta meríj tyá'antzaahuaaj, tu'ríj tyihuo'ta'ítyi'ri' ì tyaj a'yan tyaaxá'pui'intarej maj quee jacua'caa ì hue'ra'aj maj jáamu'vejritaca', majta quee jacua'caa ì xúure'ej majta ì hue'ria'ra' ì maj jaatyácue'mi'in. Majta quee juxana'ciria'aj séecan jamuán.

Mati'ij jaatyéevi' a'íjci ì Pablo u tyeyúuj tzajta'

²⁶ Aj pu'ij ì Pablo huojo'ví'tij ì tyétyacaa ì maj muáacuaj, yaa ariá'pua'aj pu huóojajcuarej hua' jamuán tí'quij utyájrurij u tyeyúuj tzajta' tí'ij huo'té'exaatye'en a'náj maj ja'antyci'sij ì maj jin atóoraj, mej mij tyu'támu'vejritaj síj ajta síj.

²⁷ Tí'ij arí tin aráahua'puaj xicáj tya'ra'astísima'caj, séecan ì maj Israel jitze ajtyáma'can ì maj Asia ja'chej, a'íi mu jaaséej

a'íjci i Pablo i tyeyúuj tzajta', mati'ij mij ca'nyíjra'aj huo'ta' maj huatanyínyu'caj i tyeítyee. Aj mu mij ootátzunaxij i Pablo jimi,

²⁸ a'yan metyi'tyejíhuaj tijin:

—Mua'aj mu siaj Israel jitze ajtyáma'can, siataatáhuire'. A'íi pu a'ín pué'een i tyáati' ti néijmi'que' majo'cha'can, seequéj tyihua'mua'tyéé néijmi'caa i tyeítyee je'ej tiquee tyi'tyéevijtij tajimí, ajta maj quee ja'rá'astej je'ej ti tyo'yú'xaca' i Moisés, ajta je'ej pua'aj tyá'xaj a'íjci i tyeyúuj. Ajta séecan i griego utyéevi'tij i tatyeyúuj tzajta', capu tzáahuatyí'ra'aj tyícha'ij i taj tyeyúuj jitze.

²⁹ A'yaa mu tyí'xajta'ca'aj, ji'nye anaquééj mu meríj jaaséjraca'aj a chájta' a'íjci jamuán i Trófimo Éfeso ti já'ma'can, a'íj mu jin a'yan tyí'mua'ajcaj ti i Pablo a'úun ya'tavi'tístiraa u tyeyúuj tzajta'.

³⁰ Néijmi'que' i chájta'naj jitze, jéehua mu huatanyínyu'cacuca', aj mu mij i tyeítyee ará'aj muahuáachisima'aj. Mati'ij mij jaatyéevi' a'íjci i Pablo, majta ji'rajáanajra u tyeyúuj tzajta', majta je'en jiye'tzín tye'tyáanaxij a ti ja'pueertajmee.

³¹ Mati'ij meríj tin jaje'catacuj a'íjci i Pablo, ti'ij jáamua'reeri' a'íjna i xantáaru' ta'nájcaj tijin néijmi'que' mu nyinyu'cacuj a'ájna a chájta' Jerusalén.

³² Aj pu'ij a'ájna xantáaru' ta'nájcaj hua'ajsi i juxantáaru'ustyamua', ajta a'íjma i maj anxityej xantáaru'uj tyí'ijtya'ca'aj, mati'ij mij ujó'huaachij jo'maj jo'tyú'uuca'aj i tyeítyee.

Mati'ij jaaséej a'íjci i xantáaru' ta'nájcaj majta a'íjma i xantáaru'ustyamua'mua', aj mu mij jaatáxaahuataca' i maj jatyáva'ra'aj a'íjci i Pablo.

³³ Aj pu'ij ajtyáxiiriaca' i xantáaru' ta'nájcaj, ti'ij ij jaatyéevi' a'íjci i Pablo, ajta jaata'íjtaca' maj ja'náji'que'en hua'puácaa jime' i cadéenaj. A'tzúj a'tyéevi'caj ti'quij tyu'ta'íhuo' a'tíj ti pué'eenye'ej ajta tyi'tíj ti je'ej huáruuj.

³⁴ Majta a'íimaj i tyeítyee, séecan mu seequéj tyityetyéjijhuasime'ej, majta séecan seequéj, a'íj pu jin quee je'ej já'miteerastya'ca'aj a'íjci i xantáaru' ta'nájcaj je'ej ti tyo'xá'pui'intarej, ji'nye jéehua mu je'ej tyáhuaasime'ej, a'íj pu jin jaata'íjtaca' maj já'anvi'tij a'ájna jo'maj je'ráatyij i xantáaru'uj.

³⁵ Mati'ij a'áa ja'rá'aj jo'tij ja'cachetzíici'huajme, a'íimaj i xantáaru'uj mu'huatyechóoj mu ayootoj a'íjci i Pablo, ji'nye jéehua mu i tyeítyee jama'cujca'aj,

³⁶ majta néijmi'i i maj cújta' huajú'ca'aj, a'yaa mu tyityeejijhuasime'ej tijin:

—Che' huámu'i'nyij.

Ti'ij Pablo jujapuá huatanyúj

³⁷ Mati'ij ju'tyarújtye'sima'caj a'íjci i Pablo jo'maj je'ráatyij i xantáaru'uj, aj pu'ij i Pablo a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjci i xantáaru' ta'nájcaj tijin:

—¿Nyi i'rij nyej tyu'taxáj círa'tzuj ajamuán?

Ajta a'ájna i xantáaru' ta'nájcaj, a'yaa pu tyu'tanyúj tijin:

—¿Nyi peeyí'tin i hua' nyuUCAaj i griego?

³⁸ ¿Nyi pequee muáaj a'ín pué'een i paj Egipto já'ma'can, i ti ará'tyeej ti huá'jaxiejtya'ca'aj i tyeítýee, i ti ajta huojo'ví'tij a'ájna jo'tij quee já'tyí'tij muáacuaj ví'ra'aj maj ará'asej i mej tyí'tyacuí'caa?

³⁹ Aj pu'ij i Pablo a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyáaj nu Israel jitze ajtyáma'can, a'áa nu jiríj ja'chej a'ájna a Tarso, i chájta'naj ti jéehua juxie've' a'áa ti huataca'aj a Cilicia, jéehua nu muahuavii paj naatá' nyaj tyihuo'té'exaatye'en i tyeítýee.

⁴⁰ Aj pu'ij jaatá' ti tyihuo'té'exaatye'en, ti'quij i Pablo huatyéechaxij a'ájna jo'tij ja'cachetzíci'huajme, ajta i jumuáca' jín huo'tá'ijmuejri' maj quee che' je'ej tyáhuaasime'en. Matí'ij quee che' je'ej tyahuáasima'caj, aj pu'ij hua' nyuucacaj jín tyu'taxájtaca' i hebreos, a'yan tijin:

22

¹ —Nye'ihuáamua' siajta nyahuáasimua', xáanamujri' je'ej nyaj tyajamuaaté'exaatye'sij i nyúucarij nyaj jín nyajapuáj huatányuusij.

² Matí'ij jáanamujri' ti a'íj jín tyihuá'ixaatya'ca'aj i hebreos nyuucacaj jime', aj mu mij jéetze' huatyápua'riaca' i maj je'ej tyáhuaasime'ej. Ajta i Pablo a'yaa pu tyihua'tyé'ixaatye'sima'aj tijin:

³ —Nyáaj nu Israel jitze ajtyáma'can, a'áa nu jo'nié'huaca' a'ájna a Tarso a'áa ti ja'ajtyáma'can a Cilicia, a'yaa nu huave'sej iye'ej Jerusalén, nyajta tyi'huányamua'aj a'íjci jimi i Gamaliel, i ti a'yan tya'róonajchij i nyúucarij je'ej maj

tyo'yú'xaca' i tahuásimua'ci'ij. A'náj tina'aj nu a'yan tyáahuosij je'ej nyaj tyeetyáhuire'en i Dios, néijmi'i jime' i nyaxiéjnyu'caa, a'yájna siati'ij néijmi'i mua'aj ijíj tyaá'sij.

⁴ Jájcuaj imuáj nu a'yan tyihuá'huooca'aj nyej nyij huó'cui'nyij a'íjma i maj jájcuan jin tyá'tzaahuatye', nyajta néijmi'caa huavívi' i tyétyaaa, nyajta i maj úucaa nyej nyij hue'tyáanaaj.

⁵ A'íjna i ti tyihuá'ijtye' a'íjma i puaaríj, majta néijmi'i i huáasij a'íi mu jamua'reej. A'íi mu yu'xarij tyinaatapíj nyej nyij tyihuo'tátuiire'en i nye ihuáamua' Israel maj jitze ajtyáma'can, Damasco maj ja'chej, nyajta a'áa ja'tanyéj nyej nyij huó'huoonyij a'íjma i maj tyá'tzaahuatye', nyej nyij uhuaja'rávi'tij a'yájna iiye'ej Jerusalén tyej tyij puéjtzij huo'tá'an.

Pablo pu huá'ixaatye' je'ej ti tye'entyíhuo i tavástara'

(Hch. 9:1-19; 26:12-18)

⁶ 'Nyati'ij a'áa joomá'caj juyéj jitze, nu'ríj avéjri' joomá'caj a Damasco a'tzáaj tacuaríixpuaj, aj pu'ij jiye'tzín ca'nyíin jin uje'cátatzariaca' u tajapuá, ti'quij nie'riá'naj.

⁷ Nyati'ij nyij eetávej a chóota'. Nyajta je'en a'tíj huánamuajri' ti a'yan tyinaatajé tíjin: “Saulo, ¿ji'nye een jime' je'ej pua'aj pényoorej?”

⁸ Nyati'ij nyij tyu'ta'íhuoj a'yan tíjin: “¿A'tanyíj papué'een nyavástara?” Ajtáhua'aj a'yan tyu'tánamuajrej tíjin: “Nyáaj nu a'íin pué'een i Jesús Nazaret nyaj já'ma'can, a'íjna i paj muáaj meyo'vajran.”

9 Majta i maj nyaj jamuán huajú'ca'aj, a'íi mu majta jaaséej i ti huatátzariajraa, a'íj mu'uj quee huánamuajri' i nyúucarij ti tyí'nye'ixaatya'ca'aj.

10 Nyati'ij nyij tyu'ta'íhuo' a'yan tijin: “¿Ji'nye náarinyij nyavástara?” Aj pu'ij i tavástara' a'yan tyinaaté'exaaj tijin: “Ájchesij, pata'aj i paj pooj huaméj a'ájna a Damasco. A'áa mu néijmi'i muojo'té'exaatye'sij je'ej paj huárinyij.”

11 Ji'nye na'racúunyij nu na'raa a'íjci jime' i tatzárij, a'íj mu jin a'íimaj i maj nyaj jamuán huajú'ca'aj mana'naví'raj mu' mij nyojo'vi'tij a'ájna a Damasco.

12 'Síij pu tyáati' a'áa jo'tyávaaca'aj ti a'yan ántyapuaj tijin Ananías, i ti naa tyí'tyevistaca'aj ajta ja'tzaahuatya'ca'aj a'íjci i yu'xarij Moisés ti jo'yú'xaca', néijmi'i mu naa yó'mua'rajca'aj i maj Israel jitze ajtyáma'can i maj a'áa já'chajca'aj a'ájna a Damasco.

13 Ananías pu a'áa nyojo'tyéesej, ti'ij ará'aj a'yaa pu'ij tyinaaté'exaaj tijin: “Nye'ihuáara' Saulo, ancuriáa' ajtáhua'aj jájcuan i paj jin atányeerej.” Ti'ij a'yan tyinaatajé aj nu nyij jiye'tzín atányeeriaca', nyati'ij nyij jaaséj.

14 Ajta a'yan tyinaaté'exaaj tijin: “I hua' Dios i tahuásimua'ci'ij, a'íi pu mua'antyíhuoo muéetzij pej pij jáamua'reej je'ej ti tyá'xie've', pata'aj jaaséj a'íjci i tiquee a'náj tyi'tij jin ootyá'itzee i Dios jimi, pajta jáanamuaaj je'ej ti tyí'xaj.

15 Muáaj paj a'íin pu'éeenye'ej puá'mej i paj a'íj jin antyía'mua'reeriaj puá'mej néijmi'que' i cháanacaj japua, jitzán ma'can i tavástara', pata'aj huó'ixaatye'en je'ej paj períj tyi'tij tyu'séj,

pajta je'ej paj tyú'namuajri'.

¹⁶ Ajta ijíj, capáj jéehua tyi'chó've'ej. Ájchesij, pata'aj huái'huaj nyúucaritze' i tavástara', tí'ij a'ín tyimuaatú'uunyi' i paj jin ootyá'itzee i Dios jimi.”

Pablo pu huá'ixaatye' je'ej ti tyu'ta'íjtyi'huaca' a'íjma jimi i maj séej chuéj japua já'ma'can

¹⁷ 'Nyati'ij a'áa ja'rá'aj a Jerusalén, aj nu nyij utyájrurij i tyeyúuj tzajta' nyej nyij hu-atyényuunij i Dios jimi, aj nu nyij tyu'séj.

¹⁸ A'íj nu huaséj i tavástara' tí a'yan tyinaaté'exaaaj tijin: “Ca'nácan, eerájra' jiye'tzín jime' a'yájna Jerusalén, ji'nye camu muá'antzaahuatye'sij je'ej paj tyihuo'té'exaatye'sij nye jitze ma'can.”

¹⁹ Aj nu nyij a'yan tyaaté'exaa tijin: “Nyavástara', a'íi mu a'yan tyá'mua'reej nyej nyáaj majo'cha'canya'aj néijmi'que' hua' tyeyúuj tzajta', nyajta hue'tyáanamua i maj muéetzij mua'tzaahuatya'ca'aj, nyajta hua'tyáva'ra'aj.

²⁰ Ajta mati'ij a'íj huajé'caj i Esteban i tí muahuíria'ca'aj, ajta tyí'xajtaca'aj a jitze ma'can, nyáaj nu a'áa jo'tyávaaca'aj, a'yaa nu tyá'xa'pui'íntaria'ca'aj maj jaajé'caj, nyáaj nu nyajta tyú'cha'ij i tyihúa'caanaa a'íjma i maj jaajé'caj.”

²¹ Ajta i tavástara' a'yaa pu tyinaaté'exaaaj tijin: “Áricuj ma'úrutij, ji'nye nyamuaata'ítij imuáj tyeítjee tzajta' i maj séej chuéj japua já'ma'can.”

Tí'ij i xantáaru' ta'nájcaj jacha'íica'aj a'íjci i Pablo

22 A'yaa mu'uj úhúixij i maj móoj jatyánamuajrasima'aj, mati'ij mij huatyóohuij maj huatyeyíhuajra'nyij a'yan tijin:

—A'mújna mu tyévi, capu juxie've' ti júurij, xaajé'caj ta'aj ij quee che' majá'hua'tan íyan i cháanacaj japua.

23 A'yaa mu'uj jéetze' tyityetyéjijhuasime'ej, majta i tyúucaanaa jútye' tyojó'raara'aj, majta i chuéj jútye' jó'raaraaj.

24 Aj pu'ij i xantáaru' ta'nájcaj tyu'ta'íjtaca' maj ju'tyátoonyij a'íjci i Pablo jo'maj je'ráatyij i xantáaru'uj, ajta huo'ta'íj maj je'riá'vaxi'in, ta'aj ij tyu'taxáj je'ej maj een jime' tyityetyéjijhuaj i tyeítyee.

25 Mati'ij meríj jaatyají'ca'aj mej mij je'riá'vaxi'in, aj pu'ij i Pablo a'íj a'yan tyaata'íhuo'ri' i xantáaru' ta'nájcaj ti a'áa jo'tyávaaca'aj tijin:

—¿Nyi a'yan setyityaatáci'pej siaj sij je'riá'vaxi'in i a'tíj Roma ti já'ma'can, siajta quee jamua'reeriaj tyi'tíj siaj jin pújoorej?

26 Ti'ij a'yan tyáanamujri', a'íjna i anxityej xantáaru'uj ti tyí'ijtye', a'áa pu jo'mej a'íjci jimi i xantáaru' ta'nájcaj, a'yaa pu'ij tyaaté'exaa tijin:

—¿Ji'nye parinyij a'íjci jime'? A'íjna i tyáati' a'áa pu ja'ajtyáma'can a Roma.

27 Aj pu'ij i xantáaru' ta'nájcaj a uré'nyej i Pablo jimi, ti'quij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi a'yan tyi'ja'yájna paj a'áa ja'ajtyáma'can a Roma?

Aj pu'ij i Pablo a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Jee xaa nyu'uj.

28 Ajta i xantáaru' ta'nájcaj a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Jéehua nu nyáaj tyu'nájchitaca' nyej nyij huatyényaromaanotaj.

Ti'ij ij i Pablo a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'áa nu nyáaj jiyo'nié'huaca'.

29 Aj mu mij a'íimaj eeráxiiriaca' i maj je'ria'vaaxi'nyijche' i Pablo, ajta a'íjna i xantáaru' ta'nájcaj, ti'ij jáamua'reeri' ti Roma já'ma'can, tyámua' pu tyu'tátziin ti je'ej tyeetyají'que'ej i cadéenaj jime'.

Pablo pu a'úu jo'tyéechaxij jo'maj je'ráatyij i maj tyí'ijta

30 Yaa ariá'pua'aj, i xantáaru' ta'nájcaj, a'yaa pu tyá'xie'va'ca'aj ti jáamua'reej je'ej maj een jime' tyá'xajtzi'raca'aj a'íjci i Pablo, aj pu'ij jirájtoo, ajta tyu'ta'íjtaca' maj tyúusiire'en a'íimaj i maj tyí'ijta u tyeyúuj tzajta', majta néijmi'i i maj tyityatatyíj. Aj pu'ij hua' jimi áyoovi'tij.

23

1 Pablo pu hua'ráasej a'íjma i maj tyityatatyíj ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Nye'ihuáamua', ti'ij na'aj yatij je'r'é'nyej, canu tyi'tíj jin je'ej tyé'nyamua'astij i Dios jimi menyo'cha'can.

2 Aj pu'ij a'íjna i Ananías, i ti tyihua'íjtye' a'íjma i puaríij, a'íi pu huo'ta'íj maj ja'ancáveenyij a'íjci i Pablo.

3 Ajta i Pablo a'yaa pu tyu'tanyúj tijin:

—Dios pu muéetzij mua'ancávesij, mu paj quee ma'úumua'rej. Muáaj paj a'íj jin antyía'mua'reej pej pij no'xíjtye'en a'íjci jime' je'ej ti tyí'ijta i yu'xarij, ¿ji'nye pej pij a'yan tyá'mua'reeriaj pahuá'íjtye' maj na'ancáveenyij?

⁴ Majta a'íimaj i maj uje'rátya'ca'aj, a'yaa mu tyaatajé tijin:

—¿Ji'nye pej pij je'ej pua'aj tyé'jee a'mújci j mu ti jéetze' juxie've' i Dios jimi?

⁵ A'yaa pu i Pablo tyihuo'té'exaaj tijin:

—Nye'ihuáamua', canu jamua'reeriaca'aj ti a'múu a'ín pué'een i ti jéetze' juxie've' i Dios jimi, ji'nye a'yaa pu tyé'yu'si' i yu'xarij jitze tijin: “Capáj je'ej tyé'jeevej a'íjci i ti tyi'tyéjvee i tyeítýee jimi.”

⁶ Aj pu'ij i Pablo jáamua'reeri' tijin séecan mu i maj tyityatatyíj saduceos pué'eenye'ej, majta séecan fariseos, aj pu'ij ca'nyíin jime' a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Nye'ihuáamua', nyáaj nu fariseo pué'een, hua' jitze nu eeráma'can a'íjma i fariseos, majta ijíij ná'xijtye' a'íjci jime' nyaj jacho've' a'náj maj huatájuuritaj i muí'chítýee.

⁷ Ti'ij i Pablo a'yan tyu'taxájtaca', aj mu mij huatyóohuij maj tyi'huó'ihuo' a'íimaj i fariseos, majta a'íimaj i saduceos, mati'ij mij jé'ta' huacíj i maj jusíria'ca'aj.

⁸ Ji'nye i saduceos a'yaa mu tyí'xaj maj quee che' huatájuuritaj i muí'chítýee, majta a'yan tijin maj quee séejre' i júuricamej i maj

tyí'huüre' u tajapuá, majta a'íimaj i fariseos néijmi'i mu a'íjci tyá'tzaahuatye'.

⁹ Néijmi'i mu tyéjjijhuasime'ej, majta je'cáj i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze, i maj majta fariseos jitze ajtyáma'can, a'íi mu ájhuiixij mati'ij mij a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—A'íjna i tyáati' capu tyi'tíj je'ej huáruuj, tyij quee síj tyaaté'exaa i júuricamej ti tyí'huüre' u tajapuá, tipua'aj a'yan tyi'ja'yájnatan, tyiche' quee jimi rányuuca'an i Dios.

¹⁰ Majta meríj jéetze' nyinyu'cacuca'aj, a'íjna i xantáaru' ta'nájcaj tyi'tziinya'ca'aj tipua'aj meetyáto'sixi'in a'íjci i Pablo, a'íj pu jin huo'ta'íj i xantáaru'uj maj je'ráavi'tij mej mij majtáhua'aj uyo'tyátoonyij jo'maj je'ráatyij i xantáaru'uj.

¹¹ Séej tíca'rij tzajta' pu i tavástara' huataséjre a'íjci jimi i Pablo, a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Huatyá'ca'nyej mua' tzajta' Pablo, ji'nye a'yájna pati'ij períj nyaj jime' tyihuó'ixaaj iye'ej Jerusalén, a'yaa paj cha'taj tyihuá'ixaatye'en a'ájna a Roma.

Mati'ij jaaxá'pu'i'intarej je'ej maj tyeejé'caj i Pablo

¹² Yaa ariá'pua'aj, séecan mu i Israel maj jitze ajtyáma'can a'yan tyaaxá'pu'i'intarej maj jaajé'caj a'íjci i Pablo, a'yaa mu tyitya'tóoraj maj quee tyú'cua'nyij, majta quee huaye'en, 'asta mana'aj quee jaajé'caj a'íjci i Pablo.

¹³ A'chu mu huá'puatyej ará'asej i tyétyacaa i maj a'yan tyitya'tóoraj.

14 A'íjma jimi mu ujó'ju' i maj tyihuá'ijtye' i puaaríj, majta a'íjma jimi i huásij, mati'ij mij a'yan tyihuo'té'exaaj tíjín:

—Ityáj tu tyeríj a'yan tyaaxá'pui'intarej tyej quee tyi'tíj cua'nyij, 'asta tyana'aj quee jaajé'caj a'íjci i Pablo.

15 Ajta ijíj, mua'aj majta i séecan i maj tyityatatyíj, xaatáhuavíj i xantáaru' ta'nájcaj tí'ij ariá'pua'aj ya'ráavi'tíj a'íjci i Pablo ja'mua jimi, a'yan setyu'taxáatan yee siata'aj tyámua' naa tyee'íhuo', tyajta ityáj tyámua' tu éenye'ej tá'ju'un tyej tyíj jaajé'caj tí'ij quee xu ya'uvé'nyej.

16 Ajta i yójra' i ihuáaria'ra' a'íjci i Pablo, a'íi pu jáamua'reeri' je'ej maj tyi'tíj tyí'xa'pui'intaria'ca'aj, tí'ij ij ujó'mej jo'maj je'ráatyíj i xantáaru'uj, aj pu'ij jaaté'exaa a'íjci i Pablo.

17 Pablo pu séej huatajé i maj anxityej xantáaru'uj tyí'ijtye', tí'quij a'yan tyaaté'exaa tíjín:

—Ánvi'tichij mu tyamuéej a'íjci jimi i xantáaru' ta'nájcaj, jí'nye tyi'tíj pu jaaté'exaatye'ej.

18 Tí'quij i tí anxityej xantáaru'uj tyí'ijtye', yo'ví'tíj i xantáaru' jimi ta'nájcaj, ajta a'yan tyaaté'exaa tíjín:

—A'íjna i Pablo tí eetyánami' naatáhuaviiri' nyaj ya'ráavi'tíj a jimi a'íjci i tyamuéej, jí'nye tyi'tíj pu muaaté'exaatye'sij.

19 Aj pu'ij i xantáaru' ta'nájcaj ja'náavi' i muáca'ra'an jitze a'íjci i tyamuéej, tí'quij je'ráavi'tíj a'yan tyaata'íhuo'ri' tíjín:

—¿Tyi'tanyí pénye'ixaatya'mu'?

²⁰ A'yaa pu tyaaté'exaa i tyamuéej tijin:

—A'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'íi mu jaaxá'pui'intarej mej mij ariá'pua'aj muaatáhuavii i Pablo, pej pij já'anvi'tij hua' jimi i hua' juéesij mata'aj nu'uj mij tyámua' tyámua'reej i maj jitzán tyí'pua'ritye'.

²¹ Capáj huá'tzaahuatya'aj, ji'nye huá'puatyej mu a'chu ará'asej i tyétyacaa i maj je'tyécho've'ej i juyéj jitze avíitzij jime', a'yaa mu tyaaxá'pui'intarej maj quee tyi'tij cua'nyij, majta quee ye'en 'asta mana'aj quee jaajé'caj a'íjci i Pablo, ajta ijíj mu'ríj tyámua' huóoruj, a'íj mu'uj mij cho've' je'ej paj muáaj tyu'taxájtaj.

²² Aj pu'ij i xantáaru' ta'nájcaj jaata'ítyaca' i tyamuéej tí'ij jó'ra'nyij, a'yaa pu tyaata'íj tiquee a'tíj ixáatye'ej je'ej ti arí a'íj tyu'té'exaaj.

Pablo pu jó'vi'tichiihuaca' a'íjci jimi i Félix

²³ A'íjna i xantáaru' ta'nájcaj hua'puácaa pu huatajé i maj anxityej xantáaru'uj tyí'ijtye', ajta a'yan tyihuo'ta'íj maj hua'puaj anxityej i xantáaru'uj tyámua' huá'uurej i maj jui'icán, majta huéecatyej japuan tamuáamuata' maj ave'tyé'tya'aj, majta hua'puaj anxityej i maj chúun tyu'ísima'aj muá'ju'un, mej mij a'áa jó'ju'un a'ájna a Cesarea tíca' a'tzáaj arámuaacuaj tyoomá'caj i tíca'rij.

²⁴ Ajta pu huo'ta'íj maj séej eetyésiiratye'en i cahuáayu' i Pablo ti japuan ave'quéej, a'yaa pu tyihuo'íjcaj maj tyámua' eenye' ajóotonyij a'íjci jimi i tajtúhuan ti a'yan ántyapuaaj tijin Félix.

25 A'íjima pu jimi yu'xarij huata'ítയാaca' a'yaa pu tyá'xajtaca'aj tíjín:

26 “Nyáaj Claudio Lisias, yaa nu muatyoytje' muéetzij Félix mu paj huápui'ij naa huasé'rin pajta tajtúhuan jin tyi'tyéjvee.

27 A'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'íi mu jaatyéevi' a'íjci i tyévi'ij majta je'en jajé'catajche', ajta nyati'ij jáamua'reeri' ti romano pué'een nyáaj nu nyij ajo're'nyej nyahua'ajvi'tíj i nyax-antáarustyamua', nyati'ij nyij japuan huatanyúj.

28 Nyajta jamua'reerimu'ca'aj je'ej maj een jime' tyá'xajtzi'raca'aj, a'íj nu jin yo'v'ítíj hua' jimi i juéesij i maj tyá'xa'pui'intare'.

29 Aj nu nyij jáamua'reeri' maj a'íjci jin tyá'xajtzi'raca'aj i yu'xarij ti tyihua'íjtye' a'íjima, capu tyi'tíj jin ootyá'itzee mej mij jaajé'caj, nusu mej mij a'íjci jin je'tyáanaj a'íjci i a'tíj.

30 Ajta nyati'ij jáamua'reeri' maj séecan i Israel maj jitze ajtyáma'can a'yan tyitya'tóoraj maj jaajé'caj, muéetzij nu nyij muaata'ítysi'ri' a'íjci i tyévi'ij, nyajta nu huo'ta'íj i maj tyá'xajtzi' maj muéetzij muaaté'exaatye'en tyi'tíj maj jin tyá'xajtzi'.”

31 Majta a'íimaj i xantáaru'uj, a'yaa mu huaríj je'ej ti tyihuo'té'exaaj i xantáaru' ta'nájcaj, tíca' mu yo'v'ítíj a'íjci i Pablo, mati'ij mij a'áa yo're'nyijtyej jo'tíj a'yan tyaja'rájtyapua'aj tíjín Antípatris.

32 Yaa ariá'pua'aj mu huariá'cij i maj jui'icán huajú'ca'aj jo'maj ja'chej i xantáaru'uj, majta i mata've'tye'tye' jamuán mu ujó'ju' a'íjci i Pablo.

³³ Mati'ij ará'aj a'ájna a Cesarea aj mu mij jaatátuui i yu'xarij a'íjci i tajtúhuan majta a'íjci i Pablo.

³⁴ Tí'ij i tajtúhuan jo'jívvej a'íjci i yu'xarij, aj pu'ij tyu'ta'íhuo' jo'tij já'ma'cantaca'aj i Pablo, ajta ti'ij jaamua'réeriaj ti Cilicia já'ma'can,

³⁵ a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Aj nu muanamuajran tipua'aj meríj uvé'nyej i maj a jitze tyí'pua'ritye'.

Ajta tyu'ta'íjtaca' maj jáacha'íin i xantáaru'uj a'ájna jo'tij i Herodes je'rájcaj.

24

Pablo pu jujapuá huatanyúj a'íjci jimi i Félix

¹ Anxí xicáj pu tyoomá'caj, ti'ij Ananías i ti tyí'ijta u tyeyúuj tzajta' a'áa ja'rá'aj a'ájna a Cesarea, majta séecan jamuán i huásasij, ajta hua' jamuán síij ti hua' japua huatányuunyij, ti a'yan ántyapuaaj tijin Tértulo. A'íi mu ajo'tyáhuixij i tajtúhuan jimi, mej mij tyi'táj jitzán ujpuá'ritye'en a'íjci i Pablo.

² Mati'ij ayo'rénijtye a'íjci i Pablo, a'íi pu i Tértulo huatyóochej ti tyaaxájtzi', a'yaa pu tyaaté'exaa a'íjci i Félix tijin:

—Tyóoche' tu tyámua' tyí'tyechajca'aj naa taxáahuaj pati'ij pooj muáaj tyi'ta'íitya'ca'aj, jéehua paj tyámua' tyéjtyoova'aj a tzajta', tyej tyij jéetze' tyámua' yetyityecháatime'nyij.

³ Néijmi'i tu a jimi tya'ancuriáa'vej a'náj tina'aj ajta jo'tij na'aj, tyámua' tu tyi'muatyojtzi're' muéetzij Félix paj tajtúhuan pué'een, pajta jéehua tyámua' naa tyí'uurej.

4 Ajta tyata'aj quee jéehua mua'itzaaj, a'yaa nu tyí'muahuaviij paj a'tzúj táanamuj i tyaj tyimuaaté'exaatye'sij.

5 A'yaa tu tyéetyoj a'mújcij mu tyáati', ti jéehua je'ej pua'aj tyí'uurej, ajta néijmi'que' i cháanacaj japua ca'nyíjra'aj hua'tá'caa i tyeítyee i maj Israel jitze ajtyáma'can mej mij huóonyo'si'tye'en, a'íi pu ajta antyúumua'reej a'íjma jimi i maj ja'tzaahuatye' a'íjci i Nazaret ti já'ma'can.

6 Ajta pu huatóotyesej ti jaatyáxaahuataj i tyeyúuj, a'íj tu jin jaatyéevi' tyej tyij jo'xíjtye'en a'yájna ti'ij tyé'yu'si' i yu'xarij jitze.

7 Ajta a'íjna i xantáaru' ta'nájcaj i Lisias, a'íi pu a'úun jo'tyájrurij ti'quij tá'jajnyi'ri' ca'nyéjrij jime'.

8 I'ríj paj muáaj asíj tyee'íhuo' pej pij jáamua'reej ti a'yan tyi'ja'yájna néijmi'i i tyaj jitzán tyi'pua'ritye'.

9 Majta i Israel maj jitze ajtyáma'can i maj ajo'tyú'uuca'aj, a'yaa mu majta tyi'xajtaca'aj ti a'yan tyi'ji'ré'can jime'.

10 Aj pu'ij i tajtúhuan jumuáca' jin jaaté'exaa a'íjci i Pablo ti'ij tyu'taxáj, ti'ij ij Pablo a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Jéehua nu nyetyámua've'ej nyaj japua huatányuusij muéetzij jimi, ji'nye nyáamua'ree paj períj á'tyeej paj juées jin tyi'tyéjvee a'íjna chuéj japua.

11 I'ríj paj muáaj asíj tyu'íhuo' pej pij jáamua'reej tijin oochán pu tamuáamuata' japuan hua'puaj xicáj tyooméj nyaj a'áa ja'rá'aj

a'ájna a Jerusalén nyej nyij huatyényuunyij i Dios jimi.

12 Camu náatyoj a'tíj je'ej pua'aj nyetyi'jeevacaj, canu nyajta huá'tya'xi'ca'aj i tyeítyee i tyeyúuj tzajta', canu nyajta jo'maj jóosi'rii, nyajta quee ca'nyíjra'aj hua'tá'caria'aj aja'hua' yee i chájta'naj jitze.

13 A'íimaj i tyeítyee camu je'ej a'náj tyéejtyoosij maj jaataséjrataj i maj jin nye jitze tyí'pua'ritye'.

14 Ajta a'yaa nu xaa tyaataxájta, canu jaatyá'avaataj, nyáaj nu jahuiire' i hua' Dios i nyahuásimua'ci'ij a'íjci jime' i juyéj ti jájcuaj, i maj a'íimaj a'yan tyí'xaj tíjin nyasíj nu'uj jájtyo, ji'nye a'yaa nu néijmi'i tyá'tzaahuatye' je'ej ti tyé'yu'si' i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta, ajta je'ej maj tyo'yú'xaca' i maj tyí'xajtaca'aj i Dios jitze ma'can.

15 A'yaa nu cha'taj nyana'aj nyáaj tye'ejchó've' i Dios jimi mati'ij a'múumaj a'íjci jime' i maj hu-atájuuritaj i mui'chítyee, a'íimaj i maj tyámua' tyí'tyetyeítyeristaca'aj, majta i maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'íica'aj.

16 A'íj nu jin tyí'tyese' a'náj tina'aj nyej nyij ji'réenya'aj majo'cha'canye'en i Dios jimi, nyajta i tyeítyee jimi.

17 'Ti'ij tyoomá'caj a'chu pua'an nyinyi'ra'aj nyaj majo'cha'can, naariá'raj jó'nyaj já'ma'can nyej nyij túmii tyu'tapuéjve'en, nyajta tyu'támu'vejritaj i Dios jimi.

18 A'yaa nu nyij rijcaj mati'ij séecan naaséj i maj Israel jitze ajtyáma'can Asia maj ja'ráacij,

nyati'ij nyeríj huányajajcuarej a'yájna ti'ij tyúuxie've', capu i'ríj aja'ja'tiitaca'aj, camu mij majta ju'itziitya'ca'aj.

19 A'yaa pu tyúuxie've' mej mij a'ímaj yeve're'nyej a jimi mej mij nye jitze tyo'ojpuá'ritye'en, tipua'aj a'yan tyi'tíj metyi'mua'reeriaj nye jimi.

20 Na'ríj mequee, miche' a'múumaj jaataxáj tipua'aj tyi'tíj jin no'tyá'itzeerej nyati'ij a'áa jo'tyávaaca'aj hua' jimi i hua' juéesij i maj Israel jitze ajtyáma'can.

21 Ca' a'íj jin no'tyá'itzee nyati'ij ujo'tyávaaca'aj hua' jimi, nyati'ij a'yan tyu'taxájtaca' ca'nyiin jime' tijin: "Íjij xu mua'aj ná'xijtye', ji'nye nyetyá'tzaahuatye' a'íjci jime' i maj majtáhua'aj huatájuuritaj i mu'i'chítyee."

22 Ti'ij a'íj huánamuajri', a'íjna i Félix, tyámua' pu tyú'mua'reeriaca'aj je'ej ti ajóo'en i maj tyá'tzaahuatye' jimi, a'íj pu jin jaatapuá'citaca', ajta a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Tipua'aj arí yará'astij i xantáaru' ta'nájcaj a'íjna i Lisias, aj nu nyij tyámua' tyá'mua'reeren tyi'tíj siaj jin tyá'xajtzi'.

23 Aj pu'ij i Félix a'íj huata'íj i xantáaru' ti anxityej xantáaru'uj tyí'ijtye' ti ooj jacha'icaj a'íjci i Pablo, ajta a'tzúj cí tyaatá'an mej mij a'ímaj jáamuaarej i maj jamua'tyej, majta tyi'tíj jaatá'an ti tyá'itziitye'.

24 Ti'ij tyoomá'caj a'chu pua'an xicáj, ajtáhua'aj uvé'nyej a'íjna i Félix, ajta jamuán i íira'ra'an ti a'yan ántyapuaj tijin Drusila, i ti Israel jitze ajtyáma'can. Ti'ij ij jaata'íjtaca'

a'íjci Pablo, ajta je'en jáanamujri' je'ej ti a'íin tyí'xajtaca'aj a'íjci jitze ma'can i Jesús ti ajta Ciriistu' pué'een.

²⁵ Ajta ti'ij i Pablo a'yan tyaaté'exaa ti tyámua' tyí'chajca, ajta tyámua' tyi'huóocha'íin, ajta a'yan tyaaté'exaa ti Dios puéjtzij huo'tá'sij a'íjma i maj a'yan séejre' iiye'ej cháanacaj japua, a'íj pu'ij tyu'tátziin a'íjna i Félix, a'yaa pu tyaaté'exaa tíjin:

—Jó'ra' iíjij. Nyajtáhua'aj nu muaatájeevij tipua'aj nyeri'j huata'íci'pa'aj.

²⁶ Ajta a'íjna i Félix a'yaa pu tyá'xie'va'ca'aj ti i Pablo túmii jaatá'an, a'íj pu jin mue'tíj jaatacho'vej ti'ij jamuán tyu'xáj

²⁷ Hua'puaj nyinyi'ra'aj pu mutyojo'mej, ti'quij Félix eerájraa ti tyi'tyávaaca'aj tajtúhuan jime', ti'quij té'ej síj tye'entyájrurupij ti a'yan ántyapuaaca'aj tíjin Porcio Festo. Ajta a'íjna i Félix, a'yaa pu tyá'xie'va'ca'aj ti tyámua' tyu'tyá'itzeere'en a'íjma jimi i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'íj pu jin quee jirájtoo a'íjci i Pablo.

25

Ti'ij Pablo ajoovi'tichiihuaca' a'íjci jimi i Festo

¹ Aj pu'ij i Festo a'áa ja'rá'aj ti'ij tye'entyájrutyej tajtúhuan jime', huéecaj xicáj pu á'tyeej a'ájna a Cesarea, ti'ij ij té'ej a'áa jo'mej a Jerusalén.

² Majta a'íimaj i maj tyihuá'ijtye' u tyeyúuj tzajta', majta séecan i maj Israel jitze ajtyáma'can i maj viváajma'aj jin tyityatatyíj, a'íi

mu ajo're'nyej a'íjci jimi i Festo, mej mij tyi'tíj jin tyaaxájtzi' a'íjci i Pablo.

³ A'yaa mu tyá'huaviiraca'aj a'íjci i Festo ti jaata'íjta maj yo'ví'tij a'íjci i Pablo a'ájna a Jerusalén. Majta a'yaa mu tyi'mua'ajcaa a'íimaj maj aye'tyécho've'en aja'hua' i juyéj jitze mej mij jaajé'caj.

⁴ Ajta a'yaa pu tyihuo'té'exaa a'íjna i Festo ti i Pablo óoche' nami'huaj a'ájna a Cesarea, ajta a'íin a'yan tyi'mua'ajcaa tiquee a'chu tyoomá'caj ti'ij jusíj a'áa jo'ma'aj ja'mej.

⁵ A'yaa pu tyihuo'té'exaa tijin:

—A'íj pu jin, miche' a'íimaj i maj tyityatatyíj ja'mua jimi ujó'ju'un nyaj jamuán a'ájna a Cesarea, tìpua'aj i Pablo tyi'tíj jin á'itzeeria'aj, a'áa pu i'ríj mej mij jitzán tyo'o'jpuá'ritye'en.

⁶ A'íjna i Festo a'yaa pu ujá'tyee a'chu arahuéecaj xicáj, nusu tamuáamuata' xicáj a'ájna a Jerusalén, aj pu'ij té'ej huariá'raa a'ájna a Cesarea. Yaa ariá'pua'aj pu'ij acáayixij hua' jamuán i juéesij, ajta je'en jaatacho'vej a'íjci i Pablo.

⁷ Ti'ij i Pablo utyájrurij, aj mu mij a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, i maj a'áa ja'rácij a Jerusalén, a'íi mu ajtyáxiiriaca', mati'ij mij jéehua tyaaxájtzi'ri', ajta quee huatái'riitariaca' maj jaataxáj tìpua'aj a'yan tyi'ja'yájnatan nusu quee.

⁸ Aj pu'ij i Pablo tyu'taxájtaca' ti'ij jujapuá huatányuunyij, a'yaa pu tijin:

—Canu tyi'tíj jin ootyá'itzee a'íjci jimi i huá'yu'xaa i maj Israel jitze ajtyáma'can, canu

nyajta a'íjci jimi i hua' tyeyúuj, canu nyajta tyi'táj jin ootyá'itzee a'íjci jimi i ti tyihuá'ijtye' i romanos.

⁹ Ajta a'íjna i Festo, a'yaa pu tyá'xie'va'ca'aj maj tyámua' yó'sejraj a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'íj pu jin a'yan tyaata'íhuo'ri' tijn:

—¿Nyi páaxie've' paj a'áa jó'me'en a Jerusalén, nyata'aj a'áa mojo'xá'pui'intari'tze'?

¹⁰ Pablo pu a'yan tyu'tanyúj tijn:

—Yá'nyaj huatyéjve hua' jimi i maj jahuiire' i ti tyihuá'ijtye' i romanos, a'yaa pu tyi'tyéevijtjij siaj jaaxá'pui'intare'en a'yájna, ji'nye papu'ri'j jáamua'reej, nyaj quee tyi'táj jin ootyá'itzee a'íjma jimi i maj Israel jitze ajtyáma'can.

¹¹ Típua'aj tyi'táj jin no'tyá'itzeerej ti'ij a'yan tyi'tyéevijtjij maj naajé'caj, canu huatyényanasij sulu miche' naajé'caj, na'ri'ij quee a'yan tyi'ja'yájna je'ej mati'ij meríj tyinaaxájtzi'ri', capu a'táj huatóoci'puaj ti nyéetzij tyu'tátuire'en hua' jimi. Nyámuahuavii ti a'ín jaaxá'pui'intare'en i ti tyihuá'ijtye' i romanos.

¹² Ajta a'íjna i Festo, a'íjma pu jamuán tyu'taxájtaca' i maj tyá'xa'pui'intare', aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Pablo tijn:

—Muáaj paj jahuoo ti a'ín jaaxá'pui'intare'en i ti tyihuá'ijtye' i romanos, a'íjci jimi paj jo'ma'aj puá'mej.

Ti'ij Pablo a'áa jo'tyávaaca'aj a'íjci jimi i Agripa

¹³ Tyoomá'caj a'chu pua'an xicáj, mati'ij a'áa ja'rá'aj a'ájna a Cesarea, a'íjna Agripa i ti rey

jìn tyi'tyávaaca'aj, ajta a'íjna i Berenice, mej mij jaatatyójtje'en a'íjci i Festo.

14 Ji'nye jéehua mu á'tyeej a'ájna, Festo pu jaaté'exaa a'íjci i rey je'ej ti tyáaruj a'íjci i Pablo, a'yan tijin:

—Síij pu i tyáati' eetyanámi'huaaj ja'raa, ti'ij i Félix eerájraa i ti jìn tyi'tyávaaca'aj.

15 Ajta nyati'ij a'áa jó'catyii a Jerusalén, a'íimaj i maj tyí'ijta hua' tyeyúuj tzajta', majta i huáasij i maj Israel jitze ajtyáama'can, a'íi mu tyi-naataséjra i maj jitzán tyí'pua'ritye', majta je'en naatáhuaviiri' nyaj puéjtzij jaatá'an.

16 A'yaa nu tyihuo'té'exaaaj a'íjci jime' tiquee tyi'tá'caa i hua' yi'ráj i romanos ti a'tíj huámu'i'nyij, mequee xu anaquéej jamuán tyu'xáatan i maj jimi tyi'tíj jitzán pua'ritye', ti'ij junyúucaa jìn jujapuá huatányuunyij.

17 A'íj nu jìn, mati'ij mujo'vá'ju'un nye jimi, canu á'tyeej, sulu yaa ariá'pua'aj nu acáayixij hua' jamuán i juéesij, nyati'ij nyij jaata'íjtaca' maj aye've'vi'tij i Pablo.

18 Majta a'íimaj i maj jitzán tyí'pua'ritya'ca'aj, camu a'yan tyu'taxájtaca' je'ej nyati'ij nyáaj tyí'mua'ajcaa.

19 A'íj mu'uj jìn tyá'xajtzi'raca'aj a'íjci jime' i juyi'ráj i ti jitzán tyá'tzaahuatye', majta a'íjci jime' i a'tíj Jesús ti huamuí', ti i Pablo a'yan tyá'xaj tijin: “Óoche' pu júurij a'íjna i Jesús.”

20 Ajta nyéetzij capu je'ej ná'miterastya'ca'aj je'ej nyaj huárinyij a'íjci jime', aj nu nyij jaata'íhuo'ri' a'íjci i Pablo tipua'aj ujó'yi'mu'uj a'ájna Jerusalén mej mij jaaxá'pui'intari'tze'en

a'íjci jime'.

21 Aj pu'ij a'yan tyinaatáhuaviiri' ti a'ín jo'xíjtye'en i romanos ti tyí'ijtye', nyati'ij nyij jaata'íjtaca' ti ooj eetyánami'huaj, 'asta quee huatái'riitarej nyaj jaata'ítyej a'íjci jimi.

22 Aj pu'ij i Agripa a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Festo tíjín:

—Nyajta nu nyáaj janamuajramui' a'íjci i tyáataj.

Ajta i Festo a'yan tyu'tanyúj tíjín:

—Ariá'pua'aj paj janamuajran.

23 Yaa ariá'pua'aj mu a'áa ja'rá'aj a'íjna i Agripa, ajta a'íjna i Berenice, naa mu éenye'ej tyu'tyoochéetye'ej, mati'ij mij a'úun jo'tyájrurij hua' jamuán i maj viváajma'aj jin tyityatatyíj i xantáaru'uj. Ajta i Festo jaata'íjtaca' maj aye've'vi'tij a'íjci i Pablo.

24 Yaa pu tyu'taxájtaca' a'íjna i Festo tíjín:

—Agripa mu paj rey, siajta mu siaj tajamuán yetyúusiire', xaaséj a'mújci mu tyévi. Néijmi'i i maj Israel jitze ajtyáma'can i maj a'áa ja'chej a Jerusalén, majta i maj iye'ej huacháatimee a'yájna Cesarea, néijmi'i mu a'yan tyá'huoo ti huámu'i'nyij a'mújna mu tyévi.

25 A'yaa pu nyéetzij tyiná'miteeraste' ti quee tyi'tíj jin ootyá'itzee mej mij jaajé'caj. Ajta a'mújna, a'yaa pu tyinaatáhuaviiri' ti a'ín jaaxá'pui'intare'en a'íjna i ti tyihuá'ijtye' i romanos, a'yaa nu nyij tyu'muá'aj tíjín nyiche' jaata'ítyej a'ájna a Roma.

26 Ji'nye capu je'ej ná'miteeraste' je'ej nyaj ye'ej tyaata'ítyi're' a'íjci i ti tyihuá'ijtye' i romanos

a'íjci jime' i tyévi, a'íj nu jin yajavé'vi'tij ja'mua jimi, nyajta muéetzij jimi, Agripa, mu paj rey, pata'aj tyee'íhuo' ti'ij tyámua' tyo'támitere'en nyej nyij tyaata'ítyi're'.

²⁷ A'yaa pu nya'asej tiqee tyi'tíj huüre' tipua'aj nyeqee jo'yú'xan je'ej maj ye'ej tyi'tíj jitzán tyí'pua'ritye', nyej nyij a'yaa nyana'aj tyaata'ítyej.

26

Pablo pu jujapúa huatanyúj a'íjci jimi i rey Agripa

¹ Aj pu'ij i Agripa a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Pablo tíjin:

—Ír'íj paj tyu'taxáj pata'aj ajapua huatányuunyij.

Ti'quij i Pablo ajmójca'taca', ajta huatyóochej ti a'yan tyu'taxáj tíjin:

² —Agripa rey paj pué'een, naa pu nya'asej nyaj yahuatyéjvee ajimi, nyej nyij nyaj japua huatányuunyij néijmi'i jime' i maj jin tyi'nyaxajtzi' i maj Israel jitze ajtyáma'can.

³ Pajta per'ij jamua'reej je'ej ti een i huá'yi'raj i maj Israel jitze ajtyáma'can, pajta jamua'reej i maj jime' tyú'ixaatye'. A'íj nu jin a'yan tyi'muahuaviij paj náanamuj tyámua' naa.

⁴ 'Néijmi'i i maj Israel jitze ajtyáma'can, majta i maj a'áa ja'chej jó'nyaj já'ma'can, a'íi mu tyámua' tyá'mua'reej je'ej nyaj ye'ej tyi'tyínyecha'íica'aj nyati'ij nyana'aj tyu'pá'ri'istariaca'.

⁵ Majta mu jamua'reej, tipua'aj hua'ráanajchi, i'rij maj a'yan tyu'taxáj yee a'yaa nu'uj nyerij tyi' fariseo, a'ijna i tayı'ráj ti jéetze' tyési'.

⁶ Ajta ijij ya mu merij nyeve'vi'tij, mana'xijtye' a'ijci jime' nyaj jacho've' a'ijci i ti Dios jin atóoraj i tahuásimua'ci'ij jimi.

⁷ Majta a'íimaj i tatyeyeristyamua' i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'íi mu majta jacho've' 'asta na'aj quee atyojo're'nyej a'ájna xicáara', a'ij mu jin jana'michej i Dios, néijmi'i tújca'rij tzajta', majta tíca'rij tzajta' mu jahuüre'. Agripa rey paj pué'een, nyáaj nu a'yan cha'taj nyana'aj tye'ejchó've' a'ijci, a'ij mu mij jin ijij tyi'nyaxajtzi'.

⁸ ¿Ji'nye siaj sij quee mua'aj tyá'tzaahuatye' ti Dios huo'tájuuritye'sij i maj merij huácuij?

⁹ 'A'yaa nu nyajta nyáaj tyi'mua'ajcaa jájcuaj imuáj ti a'yan tyúuxie'va'ca'aj nyaj néijmi'i huo'tá'ijmuj i maj ja'tzaahuatye' a'ijci i ti a'yan ántyapuj tijin Jesús Nazaret ti já'ma'can,

¹⁰ a'yaa nu nyij huaríj a'ájna a Jerusalén. A'íimaj i maj tyi'ijta u tyeyúuj tzajta', a'íi mu yu'xarij naatapíj i nyaj jin huatányaci'puaj nyaj mui'caa eetyáanaj i maj tyá'tzaahuatye', ajta mati'ij huá'cui'caria'aj, nyáaj nu nyajta a'yan tyá'xie'va'ca'aj.

¹¹ Mue'tij nu puéjtzij hua'tá'caria'aj mej mij jaatapuá'citaj i maj ja'tzaahuatye'. A'yaa nu huá'uuriajca'aj néijmi'que' hua' tyeyúuj tzajta', nyajta jéehua hua'ajcha'íiria'ca'aj, jo'tij na'aj nu huáyicaa mati'ij mana'aj tyityeecháatima'caa nyej nyij je'ej pua'aj huó'uurej.

*Pablo pu huo'té'exaa i tyeítýee tí'ij
tyá'antzaahuaj i Jesús jimi
(Hch. 9:1-19; 22:6-16)*

¹² 'A'íj nu jin ujó'mej a'ájna a Damasco, ji'nye a'íimaj i maj tyí'ijta u tyeyúuj tzajta', a'íi mu naata'ítyaca', majta naatá' i nyaj jin a'yan huárinyij.

¹³ A'yaa nu tyí'mua'ixaatye', muáaj paj rey, a'áa nu joomá'caj i juyéj jitze a'tzáaj tacuaríixpuaj nyati'ij jaaséej tí tajapúa uje'cányeerí'ciriaca', ajta jéetze' á'taaca'aj quee i xicáj, a'íi pu néijmi'que' nye jitze rátatzavej, ajta hua' jitze i maj nyaj jamuán huajú'ca'aj.

¹⁴ Tyati'ij tyij néijmi'i eetavátzij, aj nu nyij a'tíj huánamuajri' tí ajo'tanyúj hua' nyuucaaj jime' a'íijma i hebreos a'yan tijin: “Saulo, Saulo, ¿ji'nye pej pij je'ej pua'aj nyoorej? Muáaj paj asíj jahuoo i puéjtzij.”

¹⁵ Nyati'ij nyij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin: “¿A'tanyíj paj pué'een nyavástara?” Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj tijin: “Nyáaj nu a'íin pué'een i Jesús, i paj je'ej pua'aj joorej.

¹⁶ Ájchesij, huatyéjchaxij, a'yaa nu een jime' huataséjre ajimi, nyej nyij tyimuaa'íjcatye'en a'íjci jime' i paj naatyáhuire'en, pajta huo'té'exaatye'en i tyeítýee je'ej paj períj tyu'séj nyej jimi, pajta a'yan tyihuo'té'exaatye'en je'ej nyaj nyooj tyi'tíj tyimuaataséjratye'sij.

¹⁷ Nyáaj nu ajapua huatányuusij a'íijma jimi i maj Israel jitze ajtyáma'can, nyajta a'íijma jimi i maj séej chuéj japua já'ma'can, a'íijma jimi nu ijíj muaata'ítyij.

18 A'yaa nu tyimuaata'ítij pata'aj hua'tanyéjnye'ritye'en, mej mij quee che' tíca'riste' ciinyej, sulu mata'aj nyéeri'iste' mahuací'ca'an, tí'ij quee che' i tyiyáaru' tyihuá'ijtye'ej, sulu mej mij a'yan huárinyij je'ej tí i Dios tyá'xie've', mata'aj nyéetzij majta ná'antzaahuatye'en, aj pu xaa Dios tyihuo'tú'uunyi'raj i maj jin quee xá'pui' huaríj, tí'ij ajta huo'cí'tyij mej mij a'áa jo'tyá'itzeere'en jo'tij i Dios tyejé'ijtaj."

Pablo pu a'yan huaríj je'ej tí tyi'tíj tyu'séj

19 'A'yaa pu'ij, Agripa rey paj pu'éen, nyá'astej a'íjci i tí tajapuá já'sejre',

20 nyatí'ij nyij anaquéej huo'té'exaa a'íjma i maj a'áa jo'cháatimee a'ájna a Damasco, nyajta je'en a'íjma i maj Jerusalén ja'chej, nyajta néijmi'que' a'áa tí huataca'aj a Judea, nyajta i maj séej chuéj japua já'ma'can, jéehua nu huó'ixaaj mej mij seequéj tyú'mua'tyij i jutzájta', mata'aj mij Dios jimí ja'séeria'aj muá'ra'nyij, majta a'yan huárinyij tí'ij séjre'ej tíjin mu'ríj seequéj tyityaajú'.

21 A'íj mu jin i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'íi mu naatyéevi' u tyeyúuj tzajta', majta nyeje'catamui'ca'aj.

22 Ajta i Dios pu naatyáhuíi a'íj nu jin nyóoche' tyámua' éenye'que' séejre', nyajta nyooj tyihuá'ixaatye' néijmi'caa i tyeítýee, i maj cíle'en, nyajta i maj huásij. Canu séej tyi'tíj huó'ixaaj, a'íj nu'uj je'ej tí tyaaxájtaca' a'íjna i Moisés, majta a'íimaj i maj tyí'xajtaca'aj i Dios jitze ma'can, a'íjci jime' je'ej tí tyi'rinyíche'.

²³ A'yaa mu tyu'taxájtaca' ti a'yan tyúuxie'va'ca'aj ti i Ciriistu' huámu'i'nyij, ajta je'en a'íin pue'éenye'ej ta'mej i ti anaquéej huatájuuritaj i mu'i'chityee tzajta', ajta je'en huo'té'exaatye'ej i ti jin Dios huo'tyáhuire'en i tyeítýee i maj Israel jitze ajtyáma'can, ajta i maj séej chuéj japua já'ma'can.

Pablo pu tyí'tyese' je'ej ti tyaamue'tin ti'ij tyá'antzaahuatye'en a'íjna i rey Agripa

²⁴ Ti'ij a'yan tyu'taxájtaca' i Pablo, aj pu'ij jiye'tzín huajíjhuaca' a'íjna i Festo tijin:

—Pablo puá'timue' muáaj. Papu'ríj huatyá'timue'ri' i paj jéehua tyiá'mua'tyej.

²⁵ Ajta i Pablo a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Festo tajtúhuan paj pué'een, canu nyatimue', i nyaj nyeríj jaataxájtaca' tyámua' pu een ajta a'yan tyi'ja'yájna.

²⁶ A'mújna mu rey Agripa, tyámua' pu tyá'mua'reej a'íjci jime', a'íj nu jin quee tyi'tzínnye'ej nyetyi'xaj jiisa'puaj, ji'nye tyámua' nu tyá'mua'reej ti a'múu ajta néijmi'i mua'reej, ti quee tyi'tíj je'ej huaríj avíitzij jime'.

²⁷ ¿Nyi pequee ja'tzaahuatye' muáaj Agripa rey paj pué'een, je'ej maj tyu'taxájtaca' a'íimaj i maj tyí'xajtaca'aj i Dios jitze ma'can? Nyáaj nu jamua'reej tijin petyá'tzaahuatye'.

²⁸ Ajta Agripa a'yan tyu'tanyúj tijin:

—¿Nyi a'yan petyí'mua'tzej yee a'íj pu'uj jin tyá'antzaahuaj i paj cíi pana'aj tyináa'ixaa'j i nyúucarij?

²⁹ Ajta i Pablo a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Típua'aj cíi na'aj na'ríj jéehua á'tyeevi'in, Dios pu a'yan tyá'xie've' paj quee muáaj pana'aj tyá'antzaahuatye'en, sulu majta mu séecan i maj nyanamuaj ijíj, mej mij néijmi'i a'yan tya'rá'astej a'íjci i Jesús nyati'ij nyáaj, mequee a'yan tyitya'naji'quí'huajma'aj i cadéenaj jime'.

³⁰ Aj pu'ij ájchej a'íjna i rey, ajta a'íjna i tajtúhuan, ajta i Berenice, majta néijmi'i i maj a'úun je'rátya'ca'aj.

³¹ Aj mu mij a'tzúj eeracínyej jujímua'aj mej mij tyi'huóo'ixaatye'en a'íjci jime', a'yaa mu tyúu'ixaatya'ca'aj tijn:

—A'mújna mu tyévi, capu tyi'tíj je'ej huáruuj mej mij jaajé'caj, capu ajta a'yan tyi'tyéviytij t'ij eetyánami'huaj.

³² Ajta i Agripa a'yaa pu tyaaté'exaa a'íjci i Festo tijn:

—I'ríitacaj pu tyaj jaatátoonyijche' a'íjci i tyáataj, típua'aj quee a'yan tyá'huocajche'en ti a'ín jaaxá'pui'intare'en i ti tyihuá'ijtye' i romanos.

27

Mati'ij jaata'ityaca' a'íjci i Pablo a'ájna a Roma

¹ Mati'ij jaaxá'pui'intarej maj taata'ityej a'ájna a Italia, a'ájna i Pablo, majta séecan i maj nami'huaca'aj, néijmi'i mu séej jimi huatátuihuaca' i xantáaru' ti a'yan ántyapuaaca'aj tijn Julio, a'íi pu tyihuá'ijtya'ca'aj i xantáaru'ustyamua'mua' a'íjci i ti tyihuá'ijtye'.

² A'áa tu atyáacij báarcuj jitze chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Adramitio, ajta i báarcuj pu'ríj jó'yi'muijca'aj után jitze pujmua' ti'ij a'áa jo'ré'nyej jo'maj báarcuj jo'tyú'uuvej a'áa ti huataca'aj a Asia. Síij pu ajta tajamuán huama'ca'aj ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin Aristarco, a'áa pu já'ma'can a'íjna a Tesalónica, chájta' a'áa ti ja'ajtyáma'can a Macedonia.

³ Yaa ariá'pua'aj tu a'áa ja'rá'aj jo'tij báarcuj jo'tyéecha'caj ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Sidón, jo'tij a'íjna i Julio tyámua' tyiyo'tyéeye a'íjci i Pablo, ji'nye jaatá' ti huó'muaarej i ju'amíincustyamua' mej mij a'íimaj tyámua' ty-eetyéjeevej a'íjci i Pablo.

⁴ Tya'ti'ij tátyij iiráacij a'ájna a Sidón, tyati'ij tyij a'áa jo'ré'nyej jo'tij ja'ajhuáchij ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Chipre, ji'nye yaa pujmua' pu aja'vá'aacaca'aj.

⁵ Aj tutyij antacíj a'ájna véjri' jájtyij ti ja'va'ástimee, a'áa ti huataca'aj a Cilicia, ajta Panfilia, tyati'ij tyij a'áa ja'rá'aj a'ájna chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Mira, chájta'naj a'áa ti ja'ajtyáma'can a Licia.

⁶ Ajta a'íjna i xantáaru'uj ti tyí'ijtya'ca'aj, séej pu a'áa huátyoj i báarcuj Alejandría ti já'ma'can ti ajta Italia jó'yi'ij, aj pu'ij a'ín taata'íj tyaj atyáciinyej a'íjci jitze tyej tyij huaju'caj.

⁷ Tá'tyee tyaj xájtari' huaju' a'íjci jitze i báarcuj, ajta taatatyési'huarij tyaj a'áa ja'rá'astij jo'tij ja'ráhuachij a ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Gnido. Óoche' pu aja'vá'aacaca'aj a'ájna pujmua' a tyaj joojú', a'áa tu véjri' ajcaanyej

a'ájna a Salmona, tyajta a'áa pujmua' je're'nyej jo'tij ja'ajhuáchij ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Creta,

⁸ tyati'ij tyij mujóju' tyési'huacan jime' a'ájna jo'tij ja'va'ástimee i jájtyij, tyati'ij tyij a'áa ja'rá'aj báarcuj ti jo'tyéecha'caj ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin jo'tij jo'cuá'naj ti i'rij ti óochaxij, a'ájna véjri' chájta'naj ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Lasea.

⁹ Tu'rij á'tyeevi'ca'aj tyaj huajú'ca'aj, ajta arí tyú'tziñnyi'ria'ca'aj a'ájna jo'tyaj joojú'ca'aj, ji'nye pu'rij véjri' putyí'rijcaa i ti jitzán huaséevi'ij tá'yi'ij. A'ij pu jin i Pablo a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

¹⁰ —Mua'aj tyétyacaa, a'yaa pu tyiná'miteeraste' nyéetzij ti jéehua tzíñnyi're', tipua'aj taajú'caj, tyiyo'riésij i báarcuj, tyajta i ijcaj, ajta tyá'ca'nyej tyej tyajta ityáj atyájcui'nyij.

¹¹ Ajta i xantáaru'uj ti tyí'ijtya'ca'aj, jéetze' pu ja'antzaahuaaj a'íjci i a'tij i báarcuj ti tyimuárie'rij, ajta a'íjci i ti antyúumua'reej i báarcuj jime', ajta a'íjci i Pablo capu ja'antzaahuaaj.

¹² Ajta jo'tyaj ja'rá'aj capu naa hua'éenya'aj tyej tyij a'áa já'tyeevi'cajche' ti'ij pua'aj huaséevi'ij tá'yi'ij, néijmi'i mu tin a'yan tyí'mua'ajcaa maj iirá'ciñnye' a'ájna mej mij a'áa ja'rá'astij a Fenice, báarcuj ti jo'tyéecha'caj, Creta ti tyaja'rájtyapuaaj, a'áa pu séjria'ca'aj ti'ij na'aj ujt yapuáj pujmua', ajta áatyej pujmua',

tyej tyij a'áa já'tyeevi'in tí'ij na'aj tyu'séevi'ij tá'yi'ij.

Tí'ij apúutzarij huo'táa'saca' i jájritze'

¹³ A'yaa mu tyí'mua'ajcaj tíjin i'ríj tyaj huaju'un, jí'nye cíi pu'uj tya'na'áacarejyi'caa áatyey pujmua', aj mu mij jo'cáj a'áa mu véjri' ja'ajtyéenyej jo'tij ja'va'ástimee i jájtyij a'ájna a Creta.

¹⁴ Ajta capu a'chu a'tyéevi'caj tí'ij ca'nyíin yeytyapuáj pujmua' je'rá'aacariaca' aj pu'ij jaatají'tzej i báarcuj,

¹⁵ tí'quij jaatátajchaca'. Tyajta quee pu jáaruuj tyaj huaju'caj i áacaj tzajta', aj tu tyij huatáta'a tí tá'antinyij i áacaj.

¹⁶ Aj tu tyij huárita' ajcaanyej jo'tij cíléenye' i chuéj já'ajnyeej tí a'yan tya'rájtyapuaj tíjin Cauda, jo'tij quee jéehua jó'aacaca'aj, ajta i báarcuj tí cíleen tyej tyajta jaajásima'aj, tyési'huacan tu jin ja'antyítoj i báarcuj jitze tí ve'éj.

¹⁷ Matí'ij ja'antyítoj, aj mu mij ja'vá'jí'quej cójnari jime' i báarcuj jitze tí ve'éj. Majta meríj tyí'tziinya'ca'aj i tí arí tìn tya'ajcachaaj i séj japua, a'ájna a tí a'yan tyaja'rájtyapuaj tíjin La Sirte, aj mu mij tyí'tíj ootyáxiixij tí'ij huatajíyo'rej majta jaatá' tí i áacaj hua'antinyij.

¹⁸ Yaa ariá'pua'aj, óoche' pu jéehua huá'aacaca'aj, matí'ij mij huatyóohuij maj tye'tyáhua'xij a jáata' i íjcaj tí tyú'tisime'ej i báarcuj.

19 Tì'ij huéicaj xicáj tyoomá'caj, aj mu mij tye'tyáahua'xij i jumuáca' jime' néijmi'i a'chu ti tyú'tisime'ej i báarcuj.

20 Jéehua tu á'tyeej tyej quee che' jaséj i xicáj, tyajta i xú'ra'vetyee, ajta óoche' pu huá'aacaca'aj, majta viiyaca'aj, tu'ríj a'yan tyí'mua'ajcaa tyej quee che' je'ej rinyij.

21 Tyajta tyeríj á'tyeevi'ca'aj tyej quee che' tyi'tíj cua'ajcaa, aj pu'ij i Pablo huatyéechaxij hua' tzajta' ti'ij ij a'yan tyihuo'té'exaa jijn:

—Mua'aj tyétyacaa, siana'aj tzij ná'antzaahuatye'nyijche' siaj quee uja'ráci'ca'nyijche' a'ájna a Creta, catu a'yan tyojo'rienyíche' i íjcaj.

22 Ajta ijíj jéehua nu já'muahuavii siaj ca'nyíjra'aj huatóoa'an mu jutzájta', ji'nye capu a'tíj mui'nyij, tyij tyajta i báarcuj jo'riésij.

23 Tíca' pu síj nye jimi huataséjre i ti jahuiire' i Dios i nyej nyajta nyáaj jahuiire' nyajta jitzán ajtyáma'can.

24 A'yaa pu tyinaaté'exaa jijn: “Pablo, capáj tyí'tziinye'ej, ji'nye a'yaa pu tyúuxie've' ti i tajtúhuan jaaxá'pui'intare'en i maj jin tyí'muaxajtzi', ajta i Dios pu juxié'vi'ra' jin huo'tyáhuire'sij mej mij néijmi'i júurij muá'ra'nyij i maj ajamuán huaju' i báarcuj jitze.”

25 A'íj pu jin tyétyacaa siata'aj ca'nyíjra'aj huatóoa'an mu jutzájta', ji'nye nyáaj nu i Dios jitze tyí'ca'nyej nyajta tyá'tzaahuatye' ti a'yan tye'mej je'ej ti a'ín tyinaaté'exaa jijn.

26 Tyajta tyóoche' tu a'áa ja'rá'astij jo'tij ja'ajhuáchij.

27 Séej tíca'rij jitze, tí'ij tyoomá'caj a'chu hua'puaj iteerij, óoche' pu jáatajchisima'aj i áacaj i báarcuj, a'íjci japua i jájtyij tí a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Adriático, tí'ij aty-ojo'ré'nyej a'tzáaj jé'ta' tíca', a'íimaj i maj jaj-muárie'rij i báarcuj, a'íi mu jáamua'reeri' tyaj tyerij tin ará'astisima'aj jo'tij ja'ajhuáchij.

28 Matí'ij mij jaatyé'itej i cójnari jime' a'chu tí ootí' i jáata', seityéj japuan tamuáamuata' japuan arásevij meetroj pu atyáti'ca'aj, matí'ij ajca'huáye ujú'caj majtáhua'aj mu jaatyé'itej, pu'rij seityéj japuan aráahua'puaj meetroj atyáti'ca'aj.

29 Matí'ij mij muáacuacaa atyáahua'xij i tyapúusti' tí jo'tóovijmee cítzata' i báarcuj tí'ij aróoca'nyej, jí'nye metyí'tziinya'ca'aj típu'a'aj tya'ajtó'oj i tyetyéj jitze, majta huatyóohuij maj huatyényuunyij i Dios jimi tí'ij jíye'tzín huata-pua'rej.

30 Séecan mu i maj tyí'huiiria'ca'aj a'yan tyá'xie'va'ca'aj maj iiráciinyejche' i báarcuj jitze, a'íi mu a'yan tyityatóosejrataca' maj ja'tyáhua'xij i tyapúusti' tí jo'tóovijmee, maj majta quee a'yan huaríj, ma'cájtoo mu'uj i báarcuj i tí cíleen mej mij a'íjci jitze huatyóohuiire'en.

31 Aj pu'ij Pablo a'yan tyaaté'exaa a'íjci i xantáaru'uj tí tyí'ijtya'ca'aj, ajta a'íjma maj jamuán huajú'ca'aj tijin:

—Típu'a'aj mequee a'íimaj yahuatyá'itzeere'en i báarcuj jitze, capu je'ej tyu'tái'riitarij tí ja-

muáahuiire'en.

³² Aj mu mij i xantáaru' ja'antyivéjchaca' i cójnari i ti jin arátapi'huaca'aj i báarcuj ti cíleen, ti'ij ij atyéjvej a jáata'.

³³ Ti'ij arí tin tapuá'rij, Pablo pu ca'nyíjra'aj huo'ta' i hua' tzajta' mej mij tyi'tíj huácua'nyij, a'yan tijin:

—Pu'ríj hua'puaj iteerij tyooméj siaj tyí'cho've' je'ej ti tyi'tíj rinyij, siajta quee me' tyajá'cua'.

³⁴ Nyaja'muahuavii siaj cí tyi'tíj tyú'cua'nyij. A'yaa pu tyúuxie've', típua'aj a'yan setyá'xie've'ej ti jamuáahuiire'en, ji'nye capu tyi'tíj je'ej já'mua'uurej.

³⁵ Ti'ij a'yan tyu'taxáataj, aj pu'ij i páan tyi'íj, ti'ij ij tyaatatyójtzi'rej i Dios néijmi'i meeséeracaj i tyeítyee. Ti'ij jé'ta' jo'tatáaraj i páan aj pu'ij huatyóochej ti jáacua'nyij.

³⁶ Aj mu mij néijmi'i ahuóoca'an, mati'ij mij majta a'íimaj tyú'cuaa.

³⁷ A'yaa tu ará'axcaa hua'puaj anxityej japuan huéecatyej japuan tamuáamuata' japuan arájseej i tyaj arátya'ca'aj i báarcuj jitze.

³⁸ Mati'ij tyu'cuá'aj a'chu ti hua'ránajchaca', aj mu mij ja'tyájríee a jáata' a'íjci i tyerícuj ti'ij quee che' a'chu tyíjetyej i báarcuj.

Ti'ij i báarcuj ajo'cájrurij a jáata'

³⁹ Ti'ij huatapuá'riaca', camu che' huamuájtyajca'aj jo'tíj putyajá'rijcaa, mati'ij mij jaaséej jo'tíj ja'ajtyásaata', a'yaa mu tyá'xie'va'ca'aj maj a'áa yoojáj i báarcuj jo'tíj jó'saata'.

40 Mat'iij mij tya'ráveechixij i cójnari i maj jin je'ejtápa'xi'ca'aj i báarcuj, metye'tyáahua'xij a jáata', majta je'en ja'ajca'an i cíxurij i ta'ancáavii i báarcuj jitze jo'tij jóonyee ti'ij i áacaj ja'ajnáan a'íjna jime' i cíxurij, aj pu'ij i báarcuj ajtyáxiiriaca' jo'tij ja'ajtyásaata'.

41 Ajta séj jitze pu tya'ajcaachaca', capu che' i'riitaca'aj maj jaatóoriaxi'in jo'tij jóonyee. Ajta i cítzata' i báarcuj, pu'ríj tyána'chisima'aj a'íjci jime' ti ca'nyíin jime' ajtyáxijrihua'aj i jájtyij.

42 Majta a'íimaj xantáaru'uj, mahuá'cui'cujca'aj néijmi'caa i maj eetyánami'huaca'aj, mej mij quee huatáo'uunaj muajóosima'aj mana'aj.

43 Ajta i xantáaru'uj ti tyí'ijtya'ca'aj, a'íi pu a'yan tyá'xie'va'ca'aj ti japuan huatányuunyij a'íjci i Pablo, a'íj pu jin quee huo'ta' maj huó'cui'nyij, sulu a'yaa pu tyu'ta'íjtaca' maj anaquéej antajój i maj jaayí'tihua'aj, mej mij a'áa ja'rá'astij jo'tij jó'saata',

44 majta i séecan ciyéj japua mu huatajóxij, majta séecan ciyéj japua ti pá'tzaa i báarcuj jitze ta'ajtaná'xij. A'yaa tu néijmi'i tyityaja'rá'aj ujitzé pujmua' capu a'tíj atyáamu'i'.

28

Ti'ij Pablo a'áa jo'tyávaaca'aj a Malta

1 Ti'ij arí néijmi'caa taahuíria'aj, aj tu tyij jáamua'reeri' ti a'yan tya'rájtyapuaaj a'ájna tijin Malta.

2 Majta i maj a'áa já'chajca'aj, tyámua' mu tyitaatyéje ityájma. Mat'iij mij óonie, aj

mu mij taatajé tyaj huatátapuiste'en, ji'nye mevíiyaca'aj, ajta huáseevi'ij.

³ Ajta a'íjna i Pablo, ciyéj pu huaria'sii ti'ij ja'nájto'nyij atá'taaj, aj pu'ij cú'cu'uj áan je'ráanyej i tiéj tzajta', ti'quij i Pablo anáachej i muáca'ra'an jitze.

⁴ Majta a'íimaj i maj a'áa ja'chej, mati'ij jaaséej i cú'cu'uj i ti anja'cáhuíjca'aj i muáca'ra'an jitze i Pablo, a'yaa mu tyúu'ixaatya'ca'aj síij ajta síij tijin:

—A'íjna i tyéviij tyij quee a'íin pué'een i ti tyí'tyacui'caa, pu'ríj jáahuii tiquee atyáamui' a jáata', ma' ajta i Dios capu tyu'tá'sij ti júurij já'ra'nyij.

⁵ Ti'quij i Pablo jaatacá'tzij i jumuáca' antieepuaj, a'áan pu'ij huatyáavatzij i cú'cu'uj, capu tyi'tíj je'ej jáaruuj.

⁶ Néijmi'i mu a'yan tye'ejchó'va'ca'aj ti i muáca'ra'an huatyájaanyijche', nusu ti hu-atámui'nyiiche', ajta mati'ij tyu'chó've'ej, mati'ij jaaséj tiquee tyi'tíj je'ej jáaruuj, aj mu mij seequéj tyu'muá'aj, majta a'yan tyu'taxájtaca' ti i Pablo dios pué'eenye'ej.

⁷ A'ájna véjri' chuéj pu ria'námi'huajma'caa a'íin ti ja'a'rica'aj i Publio i ti tajtúhuan pué'eenye'ej a'ájna, a'íi pu tyámua' tyitaatyéje ajta tyámua' naa tyitaaxá'pueeri' huéicaj xicáj jitze.

⁸ Ajta a'íjna i táatajra' a'íjci i Publio tyí'cui'ca'aj, jéehua pu pistaca'aj, ajta juhuírria'ca'aj. Ti'quij i Pablo jáamuaariaca',

ajta jaatáhuaviiri' i Dios ti'ij huarúj, aj pu'ij ja'vá'muariej áan mu'úutze' ti'quij huarúj.

⁹ A'íj mu jin majtáhua'aj séecan ujo'vá'ju' i maj tyí'cucui'ca'aj i maj a'áa jo'cháatima'caa, ajta pu a'íjma tyú'huaaj.

¹⁰ Tyámua' mu tyitaatyéeje, ajta tyati'ijtá tyámua' huátaruuj tyej tyij jó'ciinyej, néijmi'i mu tyitaatapuéjvej a'chu ti tyitá'itziitya'ca'aj i tyaj jin jó'ciinyej.

Ti'ij i Pablo a'áa ja'rá'aj a Roma

¹¹ Tyati'ij huéeicaj máxciríe' á'tyeej a'ájna, aj tu tyij séej jitze atyáacij i báarcuj ti ajta a'áa jo'tyá'itzeeria'ca'aj 'asta na'aj quee che' huáseevi'ij, a'áa pu já'ma'cantaca'aj a'íjna i báarcuj a Alejandría. Majta tyi'tyán an'tyiu'pu'ca'aj a ti jóonyee i báarcuj i maj a'yan huasé'rihua'aj ti'ij dioosij, síj ti a'yan ántyapuaaj tijin Cástor, ajta i síj tijin Pólux.

¹² Tyati'ij tyij a'áa ja'rá'aj a báarcuj ti jo'tyéecha'caj a'ájna chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Siracusa, jo'tyaj huéeicaj xicáj á'tyeej.

¹³ Tyati'ijtá tyij jo'cáj, a'áa tu tyij ja'rá'aj chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Regio. Yaa ariá'pua'aj áatyej pujmua' pu va'tá'aacaca'aj ca'nyíin jime', tyajta séej xicáj jitze tu a'áa ja'rá'aj a'ájna chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Puteoli.

¹⁴ A'áa tu séecan jo'tyoo i ta'ihuáamua', a'íi mu mij taatajé tyaj a'áa huatyá'itzeere'en hua' jamuán séej iteerij, a'yaa tu a'íjci jin huaríj tyati'ij tyij a'áa ja'rá'aj a'ájna a Roma.

15 Majta a'íimaj i ta'ihuáamua' i maj a'áa ja'chej, mu'ríj jamua'reeriaca'aj tyaj tyeríj ajooju'caj, a'íj mu jin eeráacij a chájta' mej mij ta'antynájche, a'ájna a ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin El Foro de Apio, ajta a ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin las Tres Tabernas. Tí'ij i Pablo huo'séj, aj pu'ij tyaatatyójtzi'rej i Dios, ajta jéetze' huatyóoca'an i jutzájta'.

16 Tyati'ij a'áa ja'rá'aj a Roma, maata' ti i Pablo jujíme' nami'huaj, ajta síj na'aj jacha'iica'aj i xantáaru'.

Tí'ij i Pablo tyihuó'ixaaj a'ájna a Roma

17 Tí'ij huéeicaj xicáj tyoomá'caj, Pablo pu huo'tacho'vej i maj tyihuá'íjtye' i maj Israel jitze ajtyáma'can a Roma maj ja'chej. Mati'ij tyúusiij, aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Nye'ihuáamua', canu tyi'tíj je'ej huáruuj a'íjma jimi i tyeítyee, canu nyajta tyi'tíj jin ootyá'itzee i huá'yi'raj jitze i tahuásimua'ci'ij. A'yaa nu éenya'ca'aj, mati'ij naatyéevi' a'ájna a Jerusalén, nyajta je'en a'íjma jimi hu-atátuihuaca' i romanos.

18 Mati'ij tyinaa'íhuo'raj aj mu mij támij a'yan tyá'xie'va'ca'aj maj naatátoonyij, ji'nye camu tyi'tíj huátyoj i ti jin a'yan tya'ráanajchi mej mij naajé'caj.

19 Majta a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can a'íi mu huóonyuustej, aj nu nyij jaatáhuaviiri' ti a'íin no'xá'pui'intari'tze'en i tajtúhuan, tyij nyajta quee tyi'tíj jin tyihuá'xajtzi' a'íjma i nyetyeítyeristyamua'.

20 A'íj nu jín a'yan tyaatáhuaviiri' nyaj yajamuatyéesej, nyajta tyajamuáa'ixaaty'e'en, ji'nye nyáaj nu a'yan cha'taj nyana'aj tyé'cho've' i Dios mati'ij a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'íj nu jín a'yan huatyéjve na'nají'qui'huaj i cadéenaj jime'.

21 Mati'ij mij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Capu ityájma a'tíj mu tyitojo'ta'ítyi'ri' muéetzij jime' a'ájna a Judea, camu majta i ta'ihuáamua' i maj a'áa ja'ráacij, capu a'tíj tyi'tíj jín tyí'muaxajtzi'.

22 Ajta ityájma ta'ráanajchi tyaj muáanamuj je'ej paj tyí'mua'tzej, ji'nye néijmi'que' tu a'yan tyá'mua'reej ti je'ej pua'aj namuajre' a'íjna i nyúucarij ti jájcuaj i paj jaxaj i tyeítyee jimi.

23 Mati'ij mij jaaxá'pui'intarej a'náj maj tyúusiire'sij, mue'tíj mu mij ajtyáxiiriaca' i tyeítyee jo'tij i Pablo jo'tyávaaca'aj. Ti'ij na'aj íiya' tyu'tyóochej 'asta chúmua' imuáj pu jaat-apuá'citaca' ti tyihuó'ixaaj a'íjci jime' ti Dios tyí'ijta néijmi'que'. Tyi'tyasa'ca'aj ti huo'mué'tin mej mij ja'antzaahuaty'e'en a'íjci i Jesús, a'íj pu jitze tyihuá'ixaatya'ca'aj i Moisés ti jo'yú'xaca', ajta i maj tyo'yú'xaca' i maj tyí'xajtaca'aj i Dios jitze ma'can.

24 Séecan mu ja'antzaahuaj je'ej ti Pablo tyihuá'ixaatya'ca'aj, majta séecan camu ja'antzaahuaj.

25 Mati'ij quee pu jáaruuj je'ej maj tyo'xá'pui'intare'en, a'íj mu mij jo'cixij. A'yaa pu tyihuo'té'exaaj a'íjna i Pablo tijin:

—Xá'puí' pu tyu'taxájtaca' a'íjna i júuricama'ra' i Dios, tí'ij a'yan tyihuo'té'exaaj i já'muahuasimua'cí'ij a'íjci jitze ma'can i Isaías tíjin:

²⁶ Áricuj huojó'té'exaatye' a'íjma i tyeítýee.

Tyij majta jéehua tyú'namuajri', camu yo'itéej muá'ju'un.

Tyij majta jéehua tyí'sej, camu a'náj tyi'tíj séjran.

²⁷ I hua'muatziira' pu arí je'ej pua'aj huaríj.

Majta unámi'huajmee i junaxiéeta',

majta aranámi'huajmee i jujíise',

mej mij quee atanyéjnye'rij,

majta quee iityanamuáarajme'nyij,

majta quee yo'itéej muá'ra'nyij,

mej mij quee nye jimi mujo'vá'ju'un,

nyata'aj nyij nyáaj tyihuó'huaatye'en.

²⁸ Siata'aj a'yan tyáamua'reej mua'aj, ijíj tí yajooméj, Dios pu arí huo'tá'sij i maj séej chuéj japua já'ma'can, mej mij a'íimaj ja'ancuriá'an i tí jin Dios atóoraj tí hua' japua huatányuunyij, a'íi mu xaa janamuajran.

²⁹ Tí'ij i Pablo a'yan tyu'taxájtaca', aj mu mij jo'cíj i maj Israel jitze ajtyáma'can, jéehua mu tyojo'xáatajraa jujímua'aj.

³⁰ Ajta a'íjna i Pablo, a'áa pu hua'puaj nyinyi'ra'aj á'týeej u chi'táj i maj huatóonyej, jo'tíj néijmi'caa jimi tyámua' tyí'tyevistaca'aj i maj jamuariacaria'aj.

³¹ Jéehua pu tyihuá'ixaatya'ca'aj a'íjci jime' tí Dios néijmi'i jin antyúumua'reej íyan i

cháanacaj japua, ajta u tajapuá, ajta tyi-
huá'mua'tyahua'aj a'íjci jitze ma'can i tavástara'
Jesús, ajta quee a'tíj ja'itziitya'ca'aj.

Cora, Santa Teresa
Cora, Santa Teresa: I nyúcarij ti jájcua ti a'ijna
á'xaj i Tavástara' i Jesús ti Ciriistu' pue'een ajta
Salmos New Testament+

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cora, Santa Teresa

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 30 Apr 2025 from source
files dated 1 May 2025

4f03662f-a4e0-5c7c-a13b-0b7002b5b8f6